

KARYS

1979
BALANDIS-APRIL
Nr. 4

KARYS

1979
Nr. 4 (1551)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
KĘSTUTIS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajame
Pasaulyje"

BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"
Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

A.A. Ltn. Leonas Bileris — KARIO ilgametis administratorius .. viršelis	
B. Raugas — Atlikime pareigą savajai bendruomenei	133
L. B. — Lietuvos Apsaugos Dalinių 257. Bn	135
M. Boguta — Šimtmečių kovų su teutonais liudininkai	140
O. Urbonas — Lietuvos Rusijos Pilietinio Karo Sūkuriuose	146
Medžiotojas — Briedžių medžioklė	151
M. Šimkus — Liepoja - Kaunas - Ilūkstė	153
J. Gediminėnas — Stebiu ir stebiuosi	ųžč
KARYS atsisveikina su a.a. Leonu Bileriu	157
TREMTIES TRIMITAS	162
Kun. Alf. Babonas — Velykos	165
KARINĖS ŽINIOS	170
KRONIKA	171

ATSTOVAI:

Baltimore — M. Šimkus, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas

ANGLIJOJE
"Dainora" — 14 Priory Road, Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong,
3215, Vic.
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 13 Orchid Road, Guildford,
NSW, 2161

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$11.00, pusmečiui U.S. \$6.00, atskiro nr. U.S. \$1.50

Pinigus siųsti šiuo adresu: **KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA**

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription U.S. \$11.00 per year. Single copy U.S. \$1.50 — **Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. ISSN 0022-9199**

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1551)

BALANDIS — APRIL

1979

ATLIKIME PAREIGĄ SAVAJAI BENDRUOMENEI

BALYS RAUGAS

Netenka abejoti, kad "Kario" skaitytojų šeima priklauso mūsų išeivijos patriotiškiausiai daliai, o dauguma skaitytojų yra buvę nepriklausomos Lietuvos kariai, kurie ir dabar gražiai reiškiasi mūsų organizacijų veikloje, bei nuoširdžiai darbuojasi ir pačioje Pasaulio Lietuvių Bendruomenėje, besiekiant mūsų didžiųjų tautinių tikslų: padėti Lietuvai atgauti laisvę ir rūpintis, kad ir svetimuose kraštuose išliktumėm gyvais lietuviais. Tai pagrindiniai Lietuvių Chartos įpareigojimai kiekvienam svetimose žemėse gyvenančiam tėvynainiui. Deja, daugelis ir iš mūsų patriotinės visuomenės dalies visgi iki šiol neįsisąmonino Lietuvių Chartos turinio ir nerado prasmės aktyviai įsijungti į LB net su minimaliu solidarumo įnašu, t.y., pinigine įmoka, paremiančia LB vadovybės darbus, besiekiant mūsų didžiųjų tautinių tikslų.

Didžiausioji mūsų išeivijos dalis yra Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Čia yra ir didžiausioji Pasaulio Lietuvių Bendruomenės dalis. Į ją ir krypta mūsų dėmesys šiuo metu, nes JAV LB gegužės mėnesio pirmąjį ir antrąjį savaitgalį rinks savo vyriausiąjį organą — Lietuvių Bendruomenės Tarybą. Rinkimų proga daugiau pakalbama ir apie pačią LB bei jos darbus. Į tai šiuo metu dera atkreipti ir "Kario" skaitytojų dėmesį.

Lietuvių Bendruomenė savo grandioziškais darbais jau yra įrodžiusi bendruomeninio sąjūdžio prasmę ir reikšmę. Kuri gi kita organizacija (kad ir bendrinė!) galėtų po pasaulį pabirusius tautiečius jungti jei jau ne į vieną šeimą, tai nors į bendrus žygius, į bendras pastangas, kas reiškiasi planingu lituanistiniu švietimu, nuoširdžiu rūpesčiu jaunosios kartos ugdyme, kultūros bei mokslo kongresais, impozantiškom dainų bei tau-

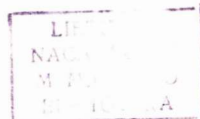
tinų šokių šventėm, įvairių studijų bei simpoziumų savaitgaliais, teatro festivaliais, Lietuvių Dienom, o paskutiniu metu ir efektyvia politine veikla LB reikšmingai įsipynė į Lietuvos laisvinimo pastangas.

JAV LB viršūnėje yra Jungtinių Amerikos Valstybių Bendruomenės Taryba (LBT), nešanti atsakomybę už visos Amerikos lietuvių rytojų, už jos tautinės gyvybės pratęsimą, už rūpestį pavergtos Lietuvos atžvilgiu.

Demokratiškai išrinkta LBT savo sesijose renka JAV LB vykdomuosius organus ir nusmaigsto LB veiklos kryptį, duoda toną bendruomeniniams darbams. Todėl drąsiai galima teigti, kad JAV LB yra ne vien Amerikos Lietuvių Bendruomenės apraiška, bet ji yra ir Amerikos lietuvių demokratinė atstovybė. Jos rinkimuose turi teisę dalyvauti visi Amerikos lietuviai, visiškai nekreipiant dėmesio į tai, ar jie buvo užsiregistravę anksčiau LB apylinkėse, ar ne: atėjimas prie rinkiminių urnų yra ir užsiregistravimas.

Lietuvių Bendruomenei atstojant mums tautą, besisielojant tautinės reikšmės rūpesčiais, naudotis turimąja demokratine teise balsuoti LBT rinkimuose, t.y., pasisakyti už tuos kandidatus, kurie neapviltų Amerikos lietuvių beplanuodami LB veiklą, ar bevykdydami bendruomeninius darbus, ar bereprezentuodami mūsų etninę grupę šio krašto valdžios įstaigose, mums visiems turi rūpėti.

Gyvendami demokratinėje santvarkoje žinome, kad galimybė savo valią pareikšti pabalnuojant, rinkti ir būti renkamam, yra viena iš pačių brangiausių, gražiausių bei svarbiausių viešosios teisės apraiškų. Okupuotoje Lietuvoje už tą teisę kietai kovoja mūsų pavergtas brolis.

Demokratiniai rinkimai LB-nėje vykdo nuolatine dirbančiųjų kaitą: vieniems pasitraukiant ar rinkimus pralaimėjus, balsuotojai kitus atveda bendruomeninių darbų planavimui ir jų vykdymui. LB rūmas yra tvirtai atremtas į visuomeninius, lygius, tiesioginius ir slaptus balsavimus. Ar tik ir nebus šis demokratinis pradas pačia didžiaja jėga, iš kurios sruvena skaidrusis LB gyvastingumas. Taigi demokratiniai rinkimai LB iškelia aukštyrą virš visų bendrinių organizacijų, kurios savo vadovybes, dažnai atvejais, "renka susitarimu" šeimos rateliuose, o kartais net "pasiskolindamos", kai savo tarpe pajėgesnių asmenų nebeturi. Todėl nenuostabu, kad JAV LB įstatuose pabrėžiamos bendruomeninės teisės: sprendžiamuoju balsu dalyvauti LB susirinkimuose, balsuoti LB organų rinkimuose ir būti renkamam į patį vyriausį LB organą — LBT.

LBT rinkimų komisijos neša didžiulę atsakomybę už rinkimų pasisekimą. Nuo jų sugebėjimo priklauso rinkimų rintis bei sklandumas. Balsų skaičiavimą stebėti turi teisę visi ir tam turi būti sudarytos sąlygos.

Privalu įsidėmėti, kad LB rinkimų balsavi-

mo duomenys akivaizdžiai kalba apie mūsų kaip tautinės mažumos jėgą. Pereitų kelerių metų bėgyje visa eile atvejų Amerikos LB Vašingtone Amerikos vyriausybei ir kongresui akivaizdžiai prakalbo apie mūsų tautinės mažumos demokratišką ir gražų susiorganizavimą, bei pajėgumą efektyviai veikti. Jei šiuose LBT rinkimuose padidėtų balsuotojų skaičius, apie mus būtų atsiliepiama ne kaip apie nykstančią ir mardėjančią tautinę mažumą, bet kaip gerai organizuotą, pavyzdinčiai veikiančią etninę grupę.

Remiantis JAV gyventojų surašymo duomenimis, 1970 metais lietuvių kilmės amerikiečių buvo 330,977. Tik dalis iš to trečdalis milijono, vienokiu ar kitokiu būdu, reiškiasi lietuviškame gyvenime. Kad juos visus sujungtų LB-nės gražioji idėja, — tėra utopija. Tačiau, kad LB balsavimuose didesnis skaičius mūsų viengėnių dalyvautų — visiems turėtų rūpėti. Gausiai dalyvaujanti LBT rinkimuose ne tik suteiksime išrinktiesiems daugiau paskatos energingiau dirbuoti dėl lietuviybės išlaikymo svečioje šalyje, bet padrąsinsime išrinktuosius ir drąsesniems bei ryžtingesniems žygiams dėl Lietuvos laisvės. □

Mūsų skyriaus ir "Kario" štabo brangiam nariui,

A.A. LEONUI BILERIUI

mirus, nuoširdžiai užjaučiame žmoną Onutę, sūnus Kęstutį ir Vladą, marčias Astrą ir Ireną, anūkėles ir visus artimuosius.

L.K.V.S. "Ramovės" New Yorko skyriaus nariai
ir KARYS

Kilniam lietuviui - patriotui - kariui

LEONUI BILERIUI

mirus, Jo šeimai, palikus giliam liudesy, nuoširdžiai ją užjaučiame ir prašome neliūdėti.

Visų mūsų vienodas likimas, deja, ne visi galėsime, iškeliudami, pasiimti tokį didelį įnašą Tėvynės Laisvės kovoje, kokį pasiėmė Leonas.

Dail. Jurgis ir Monika
Juodžiai

A.A.

LEONUI BILERIUI

mirus, Jo žmonai Onai ir sūnams Kęstučiui ir Vladui su šeimomis, reiškiamo nuoširdžiai užuojautą.

Ona, Bronius, Algimantas
ir Rytis Balčiūnai

LIETUVIŲ APSAUGOS DALINIŲ 257. Bn

L. B.

(Pradžia "Kario" 3 Nr.)

4. 257. Bn SVYRIŲ RAJONE
(1943.X.24 — 1944.V)

Priešas

Lenkai

Lenkų partizanų centras buvo Kiemeliškių (Kiemeliszki) rajone. Jų veikla reiškėsi Kiemeliškių, Stračios (Stracza) ir Varnėnai (Worniany) rajonuose. Jie užpuoldinėdavo tuose rajonuose viešosios policijos punktus ir plentu Vilnius - Mykoliškės (Michaliszki) - Svyriai (Swir) važiuojančias mašinas ir sunkvežimius. Kartais lenkų partizanų daliniai pasirodydavo ir dv. Dobrowliantai (D. Dobrowlany — 7 km. į p. nuo Svyrių) rajone.

257. Bn su lenkais neteko susidurti, bet jo pavieniams kareiviams, kurie vykdavo plentu Vilnius — Svyriai, kartais tekdavo nukentėti: juos nuginkluodavo, atimdavo šarvuotę ir paleisdavo.

1944 m. pavasarį lenkai ant plento tarp Stračios ir Mykoliškių, miške, suėmė Svyrių apskrities viršininką ir jo 3 pareigūnus, kurie lengva mašina važiuavo į Vilnių. Po trijų dienų lenkai juos paleido, grąžindami ir mašiną.

Bolševikai

Dar 1942 m. pradžioje rytų Lietuvoje banditų veikla nepasireiškė, bet kiek vėliau jau pradėjo reikštis, o 1943 m., ypač jų pabaigoje, banditai jau stipriai pradėjo veikti. Jų veikla reiškėsi policijos punktu, gyventojų užpuolėdžiu bei jų plėšimu ir trukdymu surinkti derlių. Derliaus surinkimu vokiečių pareigūnai ypatingai buvo užinteresuoti, ir buvo labai jautrūs tam reikalui.

Šiaurės rytų Lietuvoje banditų veiklą pradėjo Markovas. Lenkų laikais jis buvo mokytojas ir mokytojavo Švenčionių rajone. 1942 m. jis suorganizavo komunistinių partizanų būrelį. Kovai su Markovo partizanais 1942 m. dažnai būdavo siunčiamas būrys iš 1 Bn stovėjusio Vilniuje. Būrys sudarydavo sąlytį su Markovo banditais, bet, matyt, tuo laiku jie dar buvo gana silpni ir į kautynes neįsivėldavo.

Laikui bėgant, Markovo banditų būrys stiprėjo ir 1943 m. gale išaugo į gana stambų vienetą, kuris vadinosi "Vorošilovo" brigada, ir jos veikla pradėjo jau rimtai grasinti šiaurės rytų Lietuvos sričiai. 1944 m. pradžioje Markovas jau pulkininko laipsnio. Jis viešai skleidė žinias,

kad jo vadovaujama brigada yra virš 2,000 kovotojų pajėgumo. Tačiau 257. Bn štabas buvo kitos nuomonės apie "Vorošilovo" brigados pajėgumą. Bn adjutanto surinkti daviniai (belaisvių bei vietinių žmonių apklausinėjimai, dokumentų radimas pas belaisvius ir užmuštuosius banditus, kautynės ir susidūrimai su jais) rodė, kad "Vorošilovo" brigados pajėgumas galėjo būti apie 700 žmonių, o su moterimis ir vaikais — virš 1,000.

"Vorošilovo" brigada buvo sukomplektuota iš pabėgusių sovietų belaisvių, iš vietinių savanorių ir vietinių "mobilizuotų". Mobilizacija įvykdavo labai paprastai: į kaimą ateidavo partizanai išsirinkdavo jaunus vyrus ir išsivesdavo. Juos apmokydavo ir įjungdavo į kovos arba ūkio dalinius, ir ilgesnį laiką juos sekdavo.

1943 m. Kobylniko, Naručio ežero vakarinio ir pietinio krantų, Spenglos (Spiahla) km. ir Vyšniavo (Wiszniew) rajonai buvo visiškai banditų kontrolėje. Tik kuopos pajėgumo jėgomis ten buvo pavojinga rodytis.

Brigados uždaviniai buvo:

- Susisiekimo trukdymas: kelių minavimas ir keliais vykstančio judėjimo užpuolimai. Jų labai mėgiama vieta buvo plento atkarpa tarp Mykoliškių ir Stračios (Stracza). Čia buvo miškas, ežeriukai ir pelkės — labai tinkama vieta pasaloms.
- Gyventojų terorizavimas ir plėšimas. Banditai apsirūpindavo iš vietos išteklių. Gyvenimui jiems buvo reikalingas maistas, rūbai, patalinė, arkliai ir t.t. Tuos reikmenis jie atimdavo iš vietos gyventojų.
- Derliaus surinkimo trukdymas.

Brigados štabas kiekvienam savo nariui išduodavo asmens dokumentą. Jis atrodydavo sekančiai: Buvo ketvirtadalio lapo didumo ir spaus-tuvėje spausdintas blankas rusų kalba; kertinis štampos: Vilenskije partizany, Štab Vorošilovskoj brigady, data; tekstas: J. seržantas (pavardė ir vardas)..... priklausau Vorošilovo brigadai ir yra (pavadinimas)..... dalinio kovotojas.

Parašai: plk. Markovas, Brigados Vadas, Komi-saras ..... štabo viršininkas.

Tokie dokumentai buvo randami pas nukau-tuosius ir paimtus į nelaisvę. Iš jų buvo nusta-

tyta 18 skirtingų dalinių pavadinimų.

Brigada buvo ginkluota lengvais ginklais, tai yra, šautuvais, lengvaisiais kulkosvaidžiais ir automatais. Iš sunkių ginklų pas juos buvo pastebėti rusiški prieššarviniai 20 mm šautuvai, kurie pasižymėjo savo ilgumu ir juos nešdavo du žmonės.

Vorošilovo brigada vis grasindavo 257. Bn, kad užpuls Svyrių miestelį ir ten stovinčias kuopas sunaikins, bet savo grasinimų neįvykdė. Jos daliniai vengdavo įsivelti su bataliono daliniais į didesnes kautynes.

“Žalgirio” lietuvių brigada

“Žalgirio” lietuvių brigada iš pradžių veikė Vidžiai — Adutiškis rajone, o vėliau jos veiksmai pasireiškė Naručio — Svyrių ežerų rajone. Jos pajėgumas, matyt, buvo nedidelis, kad galėtų veikti kaip atskira brigada, nes 1944 m. jinai veikė kaip “Vorošilovo” brigados dalinys. Tai rodė pas nukautuosius rasti asmens pažymėjimai.

Apie rusų komunistų bandų veiklą kalbama jų pranešimuose, žinoma, gerokai pasigiriant ir perdedant.

Dokumentas No. 297,
Sausio 5, 1943 m.

Vileikos obkomo KP(b)B sekretoriaus I.F. Klimovo pranešimas Centro Komitetui KP(b)B apie išsivystymą partizaninio judėjimo srityje 1942 m.

“F.G. Markovo partizanų dalinys, 86 vyrų pajėgumo, buvo suorganizuotas gegužės — birželio mėn. 1942 m. iš partizanų grupių: draugų Markovo, S. Pronko, Kriukovo ir Sudarikovo, kurie veikė Svyrių Pastovių ir Dunilovičių rajonuose. Markovo partizanų dalinys dabar vykdo operacijas Vidžių, Medilo ir Švenčio-

nių rajonuose. Dabartiniu metu dalinys turi 200 vyrų rezervą, kuris pastoviai jam padeda vykdyti kovos ir diversijos uždavinius. Markovo dalinys turi gerus ryšius su vietos gyventojais ir naudojasi vietine ryšių agentūra. Pats Markovas palaiko ryšius su Vileikos lenkų centru.

Markovo dalinys, įskaitant tai, kas buvo padaryta iki sujungimo atskirų grupių, kovų veiksmų periode užmušė 1123 vokiečius, 15 policininkų, Vileikos rajono žandarmerijos šefą — Kril, Vileikos apygardos gebitskomisarą — Josef Beck ir jo padėjėją, 2 komendantus, nuleista 5 ešalonai, išardžius bėgius, išvaikė vokiečių policijos įgulas 4 miesteliuose, sudegino 5 valsčiaus valdybas ir 18 dvarų su duona, sudegino 5 geležinkelio ir 6 plentų tiltus, sunaikino 2 km. telefono linijos.

Iki šio laiko dalinys buvo blogai ginkluotas ir silpnai aprūpintas municija. 1942 m. lapkričio mėn. į dalinį buvo pasiūsta partizanų grupė iš 17 žm. vadovaujama Sidziakino, kuri atgabeno daliniui municijos, 25 automatus, SVT-2, priemones “Bromit”, 2 kulkosvaidžius ir kitokią kovų ir diversijos techniką. Draugui Markovui buvo duota direktyva išsivystyti į brigadą. Veiksmų rajonas numatytas: Svyrių, Medilo, dalis Švenčionių ir dalis Pastovių”.

(Toliau išvardina Markovo buvusias ir einamas pareigas partijoje ir administracijoje, pažymi apie jo sėkmingą politinį bei partinį darbą gyventojų tarpe, turimą autoritetą ir pristato jį apdovanojimui — suteikiant Sovietų Sąjungos herojaus titulą).

Pasirašė: Sekretar Vileiskogo obkoma (KP(b)B Klimov

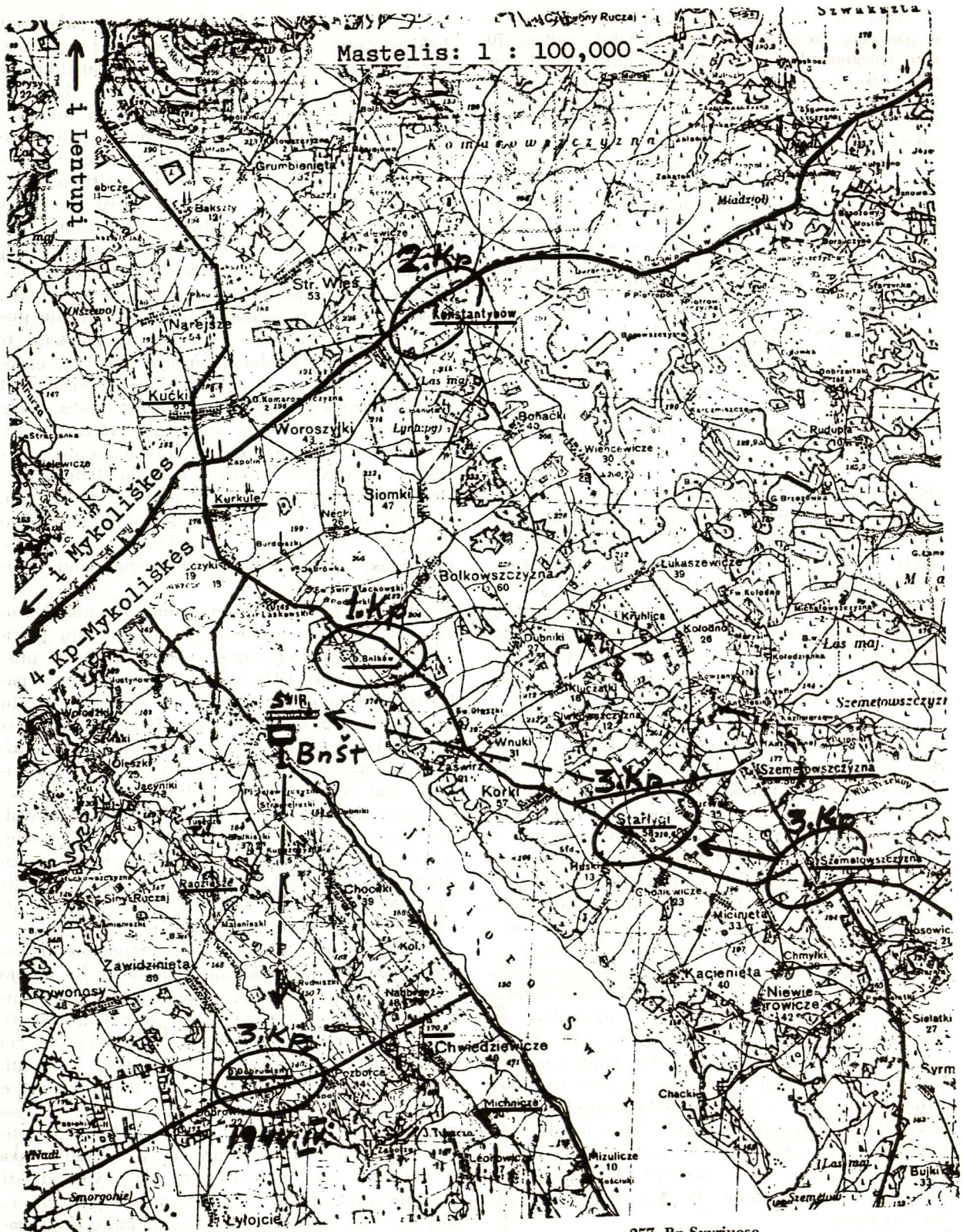
Dokumentas Nr. 191,
spalio 3, 1942 (santrauka)

Pranešimas partizanų dalinio “Spartak” vado I.I. Petrovo apie karinę ir politinę veiklą Vileikos srityje nuo rugpjūčio 12 d. iki spalio 3 d. 1942 m.

“Žalgirio” brigados grupė. Stovi 3-čias iš kairės Motiejus Šumauskas (slapyvardė Kazimieras), vadovavęs sovietų banditams šiaurės Lietuvos srityse. Stovi 1-mas iš dešinės Dzidas Jocius, brigados ypatingojo skyriaus viršininkas (NKVD žudikas). Propagandinė nuotrauka daryta po karo, priekyje prisodinus vaikėžų grupę.

1942 m. rugpiūčio mėn. 12 d. dalinys, išskirtas iš partizanų Dziačkovo brigados, Vitebsko srities, 70 vyrų pajėgumo buvo pasiūstas veiksams į Vileikos sritį. Pakeliui susidūrė su pasalom dviejose vietose su vokiečiais ir policija, bet pats susitvarkė, padarydamas jiems nuostolių (užmušė 1 policininką ir 3 vokiečius) ir juos išvaikydamas.

1942 m. rugpiūčio 29 d. dalinys atvyko į Vidžių rajoną. Apsistėjo miške netoli Jakštų ir Žiravončinos kaimų. Šiame rajone dalinys turėjo kelis susidūrimus su vokiečiais ir lietuviais, išeidamas laimėtoju. Vidžių rajone dalinys iš 70 vyrų išaugo į 500 vyrų pajėgumo, kuris buvo ginkluotas 1 automatu, 4 kulkosvaidžiais, dviem kuopos minosvaidžiais (40 mm) ir 332 šautuvais.

Toliau pranešimas apima politinę ir partinę veiklą dalinyje ir su vietos gyventojais. Vietos gyventojai jiems buvo palankūs, ypač lenkai, kurie pristatydavo partizanus ginklų ir šaudmenų.

Pastaba: Šie dokumentai yra paskelbti knygoje "Vsonarodnoje partizanskoje dviženije v Belorusii v godu velikoi otečestvennoi voiny" I tomas.

257. Bn ryšiai su banditais

Bn štabas, tam tikru atžvilgiu, palaikė ryšius su bandomis. Ryšių užmezgimas ir palaikymas įvyko visai pripuolamai. Vieną dieną į Bn štabą atvyko žmogus su kažin kokių ryšuliu. Įvestas pas adjutantą, jis puolė ant kelių ir prašė nesusaudyti ir neatiduoti jo vokiečiams. Adjutantas jį nuramino ir pasiteiravo, koku reikalu jis atvyko į Bn štabą ir kodėl jis mano, kad jį sušaudysim. Žmogus pasisakė esąs iš Blizniki kaimo, iš partizanų lizdo. Banditai davė jam ryšulį literatūros ir liepė nunešti į Svyrius ir įteikti Bn štabui. Atneštoji literatūra pasirodė esanti lietuvių kalboje "Raudonarmietis", leidžiamas Sovietų Sąjungoje. Žmogus pranešė, kad jo žmona ir keturi vaikai yra paimti įkaitais ir, jeigu jis sekančią dieną negrįš, tai jie bus sušaudyti. Be to, prašė išduoti pakvitavimą apie įteikimą literatūros, nes to reikalavo banditai. Adjutantas išdavė jam raštą apie literatūros gavimą, primušdamas Bn lietuvišką štampą su Vyčiu (Bn turėjo ir vokišką štampą be Vyčio). Ta proga adjutantas pasiteiravo jo apie partizanus. Jis suteikė šiek tiek žinių, pažymėdamas, kad štabas yra Czeremczice kaimo rajone. Rajonas yra stipriai saugomas ir žmonės ten nuolat kontroliuojami. Po to, žmogus dar du kartus atnešė komunistinės literatūros ir daugiau nebepasirodė. Nepatikrintomis žiniomis jis vistiek buvo banditų sušaudytas, nes įtarė jį šnipinėjimu Bn naudai. Gautoji literatūra buvo perduota Bn ryšio karininkui, o šis ją siuntė Tvarkos Policijos Vado štabui Kaune.

Vėliau ryšiai su banditais buvo palaikomi 3 ŠKp vadui ltn. Šlapeliui patekus į nelaisvę. Per vieną vietinį žmogų jie pasiūlė susitikti su ltn. Šlapeliu. Buvo sutarta susitikimo diena ir vieta ant aukštumos 184 (1 km. į p. nuo dv. Šemetava). Iš mūsų ir banditųusių susitikime turėjo dalyvauti po du neginkluotus žmones. Kautynių daliniai negalėjo būti arčiau susitikimo vietos kaip 500 m. Į susitikimą buvo pasiūstas 3 ŠKp būrio vadas j. ltn. G. Susitikus, ltn. Šlapelis prašė painformuoti Vilniuje gyvenančią jo žmoną, kad jis esąs sveikas ir jam nieko netrūksta. Ltn. Šlapelis buvo apsirengęs civiliniais, prastais rūbais. Jis agitavo pereiti į partizanų pusę, nes vokiečiai vis tiek pralaimėsia karą ir čia greit atsiras raudonoji armija. Žmogus, esantis su ltn. Šlapeliu, pokalbyje nedalyvavo, bet buvo įsiterpęs keliais lietuviškais žodžiais. Apie 5-600 m. į pietus nuo susitikimo vietos j. ltn. G. matė išsidėsčiusį dalinį. Lt. Šlapelio informacija, tai buvęs "Žalgirio" lietuvių dalinys. Susitikimas truko apie pusvalandį. Po to su ltn. Šlapeliu įvyko dar du pasimatymai į pietus nuo Starlygi, ir ryšiai buvo nutraukti, nes, apart propagandos, jokios naudos iš tų pasimatymų neturėjo.

Įdomią žinią apie aerodromo buvimą Naručio ež. rajone ir oro ryšį tarp komunistų partizanų ir Sovietų Sąjungos, suteikė 3 ŠKp j. puskarininkis, kuris 1944 m. vasario mėn. buvo patekęs banditams į nelaisvę, iš kurios po kelių savaičių, jam pasisekė pabėgti. Banditams paėmus jį į nelaisvę, jis užrištomis akimis buvo kažkur gabenamas. Kai jam atrišo akis, tai jis pamatė, kad buvo atsidūręs nedideliame aerodrome, kuriame dažnai nusileisdavo nedideli lėktuvai, atveždami municijos ir amerikietiškus cigarečių. Čia jis buvo pristatytas darbams. Kartą, aerodrome jis matė plk. Markovą su štabu, kur jis buvo atvykęs sutikti kaž kokius viršininkus, atskridusius iš Sovietų Sąjungos.

Iš pradžių jis buvo labai saugomas ir sekamas, bet vėliau sekimas susilpnėjo. Jis norėjo sužinoti tos vietovės pavadinimą, bet kartu dirbantieji kom. partizanai vengė apie ją prasiurti. Jam buvo problema nustatyti, kuria kryptimi yra dv. Šemetava, nes jis buvo pasiryžęs pabėgti. Kartą, banditai besikalbėdami paminėjo Janiewiczze kaimą, o tą vietovę jis žinojo, nes netoli jos pateko į nelaisvę. Jam paklausus, kuria kryptimi yra Janiewiczze, vienas iš partizanų ranka mostelėjo kryptį. Nutaikęs gerą progą, vieną naktį jis pabėgo. Pasiekęs dv. Šemetavą jis nusiminė, nes čia savo kuopos (3 ŠKp) nerado, o pasta-

tas, kuriame kuopa gyveno, buvo sudegęs, bet pasiekęs Starlygi kaimą, rado savo kuopą.

Bn štabas spėjo, kad minėtas aerodromas galėjo būti Kolodzino kaimo rajone (apie 2 km. į p. nuo ež. Naručio). Apie aerodromo buvimą tame rajone, buvo paminėjęs ir žmogus, kuris atnešdavo sovietinę literatūrą.

257. Bn UŽDAVINYS, DISLOKACIJA, SVYRIŲ GYNIMAS

Batalionui buvo duotas lakoniškai skambantis uždavinys: Svyrių rajono ir Mykoliškių tilto apsauga ir kova prieš komunistinius partizanus. Vokiečių įsakmiai buvo pabrėžta, kad Mykoliškių medinis tiltas per upę Nerį turi būti išlaikytas nesunaikintas.

Duoto uždavinio vykdymui Bn buvo išdėstytas sekančiai:

2. Kp — Konstantinavoje (Konstantynow).

3. Kp — Šemetavos dvare (D. Szemetowszczyzna), o nuo balandžio mėn. Dobrovlianų dvare (D. Dobrowlany).

1. Kp — Bolkovo dvare (D. Bolkow) — Bn rezervas.

4. Kp — Mykoliškės (Michaliszki) — tilto apsaugai.

BnŠt. — Svyriai (Swir).

Bn kaimynas iš šiaurės buvo 2 Bn Adutiškio rajone, o iš pietų kaimyno nebuvo.

Pol. nuovada. Svyriuose buvo viešosios policijos nuovada, kurios pajėgumas buvo 100 policininkų. Jos vienas būrys (apie 40 žm.) sudarė Dobrovlianų dvaro atsparos punktą, kurį vasario mėn. pakeitė du 253. Bn būriai.

235. Bn/Kp. 1943.VIII.8 d. į Svyrių rajoną atvyko kuopa iš 253. Bn, vadovaujama j. ltn. A. Ji buvo išdėstyta dvarų apsaugai rajone į šiaurę nuo Svyrių Nuo 1944 m. vasario mėn., taktiniu atžvilgiu, kuopa buvo priskirta 257. Bn. 257. BnV įsakė kuopai: Dviejų dvarų apsaugai panaudoti du skyrius, o su likusiais sudaryti Dobrovlianų dvaro atsparos mazgą. Tačiau KpV gautą uždavinį įvykdė keistokai. Jis du kautynių skyrius paskyrė dvarų apsaugai, su vienu kautynių skyriumi įsirengė savo vadovietę Svyriuose, o du būrius, viršilų vadovaujamus, patalpino Dobrovlianų dvare, tačiau nepaskyręs jiems bendro vado. Abu viršilos visą laiką pešdavosi dėl vadovybės, ir to reikalo niekas netvarkė. Adjutantas keletą kartų priminė Bn vadui, kad 253. Bn/KpV vadovietė turėtų būti ne Svyriuose, bet Dobrovlianų dvare, bet BnV delsė ir to reikalo netvarkė. 1944 m. balandžio mėn. 253. Bn/Kp iš Svyrių buvo atšaukta ir išvyko į Rūdiškės. Dobrovlianų dvaro atsparos mazgą perėmė 3 Kp.

2 Kp. buvo įsakyta įrengti keletą bunkerių Konstantinavos gynimui. Kuopa įrengė keletą bunkerių iš storų medžio rastų ir žemės. Bunkeriai

buvo pakankamai dideli ir erdvūs, nes juose lengvai galėjo sutilti sunk. kulkosvaidžio skyrius ir šaulių skyrius. Konstantinavos pozicija buvo gana patogi gynimuisi, nes turėjo gerą matomumą ir šaudymo lauką. Vietovė buvo lygi ir iki aplinkinių miško pakraščių atstumas siekė iki kilometro.

4 Kp buvo įsakyta tilto apsaugai įrengti bunkerius ir vielų kliūtis abiejuose upės krantuose.

Kuopa juos įrengė tilto gynimui. Tiltos gynimui vietovė nebuvo palanki, nes iš rytų nepertoliausiai buvo miškas, o iš vakarų — miestelio namai. Dengta vietovė sunkino matomumą ir ribojo šaudymo lauką, todėl buvo imtasi ypatingo atsargumo, tai yra, buvo įvestas nuolatinis budėjimas kiekviename bunkeryje prie s. kulkosvaidžių.

1 ir 3 kuopoms nebuvo įsakyta įrengti bunkerius, nes jų gyvenamieji namai buvo stiprūs mūriniai pastatai, o ypač Šemetavos dvare. Juose gynimosi sąlygos buvo geros, nes turėjo atvirą šaudymo lauką ir gerą matomumą.

Visoms kuopoms buvo įsakyta turėti nuolatinis parengties dalinius ir pastotes.

1944 m. kovo pradžioje, vykdant vokiečių įsakymą, 3 Kp iš Šemetavos dvaro buvo atšaukta į Svyrius. Kuopai išvykus iš Šemetavos dvaro, sekančią dieną ten atvyko kom. partizanų dalinys ir sudegino kuopos gyvenamą mūrinį pastatą. Tas įsakymas tai buvo didelė klaida, nes juo visą tą rajoną, Svyrių ežero šiaurės rytų krantą, iki Bolkovo dvaro, kur buvo 1 Kp, užleido bandų įtakai, o 1 Kp iš rezervo pasidarė kautynių ruožo kuopa. Vokiečiai suprato, kad tuo įsakymu padarė neapgalvotą klaidą, todėl po trijų dienų įsakė 3 Kp patalpinti Starlygi kaime, nes Šemetavos dvare jau nebebuvo kuopai patalpų. 1944 m. balandžio mėn. 3 Kp iš Starlygi kaimo buvo iškelta į Dobrovlianų dvarą.

(Bus daugiau)

Igamečiui žurnalo "Karys" administratoriui

A. A.

LEONUI BILERIUI

mirus, žmonai Onai, sūnams Kęstučiui ir Vladui su šeimomis, reiškiamo gilią užuojautą ir kartu liūdime.

LKVS "Ramovė" Clevelando skyriaus valdyba ir nariai

ŠIMTMEČIŲ KOVŲ SU TEUTONAIŠ LIUDININKAI

M. BOGUTA

Tauta, kuri nežino savo praeities, gyvena vien tuo tarpu gyvenančios kartos dabartimi. Ir tik per istorijos pažinimą, tauta tikrai darosi sąmoninga.

Šopenhaueris

Tais tamsiais, fanatizmu persunktais Viduramžiais, kada buvo suplanuota nukariauti ir pavergti baltų kiltis, lietuviai ir žemaičiai kovose parodė atkaklų pasipriešinimą agresoriams, neužleisdami nei pėdos savo žemių. Kad pritraukus daugiau tarkininkų žygiams, buvo mestas šūkis: lietuviai esą laukiniai, iš savo miškų ir pelkių niekur neišeina ir jų, kaip nekrikščionių, žemės niekam nepriklauso. Tad buvo galima juos žudyti, naikinti jų sodybas, išsivesti juos į vergiją, apluošinti belaisvius, laikant tai dorybe. Pagonių ašaros ir kraujas, buvo jų džiaugsmas. Kai kas dar ir šiais laikais porina, kad jie, vakariečiai, lietuviams atnešė kultūrą, tikrojo gyvenimo pažinimą. Kitaip, dar ir dabar mes būtume anapus padoraus gyvenimo ribos ir grimzdę į tamsybę-pragarą. Tačiau, vakariečiai nedrįsta pasakyti savo veiklos prieš lietuvių tautą: apie žudymus, plėšimus, sodybų naikinimą ir žemių grobimą.

Visų tautų kultūrinė pažanga vystėsi tūkstantmečiais. Vienos tautos kurioje nors srityje buvo pažengusios daugiau, kitos mažiau. Mūsų protėvių tūkstantmetiniai senkapiai, gyvenviečių kultūrinis sluoksnis, karių senkapiai, piliakalniai, kronikų, metraščių pageltę lapai, atskleidžia, kad jie buvo protingi žmonės, pažinę grožį, mokėjo daug ką savo rankomis pasidaryti, savo darbo vaisiais keitėsi su kitomis tautomis į sau reikalingas gėrybes.

Tais senaisiais amžiais, kai mūsų protėviams grėsė pavojus nuo įsibrovėlių, kariaunos vadas sėdęs ant žirgo, priekyje savo kariaunos, su kalaviju rankoje, šalmu ant galvos, skydu ant peties, vydavo įsibrovėlius iš krašto, arba smogdavo smūgius jų pačių žemėje. Niekas tada mūsų protėvių laukiniais nevadino. Istoriniai šaltiniai mini juos pagarbiai: Žemaičių kariaunos vadą Žvelgaitį vadina dux et princeps. Dar ir dabar Žagarės apylinkėje yra piliakalnis jo vardu vadinamas. Aukštaitijos kariaunų vadus: Sukšę, Leng-

venį, Dangerutį, jotvių Skomantą, tituluoja potentior de Lithovia. Kitus kariaunų vadus tituluoja — princeps ac seniores. Dar netapęs karaliumi Mindaugas vadinamas valdovu, arba vienvaldžiu.

Istoriniai šaltiniai nusako, kad didieji kunigaikščiai: Traidenis, Vytenis, Gediminas ir kiti, buvo dideli valstybininkai, ginkluotų jėgų organizatoriai, genialūs karvedžiai. Krašto valdymą paveldėdavo, nors smulkmenos apie tai nežinomos. Tad jų valdžia buvo stipri ir skyrėsi nuo nepastovaus tūlo kunigaikščio valdžios. Teutonai neįveikė lietuvių ginklu, pripažino lietuvių rankoje ginklo galią, pripažino Lietuvos valstybę. Lietuvos valstybės jėga atsispindi valdovų tituluose. Gediminas tituluojasi lietuvių karalius, arba kunigaikštis, rex sive dux litwanorum, be to — lietuvių ir rusų karalius, Žiemgalos valdovas ir kunigaikštis — Letphinorum Ruthenurumque rex, princeps et dux Semigalliae. Galiausiai ir popiežius Gediminą pripažino lietuvių ir daugelio rusų karaliumi. Livonijos teutonai neminėjo titulaturoje žiemgalių titulo, o Prūsijos teutonai vadino jį tik Lietuvos karaliumi. To laiko papročiu, kad Gediminas būtų galėjęs užsidėti karališką vainiką ant galvos, turėjo dar atlikti štai ką: priimti Romos katalikų tikėjimą, pripažinti popiežiaus autoritetą ir apdovanoti godžius krikšto tėvus žemės valdomis. Gediminas, žinodamas kartų Mindaugo patyrimą, to nepadarė. Ką jis aiškiai nusako apie tai savo laiškuose į užsienius.

Žiūrint į V. Pašutos knygoje "Lietuvos valstybės susidarymas", XIII ir XIV amžiaus pirmoje pusėje, žemėlapyje pažymėtas datas, apie atliktus lietuvių karo žygius, o jie dar nepilnai atžymėti, kyla nustebimas, kaip lietuviai galėjo atlikti tiek daug ir tokių tolimų žygių. Išvadoje galima samprotauti, kad jie buvo gerai ginkluoti, jiems vadovavo gabūs karvedžiai, žygiams stiprybe sėmėsi iš gilaus pagoniško tikėjimo ir krašto laisvę statė aukščiau visko.

Reikalinga dar atsiminti, kad teutonų maršalas Henrikas von Botelis su kariniais daliniais įsiveržė į Prūsiją ir pradėjo juos krikštyti kardu ir ugnimi ir taip vyko iki pat Žalgirio mūšio. Su Livonijos teutonais, atsibasčiusiais į Dauguvos krantus, kovojo iki jie pasidavė Pasvalyje. Lietuviai kariavo, arba buvo karo stovyje su teu-

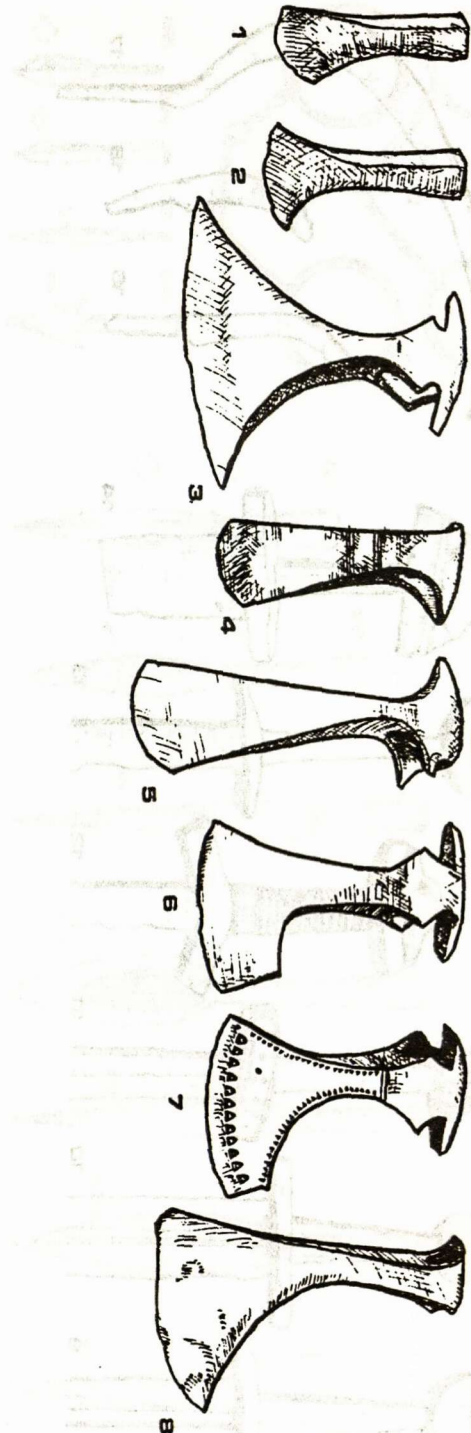

tonais iš viso 536 metus.

Jeigu teutonai, arba vokiečiai nebūtų organizavę tokių barbariškų karo žygių prieš baltus, netenka abejoti, baltai būtų sukūrę vieną valstybę. Prokalbė dar nebuvo labai suskilusi, tarp savęs susikalbėjo, vieni kitus suprato ir reikalui esant bendradarbiavo. Aukštaičiai jau buvo valstybės kūrimo išvakarėse. Kitos kiltys deja neturėjo tokio politiniai, ekonominiai pajėgus, su vizija vado, kaip aukštaičių kunig. Mindaugas. Antraip baltų istorija būtų susiklosčiusi kitaip.

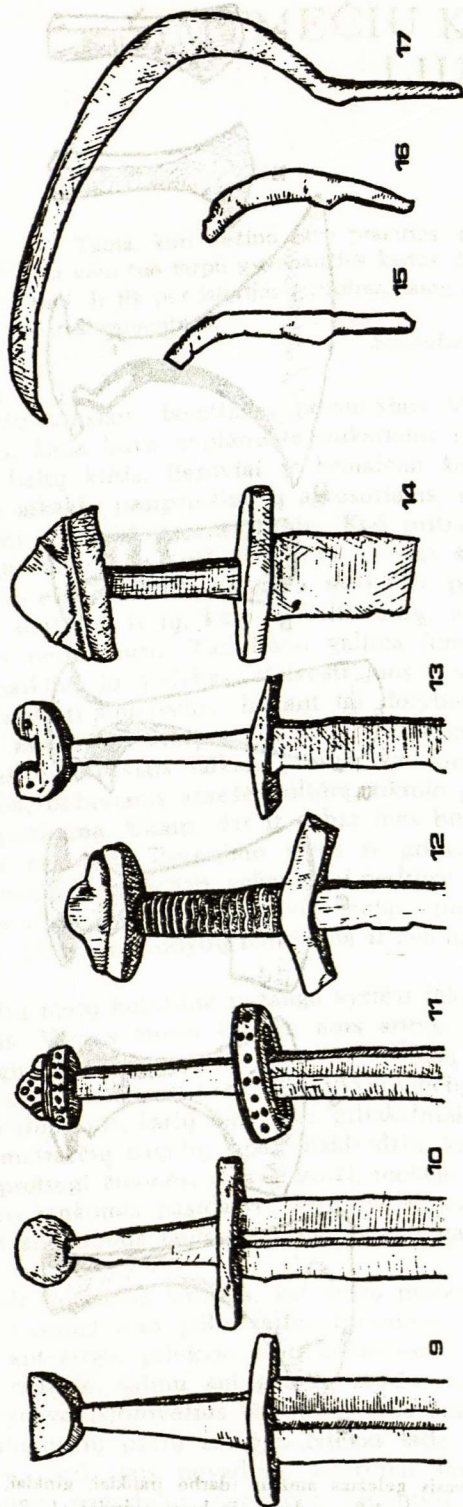
Tais senaisiais tūkstantmečiais pr. Kr. gim. mūsų protėviai dar nebuvo sėslūs gyventojai. Jie gyveno miškuose, prie upių, ežerų smėlingose pakrantėse. Vandenys tada buvo žuvingi, todėl jie žvejojo, o miškuose medžiojo žvėris. Miškai teikė dar ir kitų gėrybių. Tokias gyvenvietes jie dažnai keitė. Pagyvenus gyventojams kurį laiką toje pat vietoje, susikaupdavo įvairių atlaikų. Paliktą gyvenvietę per kurį laiką vėjas užpustydavo smėliu, ji apaugdavo žole, medžiais ir likdavo ilgam laikui neatpažįstama. Laiko tėkmėje tokias gyvenvietes pati gamta atidengdavo: vėjas atpustydavo smėlį, lietus atplaudavo, arba pats žmogus jas surasdavo. Pasirodydavo smėlyje vadinamas, kultūrinis sluoksnis: juodžemis smėlyje, pelenai, degėsiai, statybos pėdsakai, darbo įrankių likučiai ir kita. Tokių pirmųjų gyvenviečių kultūrinis sluoksnis dar yra nykus. Iš kultūrinio sluoksnio mes sužinome tos epochos žmogaus gyvenimo būdą, vartotus apyvokos reikmenis ir darbo įrankius. Daug vėliau, kai žmogus jau prisijaukino laukinius gyvulius, paukščius ir pramoko žemę dirbti, kilnotis iš vietos į vietą, pasidarė sunkiau. Jis darėsi jau ne laikinas gyvenvietes, bet ilgesniam laikui gyventi pritaikytas patalpas. Pragyvenimo šaltinis pasidarė jau ne tik žvejyba ir medžioklė, o žemdirbystė ir gyvulininkystė, nors žemę jis dar dirbo primityviomis priemonėmis. Žmogus kūrė įtvirtintas ir neįtvirtintas gyvenvietes. Įtvirtintos gyvenvietės vadinamos piliakalniais, kurie dar beveik netyrinėti.

Akmens amžiaus gyvenvietėse randama: keramika, titnago skalda, titnago ir akmens dirbiniai. Žalvario amžiaus pabaigoje žmonės jau augino gyvulius, žvejojo, medžiojo ir primityviomis priemonėmis dirbo žemę. Sodybos buvo kuriamos miške iškirstuose plotuose, kur žemė buvo derlingesnė. Dirbant žemę ir auginant gyvulius, didėjo bendruomenės maisto atsargos ir turtas, kuris viliojo kitas svetimas bendruomenes jį pasisavinti. Tada gyvenvietes pradėjo statyti gamtos kliūčių saugomose vietose: apsuptas pelkių, kal-

Vėlyvasis geležies amžius (darbo įrankiai, ginklai, buitiniai reikmenys): 1-8 — darbo ir kovos kirviai (1, 2 — įmoviniai, 3 — pentinis vėduokliniais ašmenimis, 4, 5 — pentiniai siauraašmeniai, 6-8 — pentiniai plačiašmeniai).

9-14, 37 — kalavijai; 15, 16 — peiliai su nulenкта viršūne; 17 — piauťavas.

vose, krantų iškyšuliuose, upių ir upelių santakose. Taip žalvario amžiaus pabaigoje ir geležies amžiaus pradžioje atsirado gynybiniai, įtvirtinti didesni piliakalniai. Savaimė suprantama, žmonių skaičiui didėjant, kūrėsi naujos piliakalnių bendruomenės. Susidėjus tam tikrom aplinkybėm, senus piliakalnius palikdavo. Kada Lietuvoje atsirado pirmieji piliakalniai, vargu bus atsekta. Kiekvienas amžius turėjo įtakos į jų statybą, įtvirtinimus ir t.t.

Kultūrinė pažanga, kaip pas kitas tautas, taip ir pas mūsų protėvius vystėsi lėtai. Akmens amžiaus darbo įrankiai ir keramikos šukės yra rastos Lietuvoje; Kuršių kopose rasti keramikos puodai iš antrojo tūkstantmečio pr. Kr.; bronzos apyrankė ir antkaklės iš pirmojo tūkstantmečio pr. Kr.¹ Radiniai vaizdžiai rodo, kad mūsų protėviai mokėjo ne tik daug ką pasidaryti savo rankomis, bet jau pažino ir grožį.

Baltai paskutiniais amžiais pr. Kristų gyveno vakaruose, Vyslos žemupyje, rytuose — Maskvos-Okos-Volgos aukštupyje, pietuose upe Seima ėjo įpiečiau, pagal Būgą. Visa teritorija baltų apgyventa apėmė 480,000 kv. km. Nuo VI a. pr. Kr., dėl slavų ekspansijos į vakarus, baltai rytinėse srityse ėmė nykti. Tik rytiniai galindai išsilaikė iki XIII a.² Romėnų rašytojas Kornelijus Tacitas (55-117 m.), 98 m. rašė, kad baltai gyveno į rytus nuo Vyslos. Graikų geografas K. Ptolemėjus mini dar dvi baltų kiltis: sudinus ir galindus. Savo veikale "Germania" sako, kad baltai pajūryje renka gintarą ir kitus lauko vaisius rūpestingiau augina, negu nerangūs germanai.³

Patriarchalinei bendruomenei, dėl žmonių daugėjimo, irstant, žmonės kėlėsi iš tuolaikinių savų gyvenviečių į kalvas, lygumas, kurdami naujas bendruomenes. Naujose bendruomenėse išliko daug patriarchalinių bruožų, bet jos dar nesusišaldė į luomus. Tik vėliau, dėl praturtėjimo, atsiranda luominis skirtumas.⁴ Gabesnieji, veržlesnieji pradėjo vadovauti apylinkėms, valsčiams, sritims. Iš jų iškilo kunigaikščiai, didieji kunigaikščiai, kariaunų vadai, kurie jau galėjo savo valią primesti kitiems. Tuo pačiu atsirado valdantieji ir pavaldiniai. Aukštaitijoje, Lietuvos srities kunigaikštis Mindaugas buvo materialiai ir politiniai pajėgiausias ir pradėjo valstybės kūrimą.

Kada susikūrė individuali šeima, nežinoma. X a. jau buvo individuali šeima, susiformavęs nekilnojamo ir kilnojamo turto paveldėjimo paprotys.⁵ Pradėjus Lietuvą minėti istoriniuose šaltiniuose, ji jau buvo susiskirsčiusi sritimis, valsčiais, apylinkėmis su aiškiais rubežiais. Viduryje pirmojo tūkstantmečio pr. Kr. ir paskutiniais am-

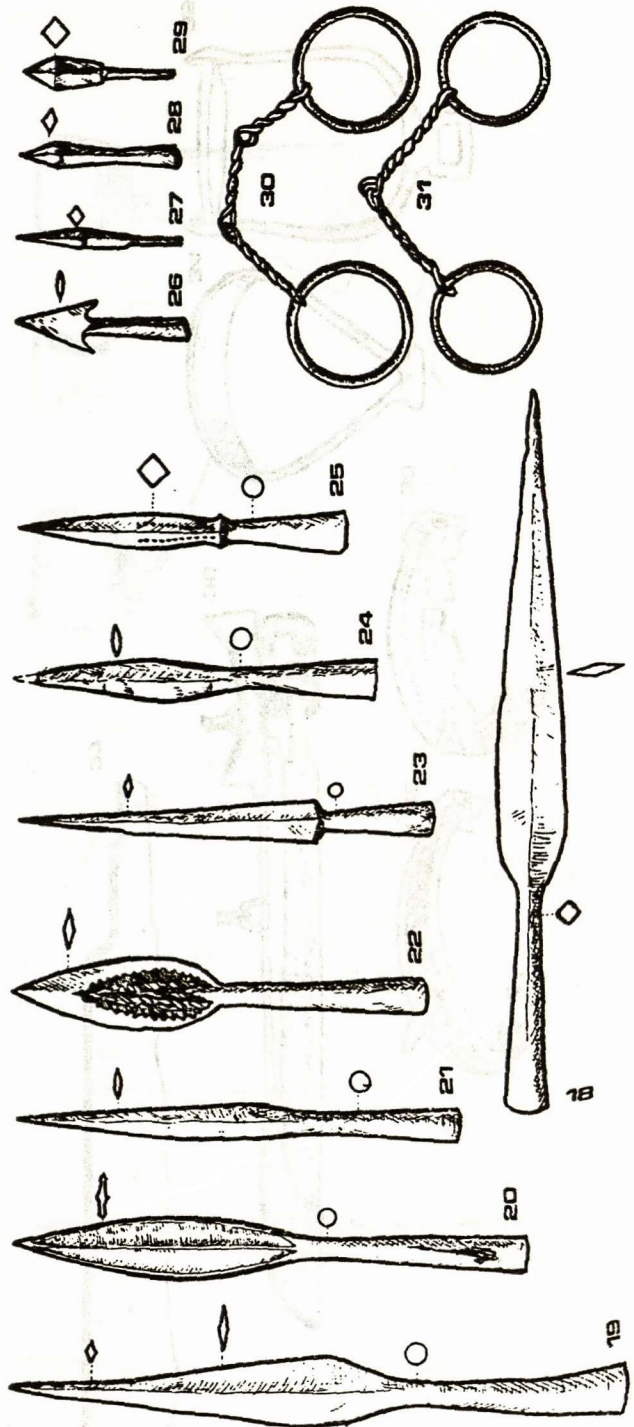

žiais, baltai vartojo geležinius darbo įrankius. Tą liudija archeologinės iškasenos: kirviai, pjautuvai, kauptukai, grūdų trintuvai, gimos ir įvairių kultūrų javai. Gabrieliškių piliakalnyje iš III-IV amž. rasta net keturių atmainų kviečių ir rugių, miežių, soros ir avižų. Vėlesnių amžių piliakalniuose rasta (Nemenčinės, Apuolės, Veliuonos ir kituose) žirnių, pupų ir vikių.⁶

Aplamai, baltai paskutiniaisiais amžiais pr. Kr. buvo pasiekę gan aukštą kultūros išsivystymo lygį. Jotviai, sūduviai ir lietuviai ne tik darėsi geležinius darbo įrankius, bet žinojo, taip vadinamo, Damasko plieno gaminimo paslaptį, gaminosi to plieno ginklus, mokėjo ginklus inkrustuoti sidabru. Antai, prie Suvalkų, Šveicarijos pilkapyne, 1962 m. vyro kape rasta pjautuvas su kauline rankena ir irklo pavidalo arklio noragas, datuojamas II-III a. Taigi, tais jau amžiais, žemei arti vartojo žagrei metalinį noragą. Taip pat, ten rasta įvairių kaulinių įrankių, molinių liejimo formų ir tigių metalui lydyti. Toks pat metalinis noragas buvo 1962 m. rastas Giedraičių apylinkėje. Archeologiniai radiniai rodo, kad to laiko baltų kiltys buvo vienodo kultūrinio lygio. Aukštesniu kultūriniu lygiu išsiskyrė tik prūsų kiltis, sembai.⁷ Kaip lietuviai, taip ir kiti baltai geležinius ir Damasko plieno ginklus, darė iš vietinės žaliavos, balų rūdos. Žmonės buvo valdovo įpareigoti surinkti ir atgabenti į tam tikrą vietą balų rūdos, kuri piliakalniuose, arba kitose vietose buvo perdirbama į geležį. Metalu apdirbėjai jau buvo lyg kalviai profesionalai, kurie darydavo reikiamus daiktus. Tad ir dabar Lietuvoje nuo randamos rūdos yra išlikę pavadinimai: Kazlų Rūda, Višakio Rūda ir kiti vietovardžiai. Istoriniai šaltiniai nusako, kad lietuviai ir žemaičiai prieš teutonų naudojo Damasko plieno strėles, ietis bei kalavijus. Tik tokiais ginklais buvo galima pramušti teutonų šarvus ir skydus. Istorinių šaltinių liudijimą patvirtina ir kasinėjimo radiniai, dabar esantys Pabaltijo kraštų muziejuose. Damasko plieno ginklas tais laikais buvo labai nemalonus įsibrovėliams teutonams. Vieną kartą karalius Žygimantas Augustas išsireiškė, kad jo karalija Lietuvoje gamina geriausią plieną.

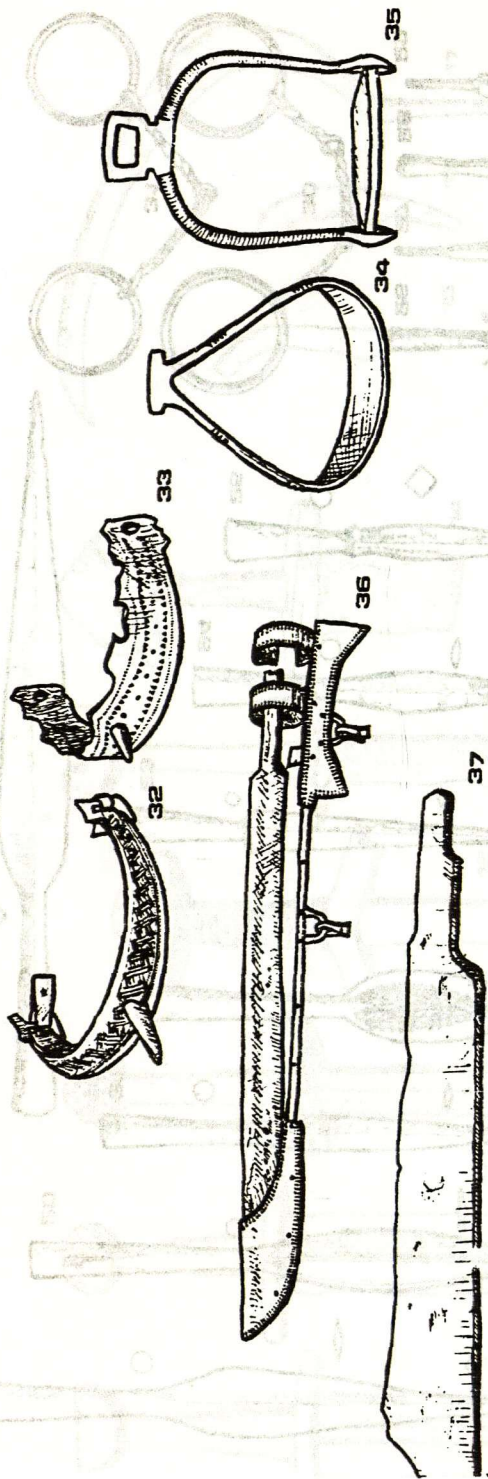
Romos imperijai silpnėjant, 476 m. žlugo jos vakarinė dalis. Prasidėjo tautų kraustymasis, neramūs laikai. Nutrūko lietuvių sąlytis su Vakarų kultūros ir amatų centrais. Sustingo keletui šimtmečių lietuvių kultūros pažanga.

Gyventojų skaičiui padidėjus, pirmame tūkstantmetyje ir antrojo tūkstantmečio pradžioje, Lietuvoje labai išaugo ūkinis pajėgumas. Įsigalėjus

18-25 — ietigaliai (18-20 — karklo lapo formos plunksna, 21, 24 — juostiniai, 22 — damaskinio plieno, 23 — trikampio formos plunksna, 25 — rombine plunksna); 26-29 — strėlių antgaliai; 30, 31 — trinariai ir dvinariai žąslai.

32, 33 — pentiniai; 34, 35 — balno kilpos; 36 — kovos peilis su makščių apkalais.

pūdyminei lauko apdirbimo sistemai, drauge išaugo ir gyvulininkystės ūkis. Sparčiai augo amatai, ypač metalų apdirbimas. Būdinga senovės lietuviams buvo žalvariniai ir sidabriniai papuošalai, dažnai tik pasidabruoti, kurių gausiai randama tyrinėjamuose senkapiuose. Spalvotų metalų Lietuvoje nebuvo, jie buvo atgabenami iš kitų kraštų, jų likučių randama piliakalniuose. Vykstant prekybai su kitais kraštais, į Lietuvą patekdavo ir kitų kraštų gaminių, kurie aiškiai skiriasi nuo vietos amatininkų gamybos.⁸

Senovės lietuvių ginkluotų jėgų ginklavimą atskleidžia karių kapai. Niekas taip nepriklauso nuo krašto ekonominės pakopos, kaip ginkluotos jėgos ir jų sudėtis. Jau XIII a. pradžioje, vokiečiai ir rusai iš lietuvių pagrobtą ginklą laikė geru karo grobiu. Kariaunos buvo ginkluotos kovos kirviais, šalmiais ir kalavijais. Daug vertingos medžiagos apie kalavijus rasta Andrulių, Prišmančių, Laivių, Grinteliškės ir Palangos kapinyuose. Vien tik Palangos kapinyne rasta apie 30 kalavijų. Kalavijas, tai turtingų karių atributas. VIII-XIII a. kalavijų būta labai įvairių. Patys ankstyviausi kalavijai VIII-IX a. rasti be rankenos. Iš medžio, arba kaulo, padaryta rankena neišliko. Jie vienašmeniai, masyvūs, 60 cm. ilgio, randami vakarinėse ir rytinėse Lietuvos vietovėse. Daugiausia kalavijų yra rasta iš XI-XIII a. Jie jau skiriasi nuo ankstyvųjų savo forma. Geležtės dažnai dviašmenės, rankenos su skersiniais. Didelė dalis jų buvo importuota iš frankų, kiti gaminti Lietuvoje savų amatininkų. Eiliniai kariai buvo ginkluoti ietimis, kovos peiliais ir skydais. Geležiniai iečių antgaliai yra dažnas radinys. Karių kapuose randama dvejopi: lengvi su įtvara, tai svaidomieji, įmoviniai, labai įvairios formos: karklo lapo, lancetiniai ir dar kitoki, ir kai kurie iš Damasko plieno. Lankas su strėlėmis sudarė dalį apginklavimo karių, kurie turėjo atskirą paskirtį. Šalmi buvo dažniausiai konusiniai iš vieno gabalo, be antveidžio, kurių viršus sutvirtintas nedideliu kūgiu. Apatinis kraštas apjuostas lanku, prie kurio pritvirtintas antkaklis. Šalmas, rastas Pakalniškiuose, savo išvaizda primena senoviškus rusiškus šalmus. Lietuvos kariai šalmus pradėjo vartoti antrojo tūkstantmečio pradžioje. Šalmų būta dar ir apvalių. Abiejų tipų šalmi turi vietos gamybos požymius. Lietuvių bendražygiai žiemgaliai turėjo arbaletų, tikriausiai juos vartojo ir lietuviai. Lietuviai sugebėjo pasidaryti pilių ardymo mašinas, kuriomis, pav. Mindaugas, daužė Embutės, Heiligenbergo, Daugpilio ir kitas pilis.

Teutonams pavartojus paraku šaunamąjį gink-

lą, jis lietuviams padarė didelį įspūdį. Tada lietuviai pakeitė su teutonais kariavimo taktiką ir perėjo į partizaninį karą. Piliakalniai neteko pirmąsias karinės reikšmės. Tačiau, lietuviai teutonams greitai atsakė irgi šaunamuoju ginklu. 1382 m. Kęstutis iš karo laivų Nemune bombardomis daužė Georgenburgo pilį.⁹ Apie vieną radinį tenka pakalbėti atskirai, tai pirmas toks iš XI-XII a. radinys. 1963 m. Graužų kapinyne buvo rasta kalavijo sidabrinė makštis, 19,5 cm. ilgio, 4,5 cm. pločio. Tyrinėtojų nuomonės dėl radinio pasiskirstė. Vieni mano jį padarytą Kijeve, nes Desetinos cerkvėje rastas toks trumpas kalavijas. Kiti mano, makštis padaryta radimo krašte, tik pagal kituose kraštuose gamintų kalavijų pavyzdį. Apkaustas gražiai ornamentuotas.¹⁰ Dabar yra sunkiai susekama, kur tas kalavijas buvo pagamintas. Viena aišku, jis rastas Lietuvoje ir tokį kalaviją galėjo turėti tik karys didikas, už kurį galėjo atitinkamai atsilyginti atgabenus iš svetur, arba už jo pagaminimą vietoje. Gausūs kasinėjimų radiniai patvirtina Livonijos Eiliuotosios kronikos rimavimą apie lietuvių ginklavimą:

Daug gana šarvų brangiųjų

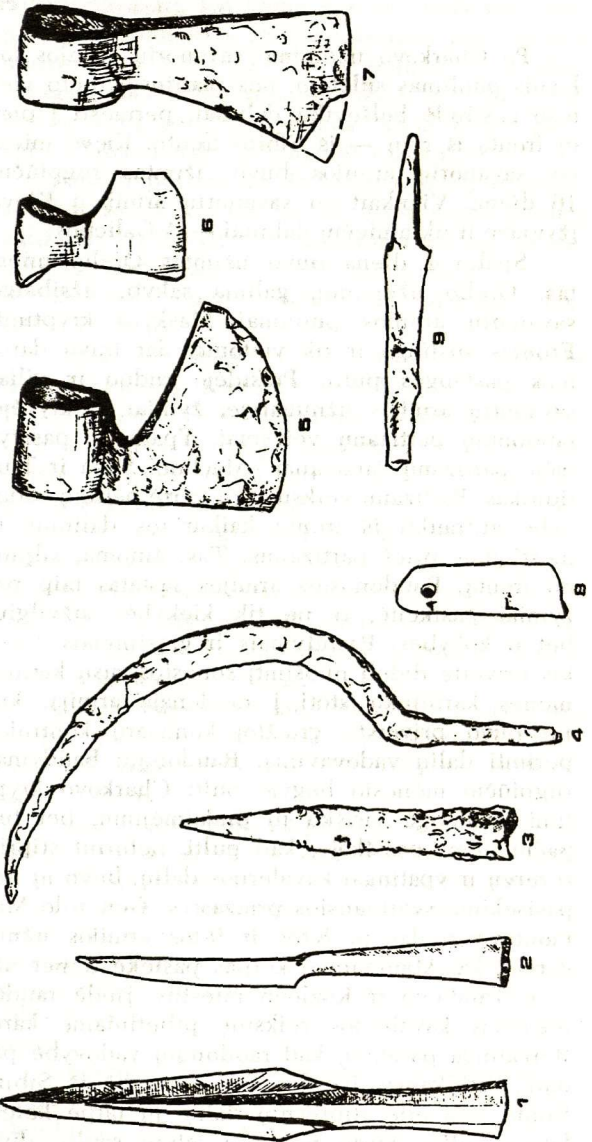
Ir šalmai iš aukso buvę

Ir žibėję, kaip tik stiklas.

Ir visa graži šarvuotė,

Išveizdėjo, kaip sidabras. — E.K. 5017-5021

Senovės lietuvių ginkluotas jėgas sudarė raitelių pulkai (istoriniai šaltiniai juos vadina dar krašto raiteliais) ir pašauktinė pėstininkų kariuomenė. Nedidelės kariuomenės buvo naudotos į priešą žemę nedideliems žygiams atlikti. Kas kita organizuojant karo žygį į Ordino žemę. Kaip tvirtina istoriniai šaltiniai, Mindaugas pasiuntė 30,000 karių į Kuršą, atkariautoms žemėms išlaikyti. Raiteliai ir pėstininkai veikė suderintais veiksmais. Pėstininkai su pilių įgulomis nešė visą Žemaitijos ir panemunės gynybos našta. Petras Dusburgietis paliko žinių, kaip lietuviai sumaniai kovėsi ant vandens. 1290 m. ir 1313 m. įvyko mūšis ant Nemuno, ties Klovainiais ir Veliuona su teutonų laivais. Vadovaujant Skaldonui, teutonų laivai buvo sumušti. Į ginkluotas pajėgas įėjo, tais laikais vadinami, latrunculi — “plėšikėliai”. Tai buvo nedideli savanorių būriai, kurie veržėsi į priešą žemę, lyg dabartiniai partizanai, padarydami priešą užnugaryje daug žalos. Ypač svarbus buvo jų vaidmuo Volynėje. Jotvių kunig. Skomantas, žygiuodamas su savo būriais pėsčiomis, atkariavo Pinsko ir kitas žemes. Gedimino valdymo laikais, tokie “plėšikėliai” veikė ir teutonų užgrobtose žemėse. Kunigaikštis Traidenis slapta siuntė tokius būrius, kurie alino Volynės žemes.¹¹ (Bus daugiau)

XIII-XVII amž.: 1-3 — ietigaliai; 4 — piautuvas; 5-7 — pentiniai kirviai; 8 — galastuvas; 9 — peilis.

Lietuviai Rusijos Pilietinio Karo Sūkuriose

O. URBONAS

Pabaiga

Po Charkovo užėmimo savanorių armijos tolesnis puolimas sulėtėjo, nes įvairiose fronto vietose pasirodė bolševikų daliniai, permesti į pietų frontą iš rytų — iš Sibiro fronto. Kievo miestas savanorių armijos buvo užimtas rugpiūčio 16 dieną. Vienkart su savanorių armija į Kieva įžygiavo ir ukrainiečių daliniai — iš Galicijos.

Spalio 1 dieną buvo užimtas Orelio miestas. Orelio užėmimu, galima sakyti, užsibaigė savanorių armijos puolimai Maskvos kryptimi. Frontas sustingo ir tik vietomis dar buvo daromos pastangos pulti. Prasidėjo ruduo ir giliai savanorių armijos užnugaryje, žymiai suaktyvėjo raudonųjų partizanų veiksmai. Ypatingai pasižymėjo partizanų „atamanai“ Machno, Šuba ir Tiutiunikas. Partizanų veiksmai privertė baltųjų vadovybę atitraukti iš fronto kaikiuriuos dalinius ir mesti juos prieš partizanus. Tas, žinoma, silpno frontą. Raudonosios armijos sąstatas taip pat žymiai pasikeitė, ir ne tik kiekybės atžvilgiu, bet ir kokybės. Pasiūlymais ir grąšinimais Trockis privertė didelį nuošimtį senosios rusų kariuomenės karininkų stoti į raudonąją armiją, kur jie buvo priversti, griežtoji komisarų kontrolė, perimti dalių vadovavimą. Raudonųjų bandymas rugpiūčio mėnesio bėgyje pulti Charkovo kryptimi pasibaigė visišku jų pralaimėjimu, bet tuo pačiu jiems paaiškėjo, kad pulti, neturint stiprių rezervų ir ypatingai kavalerijos dalių, buvo jų nepasisekimo svarbiausios priežastys. Generolo Mamontovo reidas jų 8-tos ir 9-tos armijos užnugaryje, kai Mamontovo korpas pasiekė ir net užėmė Tambovo ir Kozlovo miestus, įrodė raudoniesiems kavalerijos reikšmę pilietiniame kare. Reikalinga pasakyti, kad raudonųjų vadovybė padarė atitinkamas išvadas. Jie atitraukė iš Sibiro fronto visą eilę stipresnių dalių, jų tarpe keleta latvių pulkų, kurie neįėjo į latvių šaulių diviziją ir metė jas prieš savanorių armiją. Toliau buvo pravedama visuotinė komunistų mobilizacija ir visi jie irgi buvo metami prieš baltuosius. Galų gale, buvo formuojamas kavalerijos korpas Budeiniui vadovaujant. Ir kai buvo sudarytos smogiamosios grupės į šiaurę nuo Charkovo, Voronežo rajone ir buvo sustiprintos „draugo“ Uborevičiaus dalys,^{***} raudonieji pradėjo pulti keliuose fronto baruose iš karto.

Į šiaurės vakarus nuo Charkovo buvo suda-

ryta „draugo“ Martusevičiaus smogiamoji grupė, kaip apie tai sako „Pilietinio karo istorijos“ II-ro tomo dokumentas Nr. 483:

„Įsakymas pietų fronto dalims 13-tos armijos puolimui Maloarchangelskas — Fatežas kryptimi. Nr. 10726. 1919 metų spalio 9 diena:

Aplinkybės verčia duoti priešui stiprų smūgį, tam tikslui vyriausias vadas mano žinion paskyrė Latvių diviziją, Pavlovo brigadą ir Červonų kazokų brigadą. 1. Nuo spalio mėnesio 9 dienos 8 valandos Latvių divizija, Pavlovo brigada ir Červonų kazokų brigada pereina 13-tos armijos žinion.

Armijos vadui įsakau iš paminėtų dalių sudaryti smogiamąją grupę bendroj Latvių divizijos vado, draugo Martusevičiaus, vadovybėje. Smogiamoji grupė spalio 10 dieną turi būti išdėstyta rajone Turiščevas-Molodovoje...

Pagal bolševikų davinius Martusevičiaus grupė turėjo 9600 durtuvų ir kardų, kartu turėdama 196 kulkosvaidžius ir 56 artilerijos pabūklus. Grupė gavo uždavinį suduoti baltiesiems smūgį Kursko geležinkelio kryptimi, tarp Maloarchangelsko ir Fatežo, derinant savo veiksmus su Uborevičiaus 14-ta armija ir Bekerio 13-ta armija. Baltieji, tačiau, suspėjo savo dalis pergrupuoti, pralaužė

***) Praeitais (1977) metais man teko skaityti „Kary“ straipsnį, kur autorius pareiškia savo apgailėstą, kad toks „išlavintas, mokytas ir talentingas“ karininkas, kaip Uborevičius, paliko Lietuvą ir nuėjo ieškoti laimės kitur. Prie šito apgailėstą aš asmeniškai prisidėti negaliu ir nenoriu, nes tada savų „Napoleonų“ mes Lietuvoje turėjome daugiau negu buvo reikalinga, tai prie tų „Napoleonų“ pridėti dar ir Uborevičių reikalo visiškai nebuvo.

Kas gi liečia jo išmokslinimą ir talentškumą, tai turiu pasakyti štai ką: jei tai yra tikra, kaip rašo to straipsnio autorius, tas ką Uborevičius aiškino apie Paryžiaus apšaudymą, tai turiu pasakyti, kad tokius niekus, žinoma, galima pasakoti tik kaimo bernams, kurie išsižioję klausia, ką jiems pasakojama mokytas ponaitis. Iš kitos pusės, tai įrodo, kad apie šaudymo teoriją ir apie balistiką ponas Uborevičius neturėjo nei mažiausio supratimo, kas, manau, išmokslintam karininkui yra būtina žinoti.

Dėl jo talentškumo aš čia nieko nesakysiu. Jei skaitytojams užteks kantrybės perskaityti šitą mano darbą iki galo, jie patys galės susidaryti savo nuomonę. Dalykas tame, kad beveik visus 1920 metus baltųjų armija kovojo Šiaurinėje Tauridėje prieš 13-tą armiją, kuriai vadovavo kaip tik tas Uborevičius. Per visą vasarą, nežiūrint didžiausios perversos kaip žmonėmis, taip ir ginklais, ponas Uborevičius nesugebėjo laimėti bent vieny kautynių. Tokį faktą tvirtina ir patvirtina ne aš, bet bolševikų istoriniai dokumentai, kuriuos aš paduosiu tolimesnėje mano darbo eigoje.

smogiamosios grupės frontą ir ją visiškai sumušė. Pasėkoje "draugas" Martusevičius buvo nuo divizijos vadovavimo pašalintas, ir tame fronto bare kautynės kaip ir nurimo. Bet ir baltieji neturėjo galimybės toliau pulti, dėl bendros susidariusios situacijos ir puolimo pradžios Voronežo rajone.

Smogiamoji grupė į šiaurę nuo Voronežo buvo sudaryta iš 9188 kardu, Budeno kavalerijos korpo, turėdama 221 kulkosvaidį ir 26 artilerijos pabūklus. Jai buvo duotas uždavinys, suderinus savo veiksmus su 8-ta sovietų armija, užimti Voronežą ir Kastornają. Pagal sovietų davinčius prieš tą grupę stovėjo Mamontovo ir Škuro kavalerijos korpai, turėję bendrai 9700 kardu, 234 kulkosvaidžius ir 42 artilerijos pabūklus.

Sovietų istorikas taip aprašo pirmą priešų susitikimą:

"Spalio 19 dieną į šiaurės rytus nuo Voronežo susitiko sovietų kavalerija su Škuro kavalerija, kurio 12 kavalerijos pulkų ir 2 pėstininkų pulkai puolė Budeno korpa, smogdami į 6-tą kavalerikos diviziją. Persiekiant pasitraukimą vaizduojančią diviziją, priešas pateko į sparninį 4-tos divizijos smūgį. Tuo pačiu metu perėjo į priešpuolį ir 6-ta divizija. Šio manevro pasėkoje Tersko ir Kubanės kazokų divizijos buvo sumuštos. Baltieji, palikę kautynių lauke 50 kulkosvaidžių, 4 artilerijos pabūklus ir 2 šarvuotus traukinius, pasitraukė už Voronežo upės.

"Spalio 24 dieną 6 kavalerijos divizija, Apanasenkai vadovaujant ir 8-tos armijos 12 šaulių divizija, Revui vadovaujant, persikėlė per Voronežo upę ir užėmė Voronežo miesto rytinę dalį, 4-ta kavalerijos divizija, Gorodovnikui vadovaujant, persikėlus per upę puolė Voronežą iš šiaurės ir iš vakarų, ir tuo išsprendė visą reikalą. Užėmus Voronežą 8-tos ir 13-tos armijų vidujiniai sparnai žymiai sustiprėjo. Persikėlęs per Dono upę, kavalerijos korpas lapkričio 8 dieną (pagal naująjį stilių) pradėjo kautynes tikslu užimti Kastornają.

"Iš pradžių raudonųjų puolimai neturėjo pasisekimo ir kavalerijos korpas buvo priverstas šiek tiek pasitraukti, ir tik kai atvyko skaitlingi rezervai, jam pavyko lapkričio 15 dieną, po nepaprastai atkaklių kautynių, užimti Kastornają".

Taip aprašo kautynes ties Kastornaja bolševikų istorikas. Faktiškai buvo šiek tiek kitaip. Pakartotinos raudonųjų atakos į savanorių armijos pėstininkus nedavė jokių rezultatų, tačiau, dešiniame sparne, kurį gynė generolo Škuro kavalerijos korpas, jiems pasisekė atmesti baltuosius ir užimti Sukovkino geležinkelio stotį, kas sutrukdė trims šarvuotiems traukiniams pasitraukti į pietus ir paremti kovojančias dalis.

Kitą dieną raudonieji vėl perėjo puoliman, ir štai, kautynių pačiame kritiškame momente, generolo Škuro kazokai pradėjo trauktis, nežiūrind gan silpno raudonųjų spaudimo, ir tuo pri-

vertė trauktis ir pėstininkus. Pasirodo, Škuro korpo kazokai (Tersko ir Kubanės kazokai) nebenorėjo toliau kariauti ir nusprendė išsivaikščioti į namus.

Pasikartojo toks pat vaizdas, kaip 1918 metų anksty pavasarį, kai Dono kazokai, bolševikų propagandos sukurstyti, atsisakė kariauti prieš raudonuosius, bet jau balandžio - gegužės mėnesiais, paragavę bolševikų rojaus, sukilo ir stojo į žūtibūtinę kovą prieš bolševikus. Tada Dono kazokai — dabar Tersko ir Kubanės kazokai.

Baltųjų pėstininkai ir keletas tankų pasitraukė, bet šarvuotus traukinius teko, susprogdinus, palikti ir išsilaikyti ties Kastornaja galimybės nebebuvo. Kastornaja buvo raudonųjų užimta.

Kurskas buvo raudonųjų užimtas lapkričio 17 dieną.

Ištisas 40 dienų tęsėsi atkaklios kautynės Orlo, Voronežo, Kastornajos ir Kursko rajonuose. Tuo momentu įvyko galutinis persilaužimas kovoje raudonųjų naudai. Raudonųjų vadovybė persistatė uždavinį suskaldyti savanorių armijos jėgas ir mėginti jas sumušti dalimis. Tam tikslui nukreipė savo pagrindinį smūgį, per Donbasą, Rostovo kryptimi. Kad pasiektų tą tikslą raudonųjų vadovybė pirmiausiai sujungė visą savo kavaleriją į didelį operatyvinį junginį — sudarydama 1-mą kavalerijos armiją, kurios branduolį sudarė Budeno kavalerijos korpas.

Kokias jėgas raudonieji metė prieš savanorių armiją, matome "Pilietinio karo istorijos" II-me tome, iš dokumento Nr. 489, datuoto 1919 m. lapkr. 4 dieną:

"Pietų fronte veikė: 12-ji armija 42,486 karių sudėties, 13-ji armija 41,255 karių sudėties, 14-ta armija 47,077 karių sudėties, 8-ta armija 50,522 karių sudėties ir Budeno kavalerijos korpas 14,959 kardu sudėties, t.y., prieš generolo Denikino armiją buvo mesta, be esančios fronto rezerve 61-os šaulių divizijos 14,007 karių sudėties, 196,290 durtuvų ir kardu. Smogiamosios dalys buvo gerai aprengtos ir šarvuotos žiemos kampanijai".

Generolo Denikino savanorių armija skaitlingumo atžvilgiu buvo žymiai mažesnė (pagal gen. Denikino "Rusijos suirutė", tomas II-as ir V-as, savanorių armija tuo metu turėjo apie 90,000 karių), be to, jų rūbų ir avalinės reikalai buvo tiesiog kritiškoje būklėje. Beveik visa iš Anglijos gauta apranga buvo nesuspėta išdalinti dalimis ir dar tebegulėjo sukrauta sandėliuose ir galų gale, pateko bolševikams.

Tuo tarpu, kovos tęsėsi toliau, ir galų gale, po atkaklių kautynių Donbase, kurios baigėsi raudonųjų naudai, jų kavalerija, 1920 m. sausio 7 dieną, (pagal naująjį stilių) priartėjo prie Azovo jūros ir užėmė Taganrogo miestą. Sausio 10 d.

raudonųjų buvo užimti Novočerkaskas ir Rostovas. Tuo būdu raudonųjų vadovybės manevras buvo pilnai įvykdytas.

Savanorių armijos pasitraukimas nuo Orlo, galima sakyti, pasibaigė jos pagrindinių jėgų visišku sutriuškinimu. Kariuomenės likučiai, izoliuoti vieni nuo kitų, pasitraukė: pagrindiniai daliniai ir kariuomenės dauguma — šiaurės Kaukazo kryptimi, kita dalis į Krimą ir trečia — Odesos link. Odesą užėmė sovietų 41 ir 45 divizijos ir Kotovskio kavalerijos brigada, nakties metu į vasario 8 dieną. Buvusios šiaurinėje Tauridėje generolo Slascovo dalys pasitraukė į Krimą ir atkakliai gynėsi Perekopo - Sivašo - Čongaro pusiasalio linijoje. Jėgų jis turėjo nedaug, ir tik dėka to, kad bolševikai tai kryptį, iš pat pradžių, neteikė ypatingos reikšmės, gen. Slascovui pasisekė sulaikyti raudonuosius nuo įsiveržimo į Krimą.

Pagal bolševikų davinius raudonieji paėmė: 40,000 belaisvių, 750 artilerijos pabūklų, 1130 kulkosvaizdžių, 23 šarvuotus traukinius, 40 garvežių, 12,200 geležinkelių vagonų ir didelį kiekį įvairios karo medžiagos.

Kad bolševikams toji pergalė nelengvai davėsi rodo Trockio kariuomenei įsakymas 1919 metų lapkričio pabaigoje. Jis rašė:

“...Maisto trūkumas, transporto suirutė, badas, šaltis, gilus masių nepasitenkinimas, viskas tas, gresia mums tokiomis pasekmėmis, kurias valdžia iki kovos pabaigos pašalinti negalės. Mūsų priešai irgi yra galutinai išsisėmę, ir viskas priklausys nuo to, kas išlaikys šią žiemą. Mes negalime toliau kariauti, priešas irgi — dėl to: žūt-būt, reikia pulti”.

Net paviršutiniai pasižiūrėjus kas darėsi savanorių armijos užfrontėje jos atsitraukimo ir raudonųjų puolimo nuo Orlo metu, bus aišku ir suprantama, kad raudonųjų svaiginantis pasisėkimas visiškai nebuvo joks stebuklas ir kas nors turėjo ir privalėjo jį pramatyti.

Kad raudonieji visą savo veiklą grindė apgaulė ir melu, tai nėra nuostabu, nes ir valdžią jie užgrobė apgaudami kareivius frontė ir ūkininkus visame krašte, bet yra visai nesuprantama už savanorių armijos nugaros laikysena inteligentijos, kurios visi interesai tebuvo spekuliacija, ištvirkęs gyvenimas, vagystės ir praturtėjimas visomis priemonėmis. Viskas buvo aukojama asmeniškam saugumui, sočiam ir ištvirkusiam gyvenimui ir praturtėjimui. Ideja, pareigos, valstybiniškumas buvo visiškai užmiršti. Ten, už savanorių armijos nugaros, net pati armija buvo užmiršta Orlo gubernijos sniege, — armija, kuri kariavo be reikalingo poilsio, be reikalingų papildymų, blogai aprenpta, nežiūrint to, kad visam

tam pašalinti dar ir tada buvo užtektinai galiomybių.

Patarlė sako: drąsumas miestus ima, bet vien drąsumo, pasirodė, neužtenka, kad išlaisvinus visą valstybę. Tam yra reikalingas ir atitinkamas užfrontės darbas. Tačiau vyko kaip tik atvirkščiai. Kai reikalai klojosi gerai, ir jau pradėta buvo svajoti apie Maskvą, užfrontėje esantieji nusprendė, kad apsieis ir be jų dalyvavimo, kad neverta rizikuoti sveikata ir gyvybe, geriau išnaudoti tą laiką praturtėjimui ir savų asmeniškų reikalų tvarkymui. O kai pasidarė blogiau ir pradėjo “kvepėti paraku”, vieton skubėti ateiti armijai pagalbon, visi tie užfrontės parazitai dėjo visas pastangas, kad pasislėpus kaip galima toliau nuo fronto ir gelbėti savus kailius. Tokia psichologija tada buvo ne pavienių žmonių, bet ištisų tūkstančių.

Tokia užfrontės demoralizacija įvyko ir dėl to, kad šūkis “Viena ir nedaloma Rusija”, pasirodė, jau nebegalėjo apjungti didesnių masių ir nebegalėjo patenkinti daugumos, nes tas lozungas nebuvo paremtas atitinkamų įstatymų, liečiančių žemę ir socialines reformas. Tuo gi metu raudonųjų masinė propaganda irgi tvirtino, kad kariaujama už “vieną nedalomą Rusiją”, bet ne senosios santvarkos, o visiškai naujos, kurioje visi galės gyventi pagal savo įsitikinimus, pasiturinčiai ir nebūdami kitų išnaudojami, paremiant tą savo propagandą žiauriausiu teroru prieš kitaip galvojančius.

Tik dabar daug kas suprato, kad buvo padaryta didelė klaida paliekant Rostovą su visu milžinišku turtu, ten sandėliuose sukrautu. Prie to privedė vyriausiam štabe reikalingo atkaklumo nebuvimas, nesiorientavimas kas ištikrųjų darėsi frontė ir, galų gale — apėmusi štabą panika, neleidusi energingai dirbti. Vadovavimas tada visiškai suiro, atskiros dalys traukėsi negavę įsakymų, neturėdamos ryšių tarp savęs ir tik pripuolamai sudarydamos ryšius su aukštesniu štabu. Iki divizijos štabo, galima sakyti, ryšiai, nors ir ne visuomet, dar buvo tvarkoje, bet toliau — tik tuštuma. Jei visko to nebūtų buvę, gal ir kova su raudonaisiais būtų pasibaigusi kitaip.

Kaip buvo minėta, savanorių armija 1919 m. pabaigoje buvo suskaldyta į 3 grupes: didesnė jos dalis traukėsi Novorosijsko kryptimi, prieš ją kovojo 8-ta, 9-ta, 10-ta ir II-ta bolševikų armijos, Budeno kavalerijos armija ir atskiras kavalerijos korpas. Gruodžio pabaigoje fronto vadas Šorinas mėgino pulti visu frontu, tačiau puolimas nepavyko ir jis buvo pašalintas iš vadovybės. Jo vieton buvo paskirtas Tuchačevskis. Savanorių armi-

jos antroji grupė traukėsi Krimo kryptimi, prieš ją kariavo 12-ta, 13-ta ir 14-ta armijos. Fronto vadas Jegorovas, 12-tos armijos — Prausas, 13-tos — Gekeris ir 14-tos — Uborevičius. Nepasisekus raudoniesiems įsiveržti į Krimą, 13-tos armijos vadas Gekeris buvo pakeistas Uborevičium. Ta armija buvo palikta veikti ir toliau prieš generolo Vrangelio armiją. Trečioji grupė traukėsi Odesos link. Kadangi Odesa buvo bolševikų užimta anksčiau, grupė pasuko Lenkijos link. Lenkijoje ji buvo internuota ir lenkų laikyta stovyklose labai žiauriomis sąlygomis. Tik 1920 metų vasarą ta grupė per Rumuniją, buvo pervežta į Krimą.

Man asmeniškai teko trauktis divizijos sudėty Novorosijsko link. Atsitraukimas vyko be galo sunkiose sąlygose. Keliai, sniegui sutirpus, virto beveik nepraeinamais purvynais, ir kuo toliau, tuo darėsi blogiau. Palijus, tas pietų Rusijos juodžemis virsdavo tikra bala. Pabūklų ratai paskėsdavo iki ašų, purvu aplipdavo kojos, ir tik su dideliu sunkumu buvo galima jas pakelti. Divizija visą laiką ėjo ariergarde. Paliktuose vežimuose, rogėse ir bričkose matėsi sviediniai, šoviniai, mundiruotė, maistas — ir kuo toliau, tuo daugiau. Vasario 18 ir 19 dienomis divizija traukėsi be kautynių, bolševikai, matomai, irgi paskendo purve ir atsiliko. To palikto turto kelio pakraščiuose, kuo arčiau Novorosijsko, tuo buvo daugiau, tiek daug, kad vietomis net pražygiuoti buvo sunku. Vis daugiau galima buvo matyti ir pamestų arklių, kurie buvo visiškai išsekę. O 3-4 kilometrai nuo Novorosijsko kelias buvo jau ir visiškai užkimštas. Tūkstančių tūkstančiai vežimų, arklių, pabūklų, šarvuotų automobilių ir paliktų arklių visiškai užkimšo kelią, o tarp jų judėjo tūkstančiai žmonių, ne tik kariškių, bet ir vietinių gyventojų, kurie ėmė ir gabenosi namo viską, kas jiems vežimuose tik patiko ir vedė namo iškinkytus arklius. Toje minioje kiek pažygiavus, buvau priverstas sustoti — toliau kelio nebebuvo, vien tik žmonių ir arklių susigrūdimas.

Prieš tai, aš pasiunčiau keleta žmonių atgabenti čionai mano žmoną, kuri susirgusi šiltine buvo evakuota į ligoninę ir — kitą vieno mano karininko žmoną, kuri irgi buvo susirgusi šiltine. Taip teko prastovėti apie valandą laiko. Divizijos štabo viršininkas, prajodamas pro bateriją, man pasakė, kad jokios planingos evakuacijos nėra ir nebus, kad čia bestovėdama baterija pakrauta nebus. Dėl to jis patarė man mesti viską čia pat vietoje ir stengtis prasimušti iki krantinės, o ten žiūrėti kaip patekti į transportą, nes fronte faktiškai nieko nėra ir reikia laukti,

kad neužilgo pasirodys bolševikai.

Gavęs tokius nurodymus, sušaukiau visus baterijos vyrus, paaiškinau jiems padėtį, įsakiau viską mesti ir paimti iš gurguolės tik duonos ir konservų. Tada pradėjau judėti krantinės link — priešaky keletas raitų, kad pramuštų kelią, o paskui — visi pėsti. Taip priartėjau prie krantinės kokius 100-150 žingsnių ir galutinai sustojau. Prie krantinės stovėjo vienas vienintelis transporto laivas. Tūkstančiai žmonių grūdosi, kad patektų į jį. Čia jokios tvarkos nebuvo, nes greta kariškių matyti buvo daug pašalinių, kurie irgi visomis priemonėmis stengėsi lipti į transporto laivą.

Įsitikinau, kad padėtis buvo beviltiška. Savo baterijoje turėjau aš vieną karininką, vyr. leitenantą Cimbaliuką. Tai buvo vienas iš geriausių mano karininkų, prieš karą jis ištarnavo liktiniu puskarininkiu 31-oje art. brigadoje aštuoniolika metų. Tai buvo karininkas, kuriam bet ką pavedus, galėjai būti tikras, kad viskas bus padaryta kaip galima geriau. Pasišaukęs jį, aš jam pasakiau: "Cimbaliuk, matote kas darosi. Noriu pavesti jums ypatingą uždavinį — pakrauti moteris ir kūdikį į transporterį. Aš pasilieku su vyrais". Cimbaliukas man tik atsakė: "Pone pulkininke, jei būsiu gyvas — padarysiu". Daviau aš jam 4 karininkus ir 4 puskarininkius, ir atsisveikinęs, pasiunčiau jį Dievo globai. Neapsirikau paskirdamas Cimbaliuką. Jėga, grasindamas ginklu, jis prasimušė iki transporterio ir moterys pateko į laivą, aišku, su jomis pateko ir jis su savo palydovais.

Praėjo kiek laiko — ir transportas pajudėjo atviros jūros link.

Atrodė, atėjo galas. Per tą laiką man pasisekė su mano vyrais prieiti prie pat krantinės. Buvau įsitikinęs, kad galas, todėl išėmiau iš makšties revolverį ir įsidėjau į milinės kišenę, kad būtų po ranka. Buvau tvirtai nusistatęs bolševikams gyvas į rankas nepatekti. Turėtas kišene dvi skardines mėsos konservų išmečiau į jūrą, nes maniau, kad valgyti juos vis vien neteks.

Bet štai, po kurio laiko pamačiau į uostą įplaukiant du minininkus, kurie lėtai judėjo išilgai krantinės. Sustoti prie krantinės jie negalėjo, nes tūkstantinė minia būtų juos puolus ir apvertus. Tačiau žmonės, lyg varlės, šokinėjo į juos iš krantinės. Priartėjus pirmam minininkui ir aš šokau — ir išokau, po manęs mėgino užškoti ir kiti mano vyrai. Bet, deja, ne visiems tai pasisekė. Mačiau, kaip mano baterijos vyresnysis karininkas šokdamas tik atsimušė rankomis

į minininko bortą ir įkrito į vandenį, kur ir paskendo. Tokių buvo ir daugiau.

Visus ant minininkų užšokusius žmones, generolai Denikinas ir Kutepovas, kurie buvo tuose minininkuose, persodino į anglų drednotą "Empereur of India" ir prancūzų drenautą "Valdek Ruso" ir tą savo reidą pakartojo.

Krime atsidūrė mano baterijos 12 karininkų ir 43 puskarininkiai ir kareiviai, be jų dar ir tie 4 karininkai ir 4 puskarininkiai, kurie atplaukė su transporteriu.

Sovietų istorikai nurodo, kad Novorosijsko rajone bolševikams pasisėkė sutriuškinti, teisingiau pasakius, užbaigti triuškinimą generolo Denikino armijos ir kad į jų rankas pateko toks milžiniškas karo grobis, kurį apskaičiuoti iš karto net nebuvo galima. Pagal jų davinius jiems į rankas pateko: 2,500 karininkų, 17,000 kareivių ir kazokų, 270 artilerijos pabūklų, 6,000 kulksvaidžių, 9,000 arklių, bet to — šarvuoti traukiniai, tankai, šarvuoti automobiliai, didelis kiekis artilerijos sviedinių ir šovinių, mundiruotės ir kitos karo medžiagos. Kas liečia žmones, gal jų skaičiai ir atitinka tikrenybei, bet arklių skaičius parodytas tikrai per mažas, nes daug arklių, prieš užimant miestą, vietiniai gyventojai iškinkydavo iš vežimų ar pabūklų ir nusivesdavo namo.

Per ankstyva ur neplaninga evakuacija, iššaukta vyriausio štabo, neatvykimas laikų transportų iš Krimo uostų — viskas tas privedė prie Novorosijsko katastrofos. Novorosijske buvo palikti ir užmiršti sužeistieji ir ligoniai ligoninėse ir geležinkelių ešelonuose. Transportuose nebebuvo vietos nei rikiuotės daliniams, ir dalis jų mėgino trauktis toliau į pietus Tuapsės link, iki Gruzijos sienos. Buvo palikti ne tik rikiuotės dalių pabūklai, bet ir visiškai nauji, įvairių kalibrų, kuriuos savo laiku buvo galima pakrauti kaip

balastą į transporterius. Tas pat galima būtų buvę padaryti ir su tankais, šarvuotais automobiliais, šautuvais ir milžinišku kiekiu sviedinių ir šovinių. Sandėliuose bolševikams teko ir didelis kiekis mundiruotės ir avalinės, kurių taip stigo rikiuotės dalims per visą karą. Dvieju metų karo eigoje buvo surinkta virš 10,000 arklių, kurie dabar visi pateko bolševikams, ir visa savanorių armijos kavalerija, kiek jos pasiekė Krimą, liko be arklių. Gauti arklius Krime, aišku, nebuvo jokios galimybės ir svajoti.

Novorosijsko drama ir ne už ilgo įvykęs pasidavimas tų dalių, kurios mėgino trauktis išilgai Juodosios jūros, užbaigė taip sėkmingai pradėtą ir tiek daug žadėjusį savanorių armijos žygį Maskvos link. Savanorių armija faktiškai nustojo egzistuoti. Jos likučiai atsidūrė Krime, kur persiorganizavę, generolo Vrangelio vadovybėje, tęsė toliau nelygią kovą prieš bolševikus. Nežiūrint visos eilės pergalių, kurios nužymi tą karo periodą, galutinėje išvadoje, armija buvo privirsta palikti Krimą ir atsidūrė užsieniuose, nes kova buvo per daug nelygi ir viršijo žmonių jėgas.

Priežasčių, kurios privedė savanorių armiją prie žlugimo — daug. Lai jas nagrinėja ir nustato objektyvūs istorikai. Mes gi, tos kovos liudininkai ir dalyviai, galim tik apgailestauti, kad ne Vrangelis, iš pat pradžios, atsidūrė vyriausiojo vado vietoje. Jo vadovybėje ta kova tikrai būtų pasibaigus kitaip. Generolas Denikinas, pats būdamas asmeniškai labai drąsus, geras viršininkas ir strategas, virtęs Pietų Rusijos vadovu, nesugebėjo, dėl jo vedamos klaidingos politikos, atitinkamai organizuoti užfrontę ir parinkti sau tinkamus bendradarbius. Visi jo artimiausi bendradarbiai, o pirmon eilėn, jo štabo viršininkas, generolas Romanauskas, pasirodė mažai tinkami, dėl to ir privedė armiją prie katastrofos. (Šių atsiminimų autorius mirė 1978.XI.6 d., neužbaigęs savo darbo). □

"Kario" administratoriui

A.A. LEONUI BILERIUI

mirus, gilią užuojautą reiškiamė Jo žmonai Onutei, sūnums Kęstučiui ir Vladui, Jų šeimoms ir artimiesiems.

Stefanija ir Vincas Savukynai

Ginklo bičiuliui ir ilgamečiui "Kario" administratoriui

Ltn. LEONUI BILERIUI

mirus, jo žmonai Onai, sūnums Kęstučiui ir Vladui su šeimomis reiškiamė nuoširdžiausią užuojautą ir drauge liūdžiu.

Osvaldas Žadvydus

Briedžių medžioklė

MEDŽIOTOJAS
(Portland, Oregon)

Pagaliau, atėjo laukiamoji diena. Lapkričio 4 d. prasideda briedžių medžioklės sezonas. Viskas sutvarkyta, viskas paruošta jau kelios dienos. Taip kaip kariui žygiuojant į frontą, dar kartą patikrinu: maistas visai savaitei, badauti nereikės ir tyresnio vandenėlio paimta. Vilnoniai rūbai tai būtinybė, ir viršutiniai ir apatiniai. Medžioklės draugas — buvęs karys, labai geras šaulys, vakare atveš savo daiktus. Nutarta, medžiosime judėdami, pasirinkdami geriausias vietas, taigi, palapinės nesivešim. Turime ševroletą-trakiuką gerai įsitaisę. Jame galima miegoti, virti, valgyti ir šiaip praleisti laiką.

Pasileidome į kelionę dieną prieš sezono atidarymą. Svarbu nuvažiuoti, užimti vietą ir atlikti mažą žvalgybą. Gyvename Portlande, Oregono valstijoje, taigi kelio sukarti iki rytinio Oregono susidaro apie 300 mylių. Tenai gi didžiausia briedžių karalystė, neperžengiami miškai, didžiausi kalnai. Atrodo, pasileidome į kelionę labai anksti, bet kai įsukome į pagrindinį kelią Pendeltono link, nustebome: nenutrūkstanti vora visokiųjų mašinų, kiek akis užmato. Atrodo, lyg vokiečiai traukiasi iš Rytų fronto. Daug kas vežasi arklius, tačiau, tai jau didelė prabanga. Mano draugas pažiūrėjo į mane ir palingavo galva: tai daug briedžių bus paguldyta.

Trupučiuką apie tuos briedžius, arba kaip juos čia vadina — elk. Oregono jų yra daug. Lietuvoj, berods, briedžių buvo užsilikę Žaliojoj Girioj, prie Panevėžio. Jie yra panašūs, jeigu taip galima prilyginti į arklius. Briedis labai patvarus, nuostabiai nujaučia pavojų, greitas kaip vėjas. Seniau jie prisilaikydavo atviruose plotuose, tačiau, laikui bėgant, buvo labai žiauriai naikinami ir ėmė trauktis į miškus ir kalnus, ieškodami saugesnės vietos. Dabar jie prisilaiko tokiuose tankumynuose kur velniai vaikus peri.

Pravažiuodami Pendletoną pasipildėme benzino, kas čia yra būtinybė. Pradėjome kilti labai staigiai aukšty. Buvo trupučiuką pasnigę, tačiau važiuoti galima. Miškai — kiek akys užmato. Pasukome miško keliu, palei upę. Kelias žvyruotas, bet labai geras.

Leidžiamės į seną vietą, kur jau išbandyta

ir žinoma. Sako, gerai žinoma teritorija, tai jau pusė medžioklės, nereikia klaidžioti. Matosi daug suvažiavusių medžiotojų. Visi apsikrovę malkomis, lauzai dega.

Mudu su Jonu surandame savo vietą. Pailsėję ir užkandę vykdome mažą žvalgybą. Dar kartą išbandžiau savo šautuvą, neša gerai. Šautuvai tai kariško kalibro, NATO, 308, su žiūronu.

Vakare pavalgėm, išsivirėm skanios kavos su "stiprybe" ir sulindome į miegamus maišus. Nutarta keltis pusę keturių. Užmigdė mudu vilkiukų staugimas, kai vienas pradeda, rodos, šimtai atsiliepia. Beklausant, kartais net šurpas nukrato.

Jonui žadintuvo nereikia, jau atsikėlęs. Taigi, rituosi iš šilto guolio ir aš. Pratrinu šaltu vandeniui akis, užkandame ir pasileidžiame važiuoti. Mes ne pirmieji, pro mus jau lekia kiti medžiotojai. Pavažiuojame kokias dvi mylias. Čionai pradėsime. Vienas nuo kito būsime netoli. Sutariame, trys šūviai iš eilės — reikia pagalbos. Atėjus 11 valandai, eisime link mašinos.

Neriu miškan ir tuoj dingstu tankumynuose. Užtinku briedžių pramintus takus. Einu jais vis besidairydamas, tikiuosi užklupti, bet tai beveik neįmanoma. Briedžiai patinai yra gudrūs, tačiau patelės, atrodo, dar gudresnės. Sakoma, kad bandidai vadovauja seniausią patelė. Randu kur kryžiuojasi keliai, išmindžiota giliausiai, medžių šakos aplaužytos. Matyti jų čia esama šimtai. Pasirenku vietelę atokiau nuo tako, prie pušies. Nuo artimiausių medelių aplaužau šakeles, kad netrukdytų matomumui. Gerai įsitaisęs, laukiu.

Jau gerokai prašvito, tačiau nieko nesulaukiau. Toli pasigirdo šūviai, trata vienas po kito. Matai, kiti jau pasiguldė, galvoju sau.

Staiga, pakalnėje kažkas sujudėjo. Pamažu išlindo — patelė ir kopia į kalną. Pasirodo daugiau, viso aštuonios. Eina labai atsargiai, vis pasidairydamas, pasiklausydamos.

Sėdžiu kaip nulietas, pasiruošęs šauti, nes nežinia kada, gali pasirodyti ir patinas. Visos praėjo taip arti, kad, rodos, galėjau akmeniu užmušti. Manęs jos visai nepastebėjo.

Atėjo metas grįžti prie mašinos. Jonas jau

vaišinosi karšta kava. Kaip, sakau, — nereikėjo pagalbos briedžiui vilkti?

Važiuojame pailsėti ir užkąsti. Vakare bandysime toliau. Tačiau ir vakare nieko nepešėme.

Kitą rytą pasirinkau vietą prie didžiausio medžio, storo, manau, kad trys vyrai neapkabintų. Priekyje labai graži pakalnė, matomumas kuo puikiasias. Atsisėdau ir laukiu ir vis dairausi ar kas nepasirodys. Miškas lyg išmiręs, tik toluomoje girdisi šūviai. Nusibodo būti vienoj ir toj pačioj vietoj. Sakau, eisiu toliau. Žengiau žingsnį dešinėn ir kad šoks didžiausias briedis. Pamačiau tik jo baltą uodegą. Jis dingo tarp jaunų eglaičių, kaip žuvis vandeny. Pasirodo, jis buvo jau priėjęs prie pat manęs. Jeigu būčiau palaukęs bent kokias tris sekundes, tai tikriausiai būčiau pasigavęs briedį už ragų.

Eidamas kelio link, sakau, reikia pašukuoti tankumynus, gal kartais pasiseks. Taip išbaidžiau jų visą būrį, girdėjosi kaip bėgo, traškėjo, atrodė visas miškas dunda. Užklupti briedį netikėtai, iš pasalų, beveik neįmanoma. Reikia žinoti, kad kai briedžiai apsistoja poilsio, tai pasirenka vietą tankumynuose. Pabėgimui kelias visuomet būna numatytas. Ištikus pavojui, briedis šoka tiesiog iš guolio ir lekia. Kartais pasielgia ir kitaip, dingsta patyloom, kad nei šakelė nesubraška. Man taip atsitiko. Ėjau labai senu keliu. Kairėje buvo labai gili ir tankiai apaugusi pakriaušė, dešinėje kilo staigus kalnas. Slinkau labai pamažu, sustodamas, pasidairydamas, tikėdamasis pamatyti briedį. Tačiau, vistiek pražiopsojau. Prisileido mane nedaugiau kaip per 20 žingsnių, bet pamačiau tik jo nugarą. Jis taip staigiai ir tyliai dingo, kad nesubraškėjo nei šakelė.

Panašiai atsitiko ir Jonui. Jis susidūrė akis į akį su didžiausiu briedžiu. Sako, ėjau labai jau senu, medukais apaugusiu keliu. Medukai išaugę virš galvos ir mane visą pridengė. Priėjęs staigų posūkį, dirstelėjau priekin ir net nusigandau ką pamačiau: gi didžiausias briedis beveik bučiuoja mane. Žinai, viskas taip staigiai įvyko, kad nežinai, vyreli, ar bėgt, ar rėkt. Ale, broliuk, kai susigaudė kas per reikalas, tai du šuoliai ir briedžio nēr . . .

Vakare grįžome nakvynei tuščiomis rankomis. Pasidarė tamsu kaip pekloj, pakilo vėjas. Tikriausiai bus sniego. Pasidarėme gerą vakarienę, atsigavome ir pasijutome vėl stiprūs. Lendame į miegamuosius maišus, bet miegoti dar ankstoka. Taigi, prisipylėme po gerą stikliuką ir šnekučiuojamės. Lauke jau pradėjo snigti ir dėjo neblogai. Mudu abudu uniformom dėvėję, raga-

vę geros ugnies, todėl turime apie ką pakalbėti. Palengva kalba nukrypsta apie Lietuvos miškus ir žvėris. Prisiminiau lietuviškuosius eiguilius, nedaug su jais reikalų turėta. O jie buvo tikri miškų šeimininkai. Kaip jie griebdavo tas moterėles, kurios be leidimo uogavo ar grybavo! “Manai, taip reikėjo? Juk miškai priklausė visiems”. Jonas sako, “o aš vistiek juos apstatydavau.” “Buvau mažas brakonierius, pasigaudavau zuikių, o kartais ir lapių. Pažįstamas žydėlis supirkdavo viską”.

Naktis buvo labai audringa, privartė medžių, sniego priklojo iki kelių. Visiškai neįmanoma pavažiuoti. Bandysime kiek paeiti keliu, paskui pasiduosime pakalnėn, gal kartais pasisektų. Kai daug sniego privaro, visi žvėrys iš kalnų traukia į pakalnes, ten lengviau susirasti maisto.

Abudu sulendame į tankumynus, ten pėdsakų daugybė. Pradėjo dar daugiau snigti ir pustyti. Žinau, esame vienas nuo kito netoli, taigi slenku pirmyn labai pamažu ir dairydami.

Priekyje kažkas sujudėjo. Nagi, žiūriu, briedis pasistiepęs ant užpakalinių kojų ir graužia, greičiausiai, samanas nuo pušies kamieno. Klupstelėjau, nusitaikiau į krūtinę ir — dėjau . . . Briedis sukniubo, snukis atsimušė į sniegą ir nespėjus man užtaisyti šautuvo, pašoko ir pasileido į tankmę. Antro šūvio paleisti nespėjau. Būta jų ten ir daugiau. Spėjau tik pamatyti, kaip jie pasidalino į dvi grupes ir dingo.

Aišku, pataikiau. Prieinu kur briedžio pašokta, kraujo pribėgę kaip iš fontano, aplink sniegas raudonas. Dairausi ir akimis ieškau kur mano briedis. Tačiau, jo nebuvo, kažkur dingo. Randu jo pėdsakus, didžiausi kraujo lašai. Pasirodo, žvėris nešasi tiesiog į kalnus. Ne vieni, bet net treji pėdsakai. Reikia eiti ir ieškoti, nes pašauto žvėries negalima palikti. Atsekiau pėdsakais iki kelio, net sušilau brisdamas per sniegą. Briedžio vis nesurandu. Nusivelku švarką ir pakabinu į eglę. Man reikia pagalbos, dairausi Jono, bet ir jo nerandu.

Reikia sekti toliau. Audra vis didėja, matomumas darosi vis blogesnis. Mano pašautas briedis įsimašė į kitą bandą. Mat, kokia gudrybė, apsuko pilną ratą, kad sumaišytų pėdsakus ir visi trys kartu nešasi tiesiai į kalną. Jie bėga per tokias tankmes, pro kurias turiu ropoti visom keturiom. Kelis kartus suklypau ir taip dėjau ant dugno, kad net žvaigždės pasirodė, panarinau šautuvą sniege ir jau dariausi nepanašus į žmogų. Sniego jau beveik iki pilvo ir vis dar krinta.

Sekiau, vargau kokias tris valandas. Pagaliau,

LIEPOJA — KAUNAS — ILŪKSTĖ

MORKUS ŠIMKUS

Daugelis buvo įsitikinę, kad Lenino ir Trockio valdžiai ateina galas (68 psl.). Apsupimo žiedas aplink raudonosius diena iš dienos vis darėsi tampresnis. Net ryšys su Suomija buvo uždarytas ir iš ten negalima buvo patekti į Rusiją. Londonas ir Paryžius išvystė didelį spaudimą, kad Suomija prisijungtų ir pultų Petrapilį.

Savaite praleidau Skandinavijoje ieškodamas apsupimo žiede plyšio, nes buvau pasiryžęs grįžti į Rusiją. Kopenhagoje radau seną laivą, perdirbtą iš laivokelto, ruošiantis plaukti į Liepoją. Rugpiūčio mėnesio pradžioje pasiekėme Latvijos uostą. Netoli priplaukos stovėjo Britanijos karo laivai. Priplauka buvo tuščia, nors savo metu tai buvo judriausias Rusijos uostas. Mieste liūdnas vaizdas, gatvėse rodėsi mažai žmonių ir tie be ūpo. Apylinkės buvo valdžioje plėšikaujančių vokiečių kariuomenės padalinių, kuriems vadovavo generolas von der Golz.

Ši baltųjų jėga, kurią sudarė daugumoje demobilizuoti Vokietijos kareiviai, manoma, siekė apie 80,000 vyrų. Nuo Prūsijos sienos, Lietuvoje ir Latvijoje, į pietus nuo Rygos, visur radosi šių "savanorių" traukiniai. Ant vagonų buvo propagandiniai užrašai "į Maskvą" arba "į Petrapilį". Tai buvo stebėtinai drausminga gauja ir jų karininkai buvo labai paslaugūs asmeniui, turinčiam Amerikos pasą.

Galų gale, įvairiais keliais, pasiekiau Lietuvos sostinę Kauną. Tuo metu vyko kautynės su raudonaisiais Lietuvos-Latvijos pasienyje, pora šimtų mylių į rytus nuo jūros. Kadangi lenkų "savanoriai" rado, kad tai tinkamas metas įsibrauti į tą zoną, kuri šimtmečiais buvo ginčų priežastim tarp Lenkijos ir Lietuvos, tai Kaune buvo jaučiamas didelis nusistatymas prieš Varšuvą.

Kraštas dar neseniai atsipalaidavęs nuo vokiečių okupacijos (kuri tęsėsi penkerius metus) buvo labai karo paliestas, visur buvo išraižytas apkasais. Kaimai ir miesteliai paversti griuvėsiais. Prekyba beveik visai sustojusi, krautuvės tuščios. Nežiūrint didelių kainų

turėjau nutraukti. Teritorija toliau jau nebežinoma. Briedžių pėdsakus baigia užsnigti. Sakau sau, dar galiu paklysti. Senaisiais pėdsakais grįžau atgal, briedžio nesuradęs.

Netoli mašinos susitikau Joną. Jis jau nujautė koks reikalas. "Gerai", sako jis, "aš pabandyčiau. Gal mano laimė geresnė, rasiu kur gulintį". Aš jam sakau, kad būtų labai atsargus, nes viskas labai žiauriai atrodo.

Nieko nelaimėjo ir Jonas. Briedžio neštas muilas velniai žino kur. Labai gaila buvo taip jį palikti, bet pabandyk jį surasti. Dabar nebe-

kasdieninio maisto dalykai kaip duona, kiaušiniai, kumpis ir pieno gaminiai buvo galima gauti.

Buvau priimtas Lietuvos ministerių kabineto pirmi-
ninko. Sutikau keletą įtakingų lietuvių amerikiečių, kurie prisiminė, kad 1917 m. spaudoje gyniau nepriklausomos Lietuvos atstatymo reikalą. Gavau leidimą, nurodantį, kad karinių dalinių viršininkai pakeliui palengvintų pasiekti Sovietų frontą. Tai buvo varginga kelionė, daugumoje atlikta vežimu (by horse and buggy). Kartą, du kareiviai, kurie buvo paskirti mano palydovais, susigundė mano daiktai (turėjau ir rašomąją mašinėlę Corona) ir įsakė išsigandusiam vežikui išsukti iš vieškelio į lauko kelelį, kuris vedė į mišką. Be to, Kaune buvau perpėtas apie apiplėšimus ir nužudymus. Vežikas buvo arklio ir vežimo savininkas. Įsakiau vežikui grįžti į pagrindinį kelią. Vienas kareivis tam priešinosi. Parodžiau dokumentus su Lietuvos antspaudu, pasą ir mažą Amerikos vėliavą ir juos perspėjau, kad jie bus sušaudyti jei nepristatys manęs ten kur vykstu. Juodu nekūrį laiką ginčijosi tarp savęs, nes vienas jų, matyt, buvo paveiktas griežto mano nusistatymo. Galų gale priverčiau išsigandusį vežiką grįžti į vieškelį. Pasiekus kariuomenės dalinį patekau lietuvių karininko priežiūron. Vežikas pranešė apie kareivių kėslus.

Paskutinė mano sustojimo vieta buvo sena vokiečių slėptuvė apie pusantros mylios nuo fronto, kairiame Dauguvos krante, netoli nuo anksčiau buvusio Ilūkstės (Illukst) miesto, kuriame buvo tiktai bažnyčių griuvėsiai telikę. (Lietuviškai — Alūksta, M.Š.).

Retkarčiais apšaudydavo rusų artilerija. Buvo uždegti netoli esantys trobesiai, sunaikinta kaimyninė slėptuvė ir sužeisti ten buvę du kareiviai. Karininkas mėgino mane perkalbėti, kad atsiskyčiau tolimesnės kelionės. Kad lietuviui šiame fronto ruože neturi laivelio persikelti per upę ir, kad jis netiki, kad rusai mane priimtų, kad keliantis per upę rusai gali pradėti šaudyti ir tuomet tektų žūti. Tačiau savo nusistatymo nepakeičiau.

Einant prie upės man užrišo akis. Karininkas ėjo pirmas ir nešė aukštai iškėlęs baltą vėliavą. Atstumas per upę galėjo būti apie 300 pėdų. Priešęs prie kranto kiek galėdamas šaukiau "delegacija". Prašiau, kad atstumtų laivelį persikelti per upę. Nekūrį laiką antroje

bus briedžio ragų, o svarbiausia, neturėsime briedienos. Reikės maitintis sausomis bulvėmis. Mūsų laikas baigiasi, rytoj važiuojame namo.

Rytas išaušo kuo puikiausias, saulėtas ir gražus. Miško keliai jau buvo pravažinėti, mažai medžiotojų belikę. Matosi — vienas kitas ir nušovęs ir džiaugiasi savo laime.

"Žinai, Algi", sako Jonas, "kitą metą mums tikrai geriau pasiseks, abu parsivešime po didžiausią briedį".

Ką darysi, sutikau, paliksime kitiems metams.

STEBIU IR STEBIUOSI

Jurgis Gediminėnas

(Pradžia "Kario" 3 Nr.)

Visas pasaulis, o ypačiai JAV ir Sov. Sąjunga atydziai seka įvykius Irane. Kremlinui būtų naudinga fanališko musulmonų žilabarzdžio, vado Khomeini, valdžia ir jos atneštas chaosas, o JAV norėtų, kad nenustruktų Irano vakarų valstybėms tiekiamą naftą. JAV yra labai svarbu, kad prokomunistinei valdžiai perėmus Iraną, nepatektų rusams ten esantieji patys modernieji, naujieji amerikiečių ginklai: 80 F14 lėktuvų-naikintuvų ir Phoenix raketos, galinčios už 200 mylių sunaikinti judantį ar pataikyti į 6 judančius taikinius vienu kartu, o taip pat ypatingo taiklumo Maverick ir Condor ir prieštankinės Tow ir Dragon raketos. JAV technikai išmontuoja radaro ir elektroninių žvalgybos įrengimų stotis Irane, be kurių bus sunkiau sekti rusų raketų bazės, o dar sunkiau bus patikrinti, ar Sov. Sąjunga laikosi SALT sutarties taisyklių.

Apie Iraną yra tiek daug spaudoje straipsnių, kad galima paminėti tik kai kurias labiau akinančias eilutes. "The Washington Quarterly" redaktorius M. Ledeen klausia, kodėl bet koks demokratinės santvarkos pilietis turėtų simpatizuoti Khomeini, kuris yra šovinistas, teokratinis fašistas ir aistringas antisemitas, o vakarų spauda garbina jo raštus ir kalbas. Anglo R. Moss knygoje "The Campaign to Destabilize Iran" rašo, kad Sov. Są-

junga seniai planavo sužlugdyti Iraną ir jos KGB yra įsitvirtinusi ne tik Irano saugumo įstaigose, bet ir kariuomenėje. Iraniečiai agentai ruošiami Kuboje, o Irano kompartijos štabas yra Rytų Berlyne. Daug komunistų yra užsienyje studijuojančių iraniečių tarpe, o tą įrodė jų demonstracijos, šachui besilankant JAV ir jų smurto veiksmai atvykus šacho senutei motinai į Kaliforniją. Šimtai tų studentų prieš Kalėdas grįžo į Iraną. Daug komunistų buvo paleista iš Irano kalėjimų, ir puikiai suorganizuoti streikai parodė komunistų ranką. Tokios nuomonės yra ir nesimpatiškas žydėlis Kissinger. Nustebau pamatęs televizijoje, tik po kelių valandų šachui išvykus iš Irano, Teherano gatvėse sunkvežimius prikrautus žilabarzdžio Khomeini paveikslų ryšuliais, kurie buvo dalinami žmonėms. Gera šacho priešų organizacija, pagalvojau, ypač tokiu laiku, kada dauguma Irano laikraščių ir spaustuvių streikavo. Mačiau televizijoje ir vieną amerikietį korespondentą, kuris susijaudinęs pasakojo, kad matęs kareivį, šaunantį į galvą demonstrantui. Kurgi tas kareivis turėjo šauti? Į kojas, italų raudonųjų teroristų pavyzdžiu? Vienas angliškai kalbantis korespondentas užklausė Irano premjerą, kas įsakė šaudyti į minią, o Bakhtiar, sužinojęs, kad korespondentas yra anglas, jį nutildęs klausimu — kokios taisyklės galioja britų saugumo daliniams Šiaurinėje Airijoje? Premjeras Bakhtiar kitam korespondentui, užklaususiam apie Irano slap-tą policiją Savak, atsakė, kad yra

3 Savak, kurių vieną jis jau panaikino, bet atsirado "religinis Savak" ir "raudonojo teroro Savak".

Po šacho išvykimo vienas iš jo patarėjų, intelektualas dviraškinis H.A. Sadeghy, pareiškė korespondentams, kad šachas per 15 metų išvedė Iraną iš 17-tojo šimtmečio, sukūrė galingą kariuomenę ir pastatė ant kojų ekonomiją, bet Carteris su savo žmogaus teisių pareiškimais privertė šachą įvesti reformas, kurios atidarė opozicijai duris. Esą, juokinga manyti, kad išsivystanti šalis Iranas gali tapti demokratija per vieną naktį. Daug užsieniečių, Irano įvykių stebėtojų, išreiškia labai skirtingas nuomones. Vieni kaltina šachą per daug lėtu žingsniu sudemokratinant kraštą, o kiti sako, kad viskas buvo per greitai vykdoma. Žinome, kad šachas pristatė visokių rūmų, universitetų, ligoninių, pramonės įmonių ir gerokai sumodernino Iraną, o jo puikiai ginkluota armija neleido plėstis raudonajam tvanui. Šachas supykė "mulas", atimdamas jų žemes ir išdalindamas jas bežemiams. Reikia tik palyginti Iraną su kitais jo kaimyniniais ar net nafta turtingais kraštais, tai pripažinsime šacho gerus norus ir pastangas. Žinoma, šachas neužsimiršo ir savęs ir savo skaitlingos šeimos. Skaičiau, kad šacho turtai užsienyje siekia apie 4 milijonus dolerių, o Pahlavi fondas valdąs daugybę bankų, apdraudimo bendrovių, fabrikų ir t.t. pačiame Irane ir užsienyje siekia 22 milijonus dolerių, iš kurių visų pajamų šachas gaudavo 2 1/2%.

Išvykdamas į užsienį šachas pa-

pusėje vyko pasitarimas. Netrukus atplaukė raudonieji irkliniu laiveliu su iškelta balta vėliava ir paėmė mane vis dar su užrištomis akimis. Tolimesni nuotyčiai, mano aprašyti, buvo išspausdinti Chicago Daily News 1919 m. lapkričio 7 d. (69, 70 psl.).

Šis laisvas vertimas padarytas iš knygos: Eyewitness to History, Memoirs and Reflections of a Foreign Correspondent for Half a Century. By Isaac Don Levine. 1973 (69, 70 psl.).

Autoriaus minimas Lietuvos ministerių kabineto pirmininkas (premier), su kuriuo jis kalbėjosi, greičiausia, kad buvo Mykolas Sleževičius, kurio antrą kartą sudarytas ministerių kabinetas buvo valdžioje nuo 1919 m. balandžio 12 d. ligi 1919 spalio 7 d.

Antrą kartą lietuviai užėmė Ilūkstę (lietuviškai —

Alūkstą) 1919 m. rugpiūčio 29 d. Autorius rašo, kad jis pasiekė Liepoją rugpiūčio mėn. pradžioje (early in August), taigi prie Ilūkstės jis galėjo atsirasti rugsėjo mėn. pradžioje.

Knygos pabaigoje, pastabose, autorius rašo, kad dėka Augustino Voldemaro, nepriklausomos Lietuvos pirmosios demokratinės vyriausybės ministerių kabineto pirmininko ir užsienių reikalų ministerio, jis galėjo pasiekti Sovietų frontą. Kad, po Stalino invazijos į Lietuvą, įvykusios 1940 m. birželio mėn., Voldemaras buvo suimtas ir mirė Maskvos kalėjime 1942 m. gruodžio 16 d. (288 psl.).

Tenka pastebėti, kad čia Voldemaro mirties data ir vieta yra ta pati, kaip kad yra nurodyta 1971 m. išleistoje Mažojoje Lietuviškoje Tarybinėje Enciklopedijoje III t., 826 psl.

sakė, kad nematęs greito Irano agonijos galo. Sunku pasakyti ir atspėti kuo baigsis toji agonija — komunistine ar karine diktatūra, pilietiniu karu ar net šacho sugrįžimu, bet aišku, kad kol Iranas sugrįš į normalų gyvenimą, kol atstatys šacho priešų demonstrantų padarytu nuostolius ir anksčiau turėtas pajamas už naftą, tai praeis ilgokas laikas. Turbūt, nebus ir 60,000 Irano studentų JAV ir šacho fondas nemokės jiems po 370 dolerių mėnesinių stipendijų. Kodėl tokių demonstracijų ir pasipriešinimo vyriausybei neįvyksta, daleiskim, kad ir tokioje Sov. Sąjungoje?! Turbūt, šachas buvo per daug švelnus savo įsidrąsinusiai opozicijai.

Neseniai atradau mūsiškėje spaudoje du labai skirtingus pasisakymus apie situaciją Irane. Kanados "Tėviškės Žiburiuose" 1979.I.11 buvo gruodžio mėn. Nelės ir Kosto Astravų rašytas laiškas iš Irano, kurio įdomesnes vietas pakartosiu: "Pas mus nėra taikos — liejasi kraujas. Besiklausant užsienio radijo, sudrebino sienas jau seniai pažįstamas garsas — tai tankų artilerijos šūviai. Su žmona Nele užlipom ant namo stogo. Matyti Elbruso kalnai, apsidengę sniegų. Atrodo pasakiškai. Viršukalnėje dega didelė ugnis.. Tai turbūt ženklas, kviečiantis žmones į sukilimą... Suskamba šūviai, pakyla riksmas. Galėjo būti kelių ar dešimties tūkstančių minia. Aidi automatų šūviai. Pro žiūronus matau lauko prožektorių šviesas, girdžiu motorų ūžimą. Šūvių salvės kartojasi, minia šaukia 'Alah Akbar' (Dievas galingas) ir tuščiomis rankomis žygiuoja prieš tankus, ginančius negirdėtą žmonijos istorijoje korupciją. Aukštieji mano bendrovės pareigūnai pabėgo su milijonais dolerių į tvirtoves. Dar keletas šūvių, ir minia pradėjo skirstytis, bėgti į šonines gatveles, kur nepasiekia tankų ugnis. Demokratija čia, atrodo, gimsta pragariškame triukšme. Vakar aidėjo lauko artilerija ir pagal gaudus 400 užmuštų. Apie vidurnaktį pasigirsta kylančių lėktuvų motorų ūžimas. Tai keleiviniai lėktuvai, kurie išgabena milijonus dolerių ir pabėgėlius, bijančius tautos teismo... Mudu nutarėm laukti audros pabai-

gos čia, nes norime pamatyti teisingą naftos gamybos organizaciją ir atstatytas pažemintų iranėčių teises. Atradus naftos šaltinius, kraštas per greit progresavo, bet pateko į išnaudotojų rankas. Įsigalėjo didžiausia pasaulyje korupcija. Tauta tai pajuto pervėlai ir jos reakcija prasiveržė radikaliu būdu. Jai trūks ta gerų vadų".

Tai tikrai gražiai parašytas laiškas, bet aš abejoju, ar tautietis Astravas greitai sulauks Irane teisingo naftos gamybos organizacijos, atstatytų pažemintų iranėčių teisių ir ar turės progos tęsti savo įsipareigojimus dirbant toliau Irane ir apsaugojant iranėčių projektus nuo korupcijos. Iraną, mano nuomone, gali išgelbėti tik kariuomenė, o perėmus valdžią komunistams, be abejo, būtų blogiau, negu prie šacho įsigalėjusios didžiausios pasaulyje korupcijos. Jeigu Iranui trūks ta vadų, tai tokiu nėra, apsisitęs marksistais patarėjais, žilabarzdīs fanatikas senis Khomeini.

Visai priešingas mintis perskaičiau "Drauge" (1979.I.23), kuriame žinomas visoje Š. Amerikoje sveikatos patarėjas dr. J. Adomavičius, tarp kitko, rašo: "Amerikiečių svaigalų uždraudimo laikais, neparengti gėriui žmonės nuodijosi dar baisiau — gėrė samagoną. Tas pats dabar darosi Irane: šachas nepramatė nepakeičiamos tiesos — neparengtas gėriui, prietaisuose skęstas žmogus nepriima nors ir geriausio patvarkymo — pagerinimo, nors ir naudingiausių reformų. Toks nedakepėlis persekioja savo geradarius ir miršta už apsilėidimą, netvarką, atsilikimą, bedievybę ir kitokią nenaudą. Panašiai negalima kaltinti valdžios dėl masinių žudynių Gianoje".

Nežinau, kuri iš abiejų aukščiau paminėtų nuomonių yra teisingesnė ir labiau mums, bėgliams nuo komunizmo, priimtina, bet iš visų Irano įvykių man yra įdomiausia tai, kad Izraelis negaus Irano naftos, nežiūrint ar ten įsitvirtintų Sh. Baktiaro vyriausybė, ar valdytų fanatiškieji musulmonai. Gal bankus ir žinių perdavimo tarnybą valdantieji išrinktosios rasės sūnūs savo dėmesį, veiklą ir pinigus telks Izraelio apriūpinimui nafta, vietoj šmeižiškių

filmų kūrimo ir "karo nusikaltėlių" medžioklės. Nepr. Lietuvoj kažkur buvau matęs vokiečių kalboje knygą "Žydai stebi tave", kurią pavartęs supratau, kad tai yra gryna nacių propaganda, išjuokianti net ir nusipelnčius pasaulyje žydus, kaip kad Einšteiną ir kitus. Dabar aš stebiu šios gabios, turtingiausios, bet ir kerštingiausios pasaulyje žydų tautos sūnų ne tik norą atsikeršyti, užmaskuojant žydų nusikaltimus, net biauariai šmeižiant kitus ir visai užsimirštant, kad jie turės daug didesnių bėdų ir rūpesčių netolimoje ateityje.

Tikrieji žydų priešai, praturtėję nafta arabai, kurių priskaitoma virš 100 milijonų, ginkluojasi ir jungiasi, kaip kad visai neseniai padarė Irakas su Sirija, kurių jungtinės, gerai ginkluotos karinės jėgos — nemažiau pusmilijonio vyrų. Atsiranda vis daugiau sąmoningusių amerikiečių, kuriems jau pradeda nusibosti bilijoninė Izraelio šalpa ir žydams pataikaujanti vyriausybė. Jeigu daugelis J.A. valstijų jau pravedė "Proposition 13" įstatymą, apkarpančių mokesčius, tai dabar jau daugiau kaip 22 valstijos pritaria panašiam įstatymui, apkarpančiam JAV federalinės valdžios išlaidas (Balanced Budget Movement), kad pristabdžius infliaciją, o biudžeto suvaržymas gali skaudžiai paliesti ir Izraelio šalpą.

Apie žydų veiklą vis matau mūsiškėje ir anglų kalboje spaudoje. Štai, Toronto universitete netolimoje ateityje į istorijos studijas įtraukta pilna, be abejo, su šmeižtais ir melais "Holocaust" istorija. Toronte naujai suorganizuota žydų grupė (Canadien Holocaust Remembrance Association) jau platina peticiją, kurioje Kanados federalinė ir Ontario vyriausybės prašomos padėti surasti ir teisti karo nusikaltėlius. Anksčiau Kanados vyriausybė panašias peticijas ignoruodavo. Šioji organizacija susirūpinusi visame pasaulyje atgimstančiu nacizmu. Žydai savo persistengiančiu fanatišku kerštingumu tik atgaivina nacizmą ir sukelia antisemitizmą, o tai matyti spaudos puslapiuose po "Holocaust" filmo rodomų Vakarų Vokietijoje, prie kurios vis dar kimba žydeliai — gavę iš V. Vokietijos, nacių kalčių nuplo-

vimui, bilijonus dolerių. Visai nesi-kabinama prie komunistinės Rytų Vokietijos, iš kurios žydai negavo nei cento ir buvę naciai ten dabar yra dideli valdžios pareigūnai. Turbūt, tarpe žydų ir komunistų jau yra sudaryta dar viena "detente", kuri ypač naudinga žydams atsigabenant iš komunistinių kraštų melagingus liudininkus "karo nusikaltėlių" teismuose. Štai ir šiame Šiaurinio Ontario užkampyje praėjusį rudenį iš Toronto atvykęs vokiečių organizacijos CPGD (susirūpinusių vokiečių kilmės tėvų organizacija) atstovas Ernst Zundel, pareiškė savo pasikalbėjime vietiniame dienraštyje, kad jeigu čia bus rodomas filmas "The Boys from Brazil", tai susilauksime protesto demonstracijų, nes tokie filmai kursto neapykantą vokiečių kilmės žmonėms Š. Amerikoje. Šis filmas buvo rodomas sausio antrą savaitę, bet jokių protesto demonstracijų nepastebėjau, o iš smalsumo ir pats buvau nuėjęs pasižiūrėti.

Mačiau gerus artistus, gerą pastatymą ir gražius veidus ir Paragvajaus ir Europos, nes žydams netrūksta pinigų propagandai, o turinys tai vaikiška fantazija, persunkta žydiška propaganda. Žydeliai dabar yra labai užsiėmę agitacija ir paramos ieškojimu Vakarų Vokietijoje ir net Kanadoje, kad po 1979 m. pabaigos vokiečiai pratęstų karo nusikaltėlių ieškojimą ir jų teismus. Tas terminas buvo, berods, prieš 5 metus ptarėstas, bet tai žydų nepatenkina. Skaičiau, šiam reikalui paremti žydų studentai demonstravo ir protestavo prie V. Vokietijos konsulato Toronte. Skaičiau ir apie savo darbas besigiriantį dr. Charles Kremer iš Toronto, kuris sakosi išaiškinęs rumunų ortodoksų vyskupą John Trifa, kuriam keliama byla už karo nusikaltimus ir jis nenurimsi, kol vyskupas ir kiti panašūs atsidurs už groty. Dr. Kremer, kuris visur važinėja su paskaitomis apie grėsmę nuo užjaučiančių nacių, planuoja sausio 21 d. su savo rėmėjais 3-mis autobusais važiuoti į Washingtoną įvykstantį susirinkimą, kuriame bus svarstomas "karo nusikaltėlių" teismų parėmimas, o gal, reikia spėti, ir bendradarbiavi-

mas su Sov. Sąjunga, atgabenant falšyvus liudininkus.

Daug panašių žydų veiklos pavyzdžių matosi spaudoje, o ypač išlenda jų nedraugiškumas kitoms tautybėms, jų šmeižtai ir kerštingumas net žudant savo priešus. Žydai visai neįvertina tokių kaip mūsiškių žydams pataikavimų. Galime žydams skirti premijas už tokias nevertingas knygas kaip "Striptizas", galime žydus pasikviesti ir leisti mus viešai šmeižti ir įžeisti, kaip kad buvo pernai pavasarį vadinamame Baltistikos simpoziume Toronte, o jie vis tiek, ištroškę keršto ir kraujo, lietuvių gerų, taikingų norų neįvertina, ypač tokiais laikais, kada žydams reiktų ieškoti draugų, o ne didinti priešus ir kelti antisemitizmą.

Malonu skaityti, kad atsiranda tokių pasišventusių ir savo laiko nesigailinčių mūsiškių kaip dr. A. Budreckis, kuris JAV LB visuomeninės Tarybos vardu įteikė NBC televizijos bendrovei memorandumą dėl lietuvių liečiančių faktų iškraipymų filme "Holocaust". NBC (kuri, tarp kitko, sumokės rusams 80 milijonų dolerių už teisę pertransliuoti sovietinę propagandą 1980 m. Maskvoje vykstančios tarptautinės olimpiados metu) memorandumo nuorašą pasiuntė filmą gaminusiai bendrovei Titus Production, bet pati NBC neprisiima atsakomybės ir lietuvių atkūrėniui nebus duota laiko televizijos stotyse. Tuo pačiu laiku, mažai žinoma filmų gamintoja, Air Time International, už "dokumentinio" filmo, (tikriaus sakant, sovietinės propagandos) "Nežinomas karas" (Unknown war) demonstravimą yra sovietams sumokėjusi 3,5 mil. dolerių. Tom Buckley, "New York Times" filmų kritikas, matęs 5 iš 20 dalių filmo, vaizduojančio II Pasaulinio karo metu vykusią kovą tarp komunistinės Rusijos ir nacių Vokietijos, pastebėjo daug netikslumų. Leista atspausdinti, kad po Hitlerio-Stalino pakto pasirašymo įvykęs sovietų įsiveržimas į Lenkiją, būk tai, nesanti jokia agresija, tik savo žemių atsiėmimas. Sovietų agresija prieš Suomiją (užpuolimas karo nepaskelbus) filme atvaizduota kaip eilinis "pasienio susidūrimas". Visai neįvertintas sąjun-

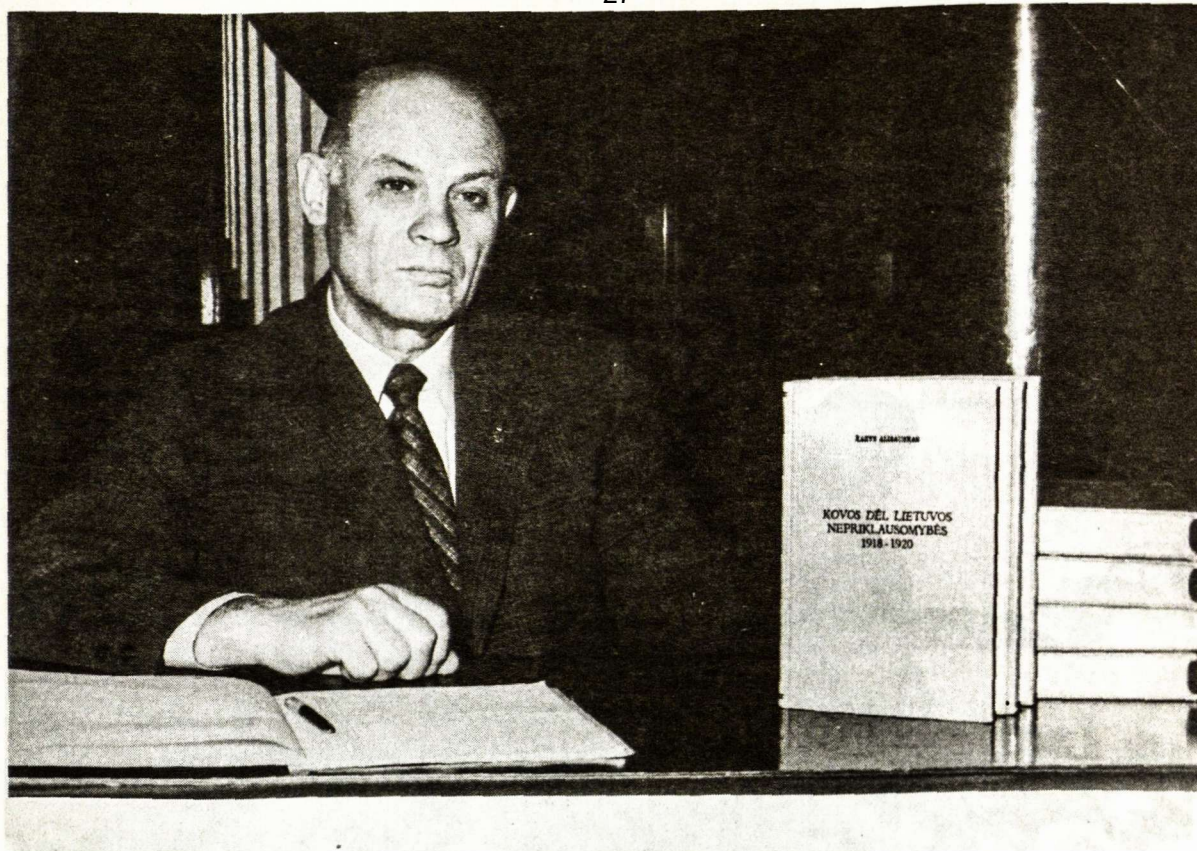
gininkų žvalgybos įspėjimas Stalinui, kad vokiečiai yra pasirengę sovietus užpulti, o už tai raudonoji armija užmokėjo keliais milijonais žmonių pirmomis karo dienomis. Filme nei vieno žodelio pabarimo diktatoriui Stalinui ir visai nepaminėtas Pabaltijo valstybių okupavimas.

Bešališkam stebėtojui atrodo, kad JAV televizijos stotys pasiryžusios tarnauti vienos grupės interesams. Kodėl (klausia Br. Aušrotas savo straipsnyje Isaac Kleinerman to "Nežinomo karo" filmo kūrėjas (o jo tik pavardė daug pasako) neprašo sovietų pagalbos nufilmuoti Gulago salynus? Kodėl NBC valdytojai nesi-rūpina, kad būtų sukurti dokumentiniai filmai apie sukilimus, vykusius Lenkijoje, Rytų Vokietijoje, Vengrijoje, na, ir okupuotoj Lietuvoje 1972 m., kai susidegino Romas Kalanta ir kai 1977 m. po futbolo rungtynių su rusais jaunimas degino milicijos automobilius. Žiaurumais pasižymėjo ne tik naciai, kurie buvo tik menkučiai bolševikų pamėgdžiotojai.

Apie šitą patį propagandinį sovietinį filmą "Nežinomas karas", klaidinantį amerikiečius, ilgą straipsnį "Drauge" 1979.I.15 parašė Dalia Kučėnienė. Šis filmas buvo rodomas per CBS televizijos tinklą JAV rytų pakrantėje (New Yorke, Bostone ir kitur) 20 penktadienių iš eilės po valandą kas savaitę. Rodoma, kaip raudonoji armija "išvadavo" Rytų Europos ir Pabaltijo kraštus, kaip "išvadotas" Kaunas ir Šiauliai, kaip "išvaduočiai" sutinkami ovacijomis bei gėlėmis ir net kaip partizanai kovojo ne už Lietuvos laisvę, bet už Lietuvos įjungimą į "placiąją tėvynę". Šios žalingos propagandos filmą remia JAV mokslo sąjungos NEA (National Education Association) ir garbina už Amerikos ir sovietų savitarpio supratimą bei draugystę komunistinis žurnalas "New World Review" — tai "bendradarbiavimo unikumas" tarp JAV ir sovietų filmų gamintojų! "Nežinomo karo" įvedimą atliko žinomas aktorius Burt Lancaster (daugiau filmų su juo nežiūrėsiu!), o mecenatai — Hanover Trust ir Eaton korporacija.

Bus daugiau

“KARYS” ATISISVEIKINA SU SAVO ILGAMEČIU ADMINISTRATORIUM A.A. LEONU BILERIU

REDAKTORIAUS ŽODIS, TARTAS
ATISISVEIKINANT SU “KARIO”
ADMINISTRATORIUM, A.A.
LEONU BILERIU
(BALANDŽIO 16 DIENĄ)

Liūdna ir skaudi pareiga man tenka atsisveikinti su taip mielu bičiuliu Leonu, KARIO štabo vardu. Ir — ne tik štabo, t.y. artimiausių pareigūnų vardu, bet ir žurnalo bendradarbių ratelio vardu, o taip pat ir KARIO skaitytojų.

Kaip vėtros palaužtas ąžuolas krisdamas sudrebina aplinkui mišką, taip ir mielo Leono mirtis, pritenkusi mus, nuaidėjo ir suvirpino širdis visame pasaulyje pasklidusių KARIO skaitytojų. Esu tikras, kad jo netekimas bus lygiai taip pat skaudžiai pajustas ir mūsų pavergtoje tėvynėje.

Jaunas būdamas, Leonas pasiryžo tarnauti savo kraštui ir tautai jos kariuomenės eilėse. Karių gretose jis išbuvo iki Lietuvos galutinio pavergimo. Jam teko sunkios, bet garbin-

gos pareigos stovėti Vilnijos sargboje nuo raudonojo tvano. Jo visa veikla tada buvo vykdoma Lietuvos Trispalvės šešėlyje.

Išsivijoje, po trumpos keletos metų pertraukos, Leonas vėl stojo į karių eiles, tik šį kartą be įprasto ginklo. Šautuvų ir kulkosvaidžių amuniciją pakeitė lietuviška — karinė spauda. Ištikus reikalui, Leonas draugiškai ir drąsiai ėmėsi talkinti gelbėti trumpai teėjusį ir jau žlungantį KARIO žurnalą. Tas jo žygis buvo labai sėkmingas. Savo sumanumu, darbštumu ir sąžiningumu jis pastatė žurnalo finansinius pagrindus taip tvirtus, kad šiandien bet kuris lietuviškas laikraštis galėtų jų pavydėti.

Jam administruojant ir tvarkant finansus, buvo išleista 254 KARIO numeriai, atspausa keliasdešimt atskirų leidinių ir knygų, kurių paskutinė buvo Gen. P. Plechavičiaus monografija. Ir po viso šito ilgame-

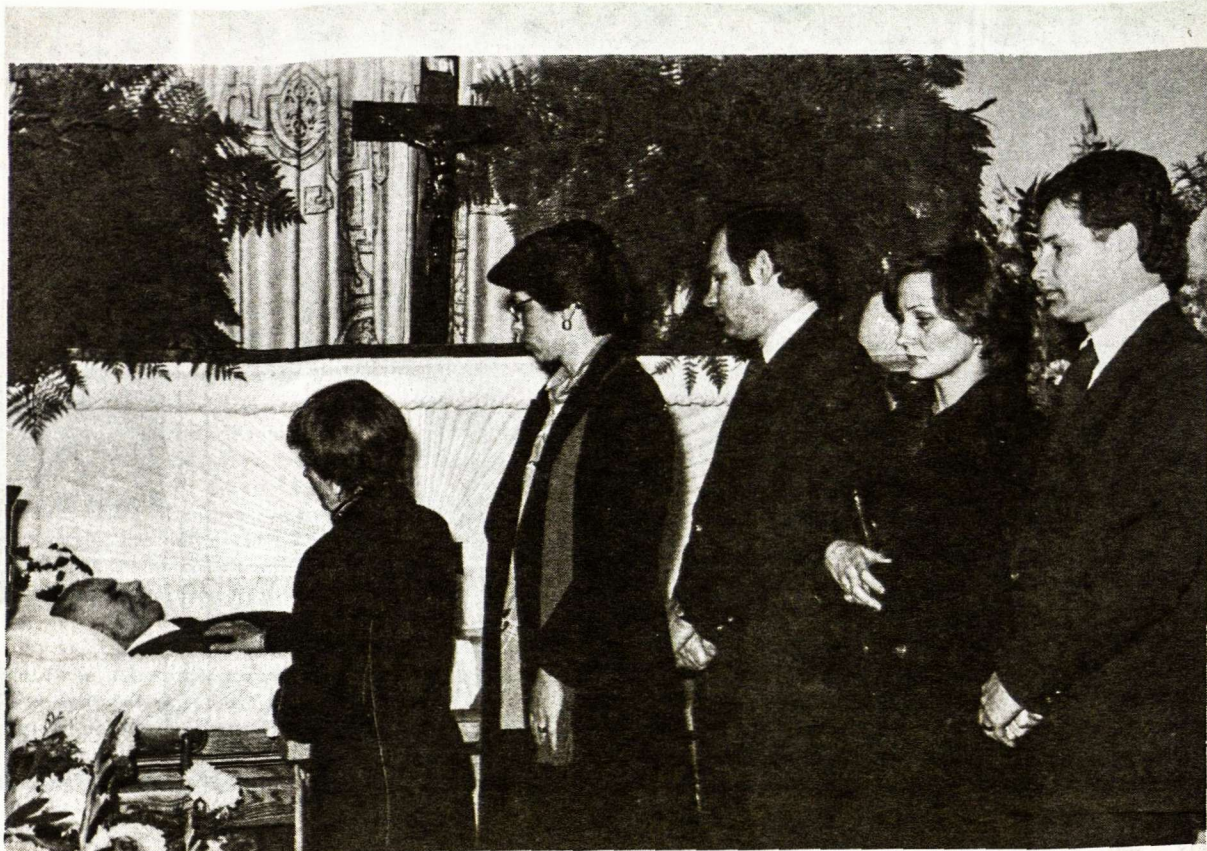
čio ir didžiulio darbo ir didelių išlaidų, KARYS šiandieną neturi nei cento skolos.

Taip sunkiai pradėtą, atkakliai dirbtą, bet labai sėkmingai vestą darbą, š.m. vasario 1 dieną, Leonas apvainikavo 25 metų KARIO administravimo sukakčia, o balandžio 14 d. — savo taip per ankstyva mirtimi. Filosofui, mintytojui — mistikui čia siūlosi gilios minties tema, ieškant gyvenimo ir mirties prasmės.

Leonas buvo nepralenkiamas savo draugiškumu. Tą mes, jo bičiuliai, daugel kartų esame patyrę. Leonas buvo nepralenkiamas savo atsidaivimu ir pareigingumu. Vos dvi dienos prieš mirties angelo apsilankymą, telefonu kalbant su juo, esančiu ligoninėje, jis nesileido į kalbas apie save ir savo nelaimę. Jis kalbėjo ir dar nurodinėjo kas reikia neatidėliojant atlikti KARIO reikalų tvarkyme.

Jo pareigingumas neleido jam pa-

Šermeninėje, prie karsto klūpo Ona Bilerienė, deš. sūnūs ir marčios: Astra, Kęstutis, Irena ir Vladas Bileriai. Nuotraukos 157, 158 ir 159 psl. L. Tamošaičio

miršti savo ginklo draugus, su kuriais, vargingos okupacijos metais, jis tame pat batalione žygiavo Rytų Lietuvos srityse, gindamas mūsų žemę nuo raudonojo amaro. Vos tik š.m. vasario mėn. pabaigoje, jau sunkiai sirgdamas, jis užbaigė ir patiekė parašytą savo bataliono istoriją. Deja, jam jau neteks jos skaityti jo administruoto žurnalo puslapiuose. Tačiau ir šiuo atveju jis pareigingai atliko paskutinį patarnavimą savo ginklo draugams, pastatydamas jiems ir jų vestai kovai dėl Lietuvos laisvės, nei vokiečio, nei lenko, nei raudonojo ruso nesugriaunamą paminklą.

Netekome neužmirštamo bičiulio, sąžiningo pareigūno, tikro Lietuvos kario, savo darbuose ir veikloje vedamo Lietuvos Trispalvės, tos vėliavos, kuri dabar dengia jo karstą.

Ilsėkis ramybėje, mielas bičiuli.

EDMUNDO VAITKAUS ATISISVEIKINIMAS SU LEONU BILERIU KARO MOKYKLOS XVIII LAIDOS GINKLO DRAUGŲ VARDU

“Tik vieno prašau, tik vieno ma'dauju, o Viešpatie brangus, leisk numirti Tėvynės laukuos.” Tie dainos žodžiai kartojami kiekvieno lietuvio širdyje, nuo šaltų Sibiro taigų ligi tropikinių Pietų Amerikos kraštų, nuo tolimos Australijos ir Zelandijos iki J.A.V. Tie žodžiai kartojami mūsų ir mūsų tėvų žemėje Lietuvoje, nes ten ir šią dieną lietuvis nežino ar paskutinę minutę savo žemiškos kelionės galės matyti žydrąjį Lietuvos dangų, girdėti jos girių ošimą, upių ir upelių čiurlenimą.

Niekam tas prašymas daugiau taip netinka, kaip Lietuvos kariui, kuris nuo jaunystės pašventė savo gyvenimą Tėvynei.

Leono ir mano pažintis prasidėjo 1934 metais rugsėjo 15 dieną, Aukštojoje Panemunėje, Pirmojo Lietuvos Prezidento Antano Smetonos Karo mokykloje, ir nuo tos dienos, su mažom

(Nukelta į 160 psl.)

O. B. AUDRONĖ

LEONU I

Šeštadienis
Didysis,
O tu iškeliavai
Negrįžtamai . . .
Liko tik ašaros
Savųjų
Ir liko be tavęs
Tušti namai.

Velykos!
(Jau po šeštadienio).
Tu vienas — nebe tu
Tyloj pasilikai . . .
Ar begirdi
Savosios raudą?!
Ar bejunti
Kaip šaukia širdimi
Vaikai?

Pirmadienis.
Tylus tu
Žydėjime
Vainikų nuostabių.
Daug alaso,
Maldų gerų
Ir skausmo,
Ir kalbų.

Antradienis.
Tu iškeliauji
Į kalnelį,
Kur žemė laukia pravira
Gili . . .
Sudiev! . . .
Tepriglaudžia tave
Jos gelmės —
Iki prisikėlimo amžino . . .
Ilsėkis
O ne savoį šalįj.

Varpų skambėjimą,
Viešpaties Angałą,
Raudas
Tu amžinybės žingsniuose
Girdi,
O mes,
Palikdami,
Išsivežame ašaras
Ir netekimo tragiką,
Ir tuštumą
Širdįj.

Cypress Hills kapinėse. Viduryje a.a. Leono Bilerio šeima, kairėje — kun. kleb. J. Pakalniškis ir kun. A. Račkauskas kalba maldas.

pertraukom, atsiradusioms ne dėl mūsų priežasties, tęsėsi ligi šios dienos.

Pradėjom tarnybą, kaip kariūnai aspirantai, bet metų bėgyje buvo pasiūlyta stoti į kadro kariūnų XVIII laidą, kur mudu vėl, su grupe kitų, pasirinkę kario profesiją, įsijungėm.

Leono tėvas buvo 10-to pėst. pulko kapelmeisteris, kuris, be savo muzikinės profesijos, suprato reikalą, kad jaunai Lietuvos kariuomenei reikia ir moralinės paramos — maršo takto!

Gaila, jo tarnyba buvo ne ilga. 1919 ar 1920 metais jis užsikrėtė šiltine ir mirė Marijampolėje, kur ir buvo palaidotas.

Mama liko jauna našlė ir našle liko ligi savo mirties, pašventusi savo gyvenimą sūnui.

Kas tas sūnus buvo?

1936 m. rugsėjo 15 dieną XVIII Karo mokyklos laidą baigė 130 vyrų. Nebuvo nei vieno (ir kalbu ne dėl to, kad Leonas iškeliauvo), kuris Leoną nemylėtų, kaip draugišką, linksmą, visada pasišventusį draugui bėdoje padėti.

O mudu nuo pirmos susitikimo dienos tapom neatskiriami draugai ir per visą gyvenimą jis buvo man daugiau negu brolis.

Likimas lėmė, kad Tu, Leonai, buvai paskirtas į 1-mą p.p., o aš į 9-tą. Nors mudu tarnavome, pagal mūsų kariuomenės pulkų numeraciją, kraštutiniuose pulkuose, bet mudviejų ryšys nenutrūko.

Dovanok, kad neaplankiau Tavęs Ukmergėje, bet Tu, aplankęs savo tėvo kapą, aplankei ir mane Marijampolėje.

Gyvenimas ritosi sava vaga. Sukūrėme šeimas. Karo metu Tu keliavai nesvetingoje Rytų žemėje, tikėdamas padėti savo tėvynei ir broliui, lietuviui kareiviui.

Buvau ir aš ten, nors ir nesusitikom, bet likimas sakė, kad turėjome ten būti.

Po karo, Vokietijoje — aš Wuertzburge, o Tu Feldbache, o 1947 metais mūsų šeimos susitiko Feldbacho stovykloje, kur Tu tarnavai stovyklos administracijoje ir net neturėjai priešų, kas mums, senajai kartai, praėjusiai stovyklų gyvenimą, yra unikumas. Tas atsitiko dėl to, kad Tavo pareigingumas ir sąžiningumas nežinojo kito kelio.

Auginome šeimas. Tu ir Onutė užauginot du puikius sūnus. Atsimenu, prieš gerus metus, Tu juokais man sakei, kad Vladą Tu pirmas turi saliuotuoti, nes jis pralenkė Tave karišku laipsniu.

Savo darbu susikūrei gyvenimo sąlygas ir, atrodytų, jog veik ko gi geriau ir reikėtų?!

Sūnūs sukūrė šeimas, jau auga dvi anūkė-

lės, turi dvi puikias marčias.

Nutarei net anksčiau pensijon išeiti, kad galėtum džiaugtis užtarnautu poilsiu šeimoj, kad galėtum, ramiai atsėdęs klausytis lietuviškų dainų ar operų arijų, nes Tu paveldėjai iš tėvo meilę muzikai.

Kaip "Kario" administravimas buvo Tau pirmas ir svarbiausias darbas, kaip kario ir lietuvio, taip muzika buvo Tavo sielos poilsis.

Kur Tu keliavai, kur Tu gyvenai, turėjai draugų, kurie Tave gerbė ir mylėjo, kaip ir Tu juos, kaip ir Tavo šeima. Taigi — gyvenk ir norėk! Bet Tas, kuris tvarko viską, nusprendė kitaip.

Vyresnio kurso atostogas Tu praleidai mano tėviškėj. Pakviečiau Tave, kaip mieste augusį, kad pamatytum kaip kaimas gyvena.

Atsimenu, Leonai, vieną vakarą paklausiau Tavęs kaip žiemą gali pasakyti kuris avilys yra gyvas? Tu nežinojai. Aš, kaime augęs, buvau tėvo išmokytas: prispausk ausį prie avilio ir girdėsi bičių dūzgimą. Avilys, kur bitės išmirė, ar paliko jį, yra ramus.

Mes visi esam aviliai — dūzgiam, bet kai bitė darbininkė numirs ar iškeliaus, liks tik avilys, kuris pradžioj veik nieko savo išvaizda nesisiskiria nuo kitų avilių, bet jis yra negyvas! Taip, Leonai, ką mes matom šiandieną — Tu esi tas avilys, kurį bitė darbininkė paliko. Ir mes, čia esantieji, vienas anksčiau, kitas vėliau, liksime tuščiais aviliais.

Tavo bitė darbininkė, Tavo viskas, kas padarė gyvenimą prasmingą, Tavo nemari siela paliko avilį, bet liko Tavo palikimas. Didžiuojasi Tavimi sūnūs ir jų šeimos, didžiuosis Tavimi šeimos ateinančios kartos, didžiuojasi Tavim, kad is skausmo prislėgta, Tavo gyvenimo draugė Onutė.

Didžiuojasi Tavim ir Karo mokyklos XVIII laida, nes Tu, vienintelis iš mūsų laidos, likai arčiausiai prie kario pašaukimo ligi savo mirties. Paskutinius 25 metus ištarnavai "Kario" štabe. Mirties patale gulėdamas rūpinaisi "Kario" reikalais. Net tiek buvai pareigingas, kad paprašei vyresnįjį sūnų Kęstą, kad jis perimtų Tavo pareigas.

Sveikink, Leonai, sutikęs laidos draugus, o jau jų ten yra apie du trečdaliai, jeigu ne daugiau. Sveikink kitus prietelius ir pažįstamus, ir priminkit jūs ten Aukščiausiam, kad mūsų Tauta neužtarnautai kenčia ir jau pradeda pavargti. O mes likę, prašom tik vieno mažo dalyko:

"Leisk numirt mums Tėvynės laukuos!"

Iki pasimatymo, Leonai!

A.A.LTN. LEONAS BILERIS

Leonas Bileris buvo gimęs 1914 m. sausio 16 dieną Mažeikiuose. Baigęs gimnaziją Kaune, jis stojo 1934 m. rugsėjo 15 d. į P.L.P. Antano Smetonos Karo mokyklą, A. Panemunėje. Ten jis baigė XVIII kadro laidą 1936 m. rugsėjo 15 d.

Pakeltas į jaun. leitenanto laipsnį Leonas buvo paskirtas tarnybai į 1 p. D.L.K. Gedimino pulką. Rusų okupacijos metu sukūrė šeimą su Onute Kisieliūte ir išaugino du sūnus.

Pasitraukęs į Vakarus, gyveno Feldbacho stovykloje, Vokietijoje. Dirbo stovyklos administracijoje.

Emigravęs į J.A.V., įsikūrė Brooklyne. Įsigijo nuosavus namus Valley Stream priemiestyje. Iš darbo pasitraukė į pensiją 1978 m. vasario mėn.

Nuo pat įsikūrimo šiame krašte,

Leonas priklausė L.K.V.S. "Ramovėi" ir Liet. Bendruomenei. "Ramovės" New Yorko sk. perėmus "Kario" leidimą, 1954 m. vasario mėn. Leonas pradėjo administratoriaus darbą. Administratoriumi jis išbuvo 25 metus ir du su puse mėnesio. Jis atstatė žlungančio žurnalo finansus ir sudarė jam materialines sąlygas toliau sėkmingai eiti.

Leonas Bileris mirė balandžio 14 d., Didžiojo Šeštadienio rytą, ligoninėje, po sunkios ligos. Buvo pašarvotas Shallins šermentinėje. Atsisveikinimas su velioniu įvyko balandžio 16 d. vakare. Kun. klebonas J. Pakalniškis ir "Ramovės" sk. kapelionas A. Račkauskas kalbėjo maldas.

Atsisveikinimą pravedė "Ramovės" sk. pirm. dr. E. Noakas. Prie karsto, pridengto Lietuvos Trispalve, stovėjo garbės sargyboje ramovėnai V. Savukynas ir J. Sližys. XVIII laidos draugų vardu velionį

atsisveikino Edmundas Vaitkus; kūrėjų-savanių vardu — J. Kiaunė, šaulių — V. Butkys, Lietuvių Bendruomenės — K. Bačkauskas, "Kario" vardu — Z. Raulinaitis ir "Ramovės" — dr. E. Noakas.

Laidotuvės įvyko bal. 17 d. iš Apreiškimo parap. bažnyčios, Brooklyne. Gedulingas mišias laikė kun. kleb. J. Pakalniškis, kun. A. Račkauskas, tėv. P. Giedgautas, OFM ir kun. S. Raila.

Išklusius mišių ir klebono gilių minčių pamokslu, velionis buvo palaidotas ilgos virtinės automobilių į amžino poilsio vietą — Cypress Hills kapines, Brooklyne.

Laidotuvėse dalyvavo gausus būrys artimųjų ir bičiulių. Ant karsto buvo užberta Lietuvos žemės sauja ir gintarai. Karstą dengusi vėliava buvo perduota a.a. Leono žmonai Onutei saugoti.

Po laidotuvių, dalyviai buvo šeimos pakviesti pietums į Kultūros Židinį.

A.A. LEONO BILERIO ŠVIESIAM ATMINIMUI 1979 M. BALANDŽIO 16 D. AUKOJO:

LIETUVIŲ FONDUI

Edmundas ir Irena Vaitkai, Stratford, Ct. — \$25.00;
Konst. ir Vacl. Nenortai, Hartford, Ct. — \$20.00;
Petras ir Izab. Simanuskai, Hartford, Ct. — \$10;
Hartfordo Ramovėnai, Hartford, Ct. — \$20.00;
Elena Ruzgienė, Richmond Hill, N.Y. — \$10.00;
Algirdas Ruzgas, Woodhaven, N.Y. — \$20.00;
Ceilienė Regina, Woodhaven, N.Y. — \$10.00;
Liucija ir Antanas Sperauskai, New York City, N.Y. — \$20.00;
Elena ir Juozas Kuncaičiai, Dorchester, Ma. — \$10.00;
Jonas Rūtenis, Cape Cod, Ma. — \$10.00;
Kazimieras Bačkauskas, Woodhaven, N.Y. — \$10.00.

Viso \$165.00

TAUTOS FONDUI

Liudas Tamošaitis, Woodhaven, N.Y. — \$10.00.

KULTŪROS ŽIDINIUI

Marina ir Zigmas Raulinaičiai, Brooklyn, N.Y. — \$50.00;
Adolfas ir Stefa Dimai, Middle Village, N.Y. — \$25.00;
Marytė R. Shallins, Woodhaven, N.Y. — \$25.00;
Vytautas ir Vincė Vaškūnai, Brooklyn, N.Y. — \$25.00;
Elena Ruzgienė, Richmond Hill, N.Y. — \$10.00;
R. ir A. Markevičiai, Woodhaven, N.Y. — \$20.00;
E. ir V. Remezai, H. H., N.Y. — \$10.00;
J. ir L. Giedraičiai, E. Northport, N.Y. — \$20.00;
Vytautas Vilkutaitis, E. Northport, N.Y. — \$20.00;
J. Zabelskis, Flushing, N.Y. — \$20.00;
A. Lazdauskienė, Bridgeport, Conn., — \$20.00;
Vacys Steponis, Woodhaven, N.Y. — \$20.00;

Vainių šeima, E. Northport, N.Y. — \$20.00;

K.S. Norvilai, Brooklyn, N.Y. — \$10.00;

Zigmas Dičpinigaitis, Woodhaven, N.Y. — \$10.00.

Erdvilis ir Rimantė Janulaičiai, Hyannis, Mass. — \$25.00

Viso \$330.00

KARIUI

Balčiūnų šeima, Newark, N.J. — \$50.00;

J. Strimaitis, N.J. — \$20.00;

J. Strazdas, Woodhaven, N.Y. — \$10.00.

Stefa ir Vincas Savukynai, Woodhaven, N.Y. — \$25.00;

Irena ir Juozas Truškūnai, Čikaga, Ill. — \$25.00;

Romualdas ir Emilija Bielkevičiai, Brockton, Mass. — \$25.00.

Viso \$155.00

Redaguoja —
S. Kauneliene
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMTIES TRIMITAS

Susimąstykite

Gavėnios metu kiekvienas turime progos rimčiau pamąstyti kas esame, kuriuo keliu einame, ko gyvenime siekiame. Ypač mes lietuviai, išsimėtę visuose pasaulio kraštuose, dažnai pasime-tame, pamiršę šiurpius okupacijų išgyvenimus, tas gilius žaizdas tautai ir paskiriems individams, saldžių žodžių užliūliuoti, gražiais komplimentais ir pažadais apipilti, pamirštam kas priešas, o kas mūsų draugas. Jau ne vienas rašytojas, dailininkas, visuomenininkas, pakviestas į tėvynę, pareigūnų gražiai priimtas, prie garbės stalo pasodintas, paliaupsintas, apsalo ir pasimetė. Jų burnos jau užrištos, jų galvosena pakeista. Teisina-si, kad kūrėjui reikia turėti ryšį su kraštu, kad galėtų kurti, kad jaustų tautos pulsą. Koks naivumas! Ar nuvykęs gali pajusti tautos pulsą, ar jis gali išgyventi tai ką išgyvena tikintieji sesės, broliai? Ar jie gali suprasti ką jaučia jaunas vaikas, kurį klasėj mokytojai ima pašiepti, išjuokti, nes jis eina į bažnyčią . . . Ar gali pasverti ašaras trylikametės jaunuolės, kurią motina-mokytoja įrašė į komjaunuoles, nes jei ji nebūtų įrašiusi, būtų darbo ir pragyvenimo šaltinio nustojusi . . .

Lietuvoj gavėnia buvo gilaus susikaupimo, atgailos, pasninko, apsimarinimo laikas. Bažnyčio-se giedami Gradūs Verksmai, Kryžiaus keliai, rekolekcijos skaidrino mūsų sielą. Ne vienas prisimename visos savaitės rekolekcijas moksleiviams, kai iš visų Kauno ir priemiesčių mokyklų susi-rinkdavom į Jėzuitų bažnyčią, kur puikiai pasi-ruošę pamokslininkai ruošė mus didžiai Prisi-kėlimo šventei. Kai priešpiečių pertraukos metu stengėmės rasti nuošalesnę vietelę, kad susikaupę galėtumėm permąstyti pamokslų mintis. Vengėm artimiausių draugų, bereikalingų kalbų, išsiblaš-kymo. Stengėmės pažvelgti į savo sielų gelmes, kad išpažinties metu galėtumėm išpažinti visas nuodėmes. O kokios jos buvo tada menkos . . . Ko-

kie iš tikrųjų buvome nekalti, nepažinę pasau-lio vilių, nei gyvenimo prarajų. Kada pagaliau atlikdavome išpažintį ir pasijusdavome vėl Dievo vaikais, su koku džiaugsmu Velykų rytą giedo-davome "Linksma diena mums nušvito".

Šiuo metu, kada gyvenimo ratai taip greit sukasi, kad nebegalime skirti dvasiniam susikau-pimui visos savaitės, kad net nuo klausyklos eidami jau galvojam nebe apie savo, bet apie savo artimo "nuodėmes", nebeišgyvename nei Velykų su tokiu dvasios pakilimu, nes negavėję, nebegalime ir atsigavėti. Tik tėvynėj, kur tikin-tieji dar vis persekiojami, kur tikėjimo laisvė yra tik skambūs žodžiai, gali Velykų rytas atnešti tikrą džiaugsmą, tik jie taip išsiilgę laukia tėvy-nės prisikėlimo.

Šios gavėnios metu pasirodė mūsų periodinėj spaudoj žinios ir nuotraukos 1976 m. rugpiūčio 10 d. okupuotos Latvijos Gulbino mieste susi-deginusio devyniolikmečio lietuvių patrioto Antano Kalinausko. Nors žinia pasiekė laisvąjį pasaulį tik po dviejų su puse metų, tačiau jo, kaip ir Romo Kalantos susideginimas, supurto sielą iki pačių jos gelmių. Dar viena nekalta auka, dar vienas lietuvis kankinys. Jo degančio žodžiai: "Žiūrėkite, kaip dega lietuvis patriotas! Už Lie-tuvą, už laisvę, už Dievą! O jums netarnausiu!"

O jums netarnausiu žodžiai turėtų skambėti nuolatos mūsų visų, o ypač bendradarbiautojų su kraštu mintyse. Jaunuolis, gimęs, užaugęs ir išauklėtas sovietų okupuotoj Lietuvoj, mus moko savo didvyrišku pavyzdžiu ir savo žodžiais. Ne-jaugi jo mirtis bus bevaisė, nejaugi dar vis mūsų veikėjai, rašytojai, dailininkai, pakviesti krašto kolaborantų, skubės pas okupantą į svečius. O grįžę užrištom burnom, drįs prisiimti pareigas mūsų centrinių veiksmų vadovybėse . . .

Nenuostabu, kad jaunuolis Antanas Kalinaus-

“Stasio Butkaus” kp. šaulė Antanina Jonynienė prie savo vazų ir margučių, Detroito Lietuvių Namuose.
Nuotr. Kazimiero Sragausko

“Stasio Butkaus” šaulių kuopos Detroito šaulė Antanina Jonynienė

Senieji mūsų protėviai tikėjo, kad prie naujagimio lopšio susirinkusios laumės nustatydavo kūdikio likimą: gerosios laumės atnešdavo jam dovanų — grožį, drasą, pareiškumą, pasisekimą ir įvairius talentus; blogosios — ligas, nedateklus, įvairias nelaimes, nesekmes.

Suvalkijos dukrą Antaniną Jonaitytę-Jonynienę gerosios laumės apipylė savo dovanomis, bet atskubėjusios piktosios suspėjo įmesti ir

savasias. Pavyzdinga ūkininkė Antanina jau Lietuvoj pagarsėjo savo įvairiaščiais audiniais, mezginiais, margučiais. Augino du sveikus, gabius sūnus. Vaišingus Jonynų namus lankė giminės, draugai ir pravažiuojantieji. Gerųjų laumių dovanos nešė džiaugsmą, pasitenkinimą ir naudą. Tačiau apsiniaukęs tėvynės dangus, sunkios okupacijos neaplenkė ir Jonynų. Kaip ir daugelis turėjo palikti pavyzdingai tvarkomą ūkį, savąjį kraštą ir iškeliauti benamių keliais. Džiaugėsi piktosios laumės. Tačiau darbštumas, sugyvenimas, suge-

bėjimas visur jiems atidarė duris, ir Vokietijoj ir JAV. Abu dirbo, sūnūs studijavo, atlikę pareigas dėdei Samui sukūrė šeimas ir susuko savus lizdus. Tėvai daugiau laiko galėjo skirti lietuviškiems reikalams. Net ir dirbdama, Antanina laisvalaikio valandėles išnaudojo rankdarbiams, mezgė, puošė savo lizdelį, pripildė savo mezginiais marčių kraičio skrynias. Antanina išradinga, sugalvojo keramikos plytelėmis, lietuviškais ornamentais puošti vazas, dekoratyvines lėkštes, staliukus ir t.t. Greitai jos vazomis pasipuošė dau-

kas turėjo pasirinkti tokią žiaurią mirtį, nenuostabu, kad Lietuvių Kat. Bažnyčios Kronikos ir kitų pogrindžio leidinių leidėjai kasdien rizikuoja, kad galėtų perduoti žinias iš tėvynės. Jiems neįmanoma suprasti mūsų elgesys. Vergaudami, jie dvasia yra laisvi, mes laisvėj gyvendami, tapome vergais sotaus gyvenimo, patogumų ir savo nežabotų ambicijų.

Gavėnios metu iškratę savo sąžines, atlikime vėlykinę išpažintį ir drįskime ištarti *gana*,

kas nori sėdėti ant dviejų kėdžių — tesėdie, bet mūsų centriniuose organuose jiems vietos nėra. Atėjus rinkimams, išsijokime kandidatus, pažiūrėkime ką garo jie yra padarę, kas jiems rūpi. Tėvynėj sesės, broliai neturi laisvės, jie privalo imtis drastiškų priemonių, kad atkreiptų pasaulio dėmesį į skaudžią tautos tragediją. Mes esame laisvi, tik susimąstykime ir apmąstę, veikime.

□

TENDENCINGI STRAIPSNIAI

Lenkų spaudoj tilpo straipsnis apie buvusią Lietuvoj Šaulių Sąjungą, kaip karinę grupę, kuri menamai bendradarbiavo karo metu su vokiečiais. Straipsnyje sakoma, kad "ši fašistinė, nacionalistinė organizacija lietuvių okupacijos Vilniuj laikais persekiojo lenkus, o vokiečiams užėjus, nuo jų labai nukentėjo lenkai ir žydai".

Toliau teigiama, kad tos organizacijos SS karininkai yra emigravę į Ameriką ir čia gauna iš Vokietijos mokamas jiems pensijas, tad šią etninę grupę, norima išaiškinti ir prašo, jei kas daugiau ką žinotų, kad redakcijai apie tai praneštų. Iš to parašyto straipsnio aiškiai įtaigojama, kad rusams ir vėliau vokiečiams Lietuvą okupavus Šaulių Sąjunga buvo lenkų ir žydų persekiotoja.

Tai didžiausias šmeižtas, melas ir mūsų taurios Šaulių Sąjungos garbės nuplėšimas. Visas tas prasimanymas, tai lenkų darbas, tų lenkų, kurie lietuviams visur ir visada daro daug visokių nemalonumų.

Rusams okupavus Lietuvą, Šaulių Sąjunga, net nepraėjus mėnesiui, jau buvo likviduota-uždaryta.

Karui prasidėjus ir vokiečiams okupavus Lietuvą, Šaulių Sąjungą, kaip ir rusų okupacijos laikais, neveikė, nes ir vokiečiams ši organizacija buvo priešas, tad nebuvo leista jai egzistuoti. Todėl lenkų aprašyti pra-

simanymai ir šmeižtai mūsų tautai yra tikrai žiaurūs. Geriausias gal būtų atsakymas, panagrinėjimas pačių lenkų praeities.

Lietuvių tauta niekad, nei prieš karą ir taip pat per karą, su vokiečiais hitlerininkais ir fašistais nebuvo susidėjusi. Priešingai — ji tik nuo jų nukentėjo.

Vokiečių okupacijos metu Lietuvoj veikė slaptos pagrindžių organizacijos ir daugelis mūsų garbingų Lietuvos patriotų, ir taip pat buvusios Šaulių S-gos narių, labai stipriai nukentėjo, nes buvo geštapo kankinami, vėliau išvežti į Vokietiją ir patalpinti į kacetų. Kaikurie iš jų ten net savo gyvybę paliko. Jų butai buvo nuolat kratomi, ieškomi ginklai, pagrindžio spauda ir t.t.

Kad lietuviai buvo nusistatę prieš žydus ir juos naikinę, yra didžiausias melas ir provokacija. Gal būtų lenkų tikslas yra jau dabar iš anksto užbėgti istorijai už akių ir skelbti apie lietuvius tokius melus ir prasimanymus.

Mums jų istorija — praeitis gerai žinoma ir atsimenama. Atsimename kaip Lenkijoje žydai buvo persekiojami, daromi prieš juos pogromai, reikalavimai įvesti mokslo institucijose ir universitetuose "numerus clausus", mėtymas žydų studentų per langus iš universitetų patalpų. Ir štai, ponai lenkai nori šiandien visam pasauliui skelbti ir pasirody-

ti, kad jie buvo dideli žydų užtarėjai. Melas!

Deja, kas dėjosė Lenkijoje, — Lietuvoj to nebuvo. Žydams ir lietuviams laisvė ta pati — vienoda ir teisė naudotis visa kuo, nebuvo irgi varžoma. Jokių pogromų prieš žydus niekas nedarė ir visi jie galėjo mokytis nevaržomai.

Grįžtant prie santykių su Vokietija: lietuvių tauta jau prieš karą visą laiką kentėjo nuo hitlerinio režimo; Neumanno ir Sasso byla, Klaipešos krašto aneksija, kai netekom savo valstybės integralinės dalies, kai hitlerininkai siautėjo tame krašte ir mūsų pasilikusius ten tautiečius žudė ir koncentracijos lageriuose kankino.

Kol Hitleris nepradėjo karo su lenkais, jų draugystė buvo geriausia. Lenkija su Vokietija palaikė kuo glaudžiausius ir draugiškiausius santykius. Lenkų užsienių reikalų ministeris Bekas nuolat lankėsi Vokietijoje, maršalas Goeringas ne kartą atvykdavo į Lenkiją medžioti su savo svita ir ten lėbavdavo ir keldavo tostą už draugystę.

Kai Hitleris grobė Čekoslovakiją, lenkai ėjo kartu su juo ir pasiėmė Tešinę. Kol Hitleris nepradėjo karo su Lenkija, jų tarpusavio santykiai bei pažiūros į tautas, o taip pat į žydus, buvo tos pačios — antisemitizmas.

Prieš karą, kai lenkai pareikalavo iš lietuvių diplomatinį ryšių įve-

gelio Detroito lietuvių ir kitataučių namai. Jos vazos atsidūrė Kanadoj ir įvairiose JAV vietovėse. Išsibaigus plytelėm, ji pradėjo lipdyti šiaudelių paveikslus, šiaudinukus, jais puošti eglutes. Kad nenusibostų, pradėjo skutinėti lietuviškus margučius, kepti raguolius. Savo žiniomis Antanina dalinasi su kitais, kursuose moko šiaudinukų meno, moko skutinėti margučius. Pagarsėja. Apie ją rašo Detroito didieji dienraščiai, talpina jos nuotraukas, žavisi jos darbais. Rodo ją ir jos kūrinis per televiziją.

Pažiūrėjus į ją, sunku patikėti, kad ji pensininkė, tiek energijos, tiek kūribinės ugnies.

Smarkiai sukrėtė ją gyvenimo draugo, vyro Jono liga ir mirtis. Nusišluosčiusi ašaras, ji dar su didesniu užsidegimu kuria, jos paveikslai vis įvairesni, gražesni. Šiaudinukų raštai ir formos komplikutesnės, margučiai spalvingesni, raštai įmantresni.

Antanina labai dosni. Abu su vyru vieni iš pirmųjų Lietuvių Fondo ir Lietuviško Kambario Wayne State un-te nariai. Savo aukomis ir darbu paremia kiekvieną lietuvišką užmojų, renginį. Jei ne jos darbai, lietuviški skyriai mugėse ir parodose būtų daug skurdesni, lietuviški vaišių stalai daug liesesni.

Antanina yra DLK Birutės d-jos, Tautinės S-gos, Balso, "Stasio But-

kaus" šaulių kp. aktyvi narė, Šv. Antano parapijos parapijietė ir giesmininkė.

Ji visą laiką užsiėmusi, neturi laiko tuščiom kalbom ir apkalbom, svetima jai mūsųose įsigalėjusi artimo sąžinės perkratinėjimo liga. Ji sielojasi mūsų susiskaldymu, rietenom, nes sveikas ūkininkės protas žino, kad visa tai pasitarnauja tik okupantui. Nesvarbu gražiausi žodžiai, jei darbai ką kitą rodo.

Amerikiečiai didžiuojasi savo grandma Moses, kuri pensininkės amžiaus sulaukusi pagarsėjo kaip menininkė, "Stasio Butkaus" kuopa didžiuojasi savo menininke, lietuviška "Moses", Antanina Jonyniene.

VELYKOS

KUN. ALFONSAS BABONAS

“Stasio Butkaus” š.kp. Detroitė dvasios vadovas

Pavasarij, kai gamta pradeda pabusti po šaltos žiemos, Lietuvoje žmonės, o ypač vaikai nekantriai laukdavo ateinančių Šv. Velykų. Gal būt ne vienam Velykos yra didžiausia ne tik pavasario, bet ir visų bažnytinių švenčių, kai kam daug didesnė šventė net už Kalėdas; kadangi Velykos yra viena iš seniausių Katalikų Bažnyčios švenčių, jos siekia apaštalų laikus. Kristaus tikra gimimo data yra nežinoma. Todėl Kalėdos pirmaisiais krikščionybės metais buvo nevienodai švenčiama. Pavyzdžiui, Kristaus gimimo data buvo laikoma net kovo mėn. 21-joji, nes tą dieną naktis susilygina su diena ir buvo laikoma pasaulio tvėrimo pradžios data. Ir tik septintame amžiuje nusistovėjo ir visų buvo ir yra švenčiama Kristaus gimimas gruodžio 25 d.

Velykos paprastai švenčiamos po pavasarinio mėnulio pilnaties, todėl jos gali būti ne anksčiau kaip

kovo 22 d. ir ne vėliau kaip balandžio 25 dieną. Pasirengti Velykoms yra skirtas gavėnios laikas, kuris trunka 40 dienų. Prasideda nuo Pelenų dienos ir pasibaigia per Velykas.

Seniau žmonės Lietuvoje griežtai laikydavosi pasninko. Valgydavo tik vieną kartą dienoje ir be mėsos, vėliau pasninkai sušvelnėjo. Gavėnios metu taip pat būdavo draudžiami pasilinksminimai, ypač buvo vengiama šokių.

Gavėnia taip pat davė daugybę įvairiausių pasakojimų. Vienas iš tokių, tai kaip lašininis su kanapiniu mušdavosi klėtyje. Tuo metu lašininis turėdavo kanapiniui užleisti vietą, nes žmonės nebevalgydavo mėsos ir tuo pačiu lašinių, o visus mėsiškus valgius pakeisdavo aliejus, kuris dažnai būdavo spaudžiamas iš kanapių sėklų. Įpusėjus gavėniai būdavo skambinama varpais, tuo pranešama žmonėms, kad tik pusė gavėnios teliko. Tas laikas būdavo vadinamas pusgavėniu. Tačiau Lietuvoje gavėnios papročiai skyrėsi pagal vietas. Visi laikėsi vieno, t.y., griežto pasninko.

Žinoma, tas atgailos laikas žmonėms reiškė sugrįžimą prie Dievo. Toji dvasia turbūt ir duodavo žmonėms jėgų ir ištvėrmės vykdyti šį didelį pasiryžimą.

Velykų rytą žmonės paprastai atrodydavo kaip išgyvenę bado metus. Dabar gavėnios pasninkas žymiai palengvintas. Pasninko liko vos tik dvi dienos, t.y., Pelenų diena ir Didysis Penktadienis. Kitus penkta-

dimo (kas, žinoma, smurtu buvo Lietuvai primesta, nes buvo duotas ultimatumas) lenkų radijas per kelias dienas šūkavo, kad “maršalai, vesk mus į Kauną”. Po šių šūkavimų neilgai trukus lenkų karininkai nugalėti ir sumušti savo gerų kaimynų — hitlerinės kariuomenės, bėgo į Lietuvą gelbėtis ir internuotis, kur buvo lietuvių sutikti, imti ir pavalgydinti. Visi jie gavo Lietuvos pastogę. Buvusios Lenkijos maršalo Pilsudskio žmona ir jo šeima, irgi pabėgusi nuo karo į Lietuvą, buvo tinkamai prižiūrima ir duotos visos galimybės jai iškelti, kur ji buvo numachiusi važiuoti.

Taigi, vietoj to, kad už visa tai keršytų ir atsiskaitintų, lietuviai ištiesė jiems visiems ranką, priglaudė kaip dera tikram samaritiečiui. Ar tai ne gyvenimo ironija ir likimas?

Į šį provokacinį straipsnį mano buvo griežtai reaguota ir protestuota, reikalaujant skelbiamą šmeižtą ir melą atšaukti. Lenkų spauda su apgailėstaviu visas tas provokacijas atšaukė ir atsiprašė.

Pastaruoju metu ir vėl spaudoje

primitami kaltinimai, kad šauliai kolaboravo su vokiečiais. Skaudžiausia, kad apie tai rašo lietuvius.

Viename lietuviškame laikraštyje buvo įdėtas straipsnis “Kaltinimai ir apsikaltinimai”. Jame rašoma, kaip pora vokiečių pasilikę viename miestelyje susirado šaulių būrio vadą ir liepė jam sušaukti visus šaulius su ginklais. Straipsnio autorius toliau rašo: “Nežinau, kiek tada miestelyje vokiečiai surinko ginkluotų šaulių pastovėti ant duobės krašto. Gal penkiolika, o gal trisdešimt...”

Rusams okupavus Lietuvą, neprėjo nei mėnesio laiko, kai 1940 m. liepos 13 d. buvo likviduota Šaulių Sąjunga. Daugelis šaulių tuojau buvo suimti, tardomi, kankinami ir vežami į Sibirą mirėčiai.

Vokiečiams okupavus Lietuvą, laimingu būdu išlikę, šauliai dirbo pogrindyje dėl Lietuvos laisvės. Jie buvo persekiojami, tardomi, kankinami ir vežami į kacetus. Jų butai buvo kratomi, ieškant ginklų ir pogrindžio spaudos ir t.t.

Nei prie rusų, nei prie vokie-

čių okupacijos Lietuvoje šauliai neegzistavo. Jei buvęs šaulys ir būtų padaręs bet kokį nusikaltimą, tai jis jau tuo metu nebuvo subordinuotas Šaulių Sąjungai, kuri tais laikais neegzistavo, o padarytus nusikaltimus irgi negalima primesti jam kaip šauliui.

Apie šaulių veiklą ir kolaboravimą vokiečių okupacijos metu, kurios tikrai nebuvo, tauriam lietuviui tikrai nedera rašyti ir provokacijomis užsiiminti.

Autorius straipsnio “Kaltinimai ir apsikaltinimai” aprašo, kaip jis buvo komunistų laikais Lietuvoje vienos komunistės žydės mokytojos įrašytas Staliną sveikinti komisijos pirmininku, kai tuo metu lietuviui buvo suminėjami, tardomi, kankinami ir t.t.

Iš kitų girdėtus gandus ir prasiimanymus straipsnio autoriui irgi nederėtų aprašinėti.

“Kaltinimai ir apsikaltinimai” straipsnio rašytojui tenka priminti ir padaryti išvadą: nekaltink, kad neapsikaltintum.

Algirdas Budreckas

dienius tik prašoma susilaikyti nuo mėsiškų valgių.

Savaitė nuo Verbų sekmadienio iki Velykų, vadinama "Šventoji Savaitė", anksčiau būdavo vadinama "Didžioji Savaitė". Tai paskutinės pasiruošimo dienos Velykoms. Tačiau Didžiosios Savaitės dienomis, tikrumoje, vadinamos tik ketvirtadienis, penktadienis ir šeštadienis, kuriomis laikomos tam tikros pamaldos.

Didįjį Ketvirtadienį paprastai Katalikų Bažnyčia mini Paskutinę Kristaus vakarienę, kurią Jis valgė su savo apaštalais, t.y., atnašaujamos Paskutinės Vakarienės Mišios, kurios primena Švenčiausio Sakramento įsteigimą. Mišios būna atnašaujamos iškilmingai ir kunigui užgiedojus "Garbė Dievui Aukštybėse", varpai ir vargonai suskamba. Pabaigus giesmę, nutyla iki Didžiojo Šeštadienio, ir tai pačiai giesmei per Šeštadienio vakaro Mišias vėl suspamba varpai, ir vargonai ima gauti.

Didįjį Ketvirtadienį Velykose vyskupai šventina aliejus, kurie per metus būna vartojami bažnyčioje atliekant krikšto apeigas, suteikiant Sutvirtinimo sakramentą ir lankant ligonius.

Šventasis arba Didysis Penktadienis yra Kristaus kančios ir Jo mirties ant kryžiaus paminėjimas. Tą dieną Mišių nėra, bet tam tikros pamaldos, per kurias skaitoma iš Šv. Rašto ir giedamos maldos už įvairius bažnyčios reikalus, paskui vyksta kryžiaus pagarbinimas. Po pamaldų Švenčiausias išnešamas į tam specialiai paruoštą vietą, kuri vaizduoja Kristaus karstą. Kristaus karstą žmonės lanko iki Velykų ryto. Šventasis arba Didysis Šeštadienis yra paskutinė Šventosios Savaitės diena. Tą dieną Lietuvoje lauke būdavo šventinama ugnis ir vanduo. Ugnį vaikai parsinešdavo su smilkančia kempine. Kai kur net su pašventinta ugnimi apeidavo laukus, o su parneštu vandeniu seniau apšlakstydavo namus ir jį laikydavo namuose.

Gal būt pas mus lietuvius, yra įspūdingiausia Velykų rytą "Prisikėlimo Mišios". Kai kurie vyresnio amžiaus žmonės dar prisimena, kaip Velykų rytą šventoriuje mušdavo būgnus ir šaudydavo, kas, buvo manoma, kad atbaido piktąsias dvasias. Prieš Mišias, giedant populiarią giesmę "Linksma diena mums nušvito", nešama statula, vaizduojanti prisikėlusį Kristų, aidint minėtos giesmės garsams. Taip pat yra paprotys Velykų rytą, o kai kur net ir "Šventąjį Šeštadienį" šventinti valgius. Šio paskutinio papročio jau mažai, arba visai nesilaikoma.

Po ilgos gavėnios žmonės skubėdavo iš bažnyčios į namus atsigavėti. Velykų stalas pasižymi gausiais valgiais, kurie daugiausia susideda iš įvairių mėsų ir pyragų. Kai kur Lietuvoje būtinai turi turėti varškės ant Velykų stalo. Žinomas plačiai pasklidęs margučių marginimas, kuris nėra toks jau senas krikščionybės paprotys. Apie kiaušinių dažymą žinios siekia maždaug apie 1553 metus.

Kiaušinių dažymas prasidėdavo prieš pat Velykų šventes. Juos dažydavo įvairiomis priemonėmis: beržų vantų lapais, tik sprogtančių beržų lapukais, svogūnų lukštais, ažuolo žieve ir t.t. Dažytus kiaušinius gražiai išskutinėdavo peiliuku įvairiausiais raštais. Kitas būdas, tai prieš nudažant išrašoma vašku, paskui

pamirkinus dažuose kiaušinius, vašku išrašytos vietos lieka baltos. Kiek būdavo džiaugsmo per Velykas vaikams, kada jie ridendavo margučius.

Lietuvoje taip pat būdavo paprotys nunešti margučių neturintiems kaimynams, kad ir jie galėtų pasidžiaugti Velykų šventėmis.

Kiaušinis yra prisikėlimo simbolis, nes per kietą kiaušinio kevalą prasikala, lyg iš šalto kapo — gyvybė.

Velykų liturgija pilna simbolizmo, perėjimas iš tamos į šviesą, iš nakties į dieną, iš nuliūdimo į džiaugsmą. Tam simbolizmui daugiausia turbūt pasitarnauja pavasaris. Pavasarį viskas gamtoje atgyja, atgimsta naujam gyvenimui ir kaip gražiai derinas tas su Kristaus prisikėlimu. Jis prieš kelias dienas pasmerktas mirti, Jo mirties sprendimo bausmė yra pati baisiausia ir skausmingiausia, kokia tik gali būti, nors Jis visiškai nebuvo prasikaltęs.

Šiandien pasaulis nepasikeitė, kiek nekaltų žmonių taip vadinamų "liaudies priešų", žudoma, uždaroma į bepročių namus. Tie blogi darbai — persekiojimai, kitiems savo valios primetimas, kartojasi per visą žmonijos istoriją. Mums, laukiantiems ir tikintiems į Lietuvos prisikėlimą, Velykos padidina viltį. Kristus Šventojo Ketvirtadienio naktį suimtas ir bejėgis, pasmerktas mirti, laidojamas uoloje iškaltame kape. Sugrįžus gyvybės dvasiai Jis buvo išaukštintas labiau negu mūsų vaizduotė gali apimti. Taip ir mūsų Lietuva bus, kuri tiek daug iškentėjo.

Sakoma, kad Urugvajuje auga vienas paslaptingas augalas. Keliautojas per tas lygumas yra sužavėtas jo grožiu ir godžiai traukia jo malonų kvapą. Štai kas sakoma: net po daugelio metų prisimena to augalo kvapą, kuris jį užvaldė, persiskverbė per visą jo kūną ir sukėlė neišpasakytą ilgesį. Žmogus negalėdamas atsisipirti, turi sugrįžti į tą pačią vietą ir ieškoti to paslaptingo augalo. To augalo kvapas yra ne kas kitas, kaip tolimas prisiminimas.

Mums tas augalas yra Lietuva. Jos girių, laukų ir pievų kvapas galingai traukia mus sugrįžti į tas vietas, kur augome, lakstėme maži, džiaugėmės ir žaidėme, nežiūrind to, kad tai liko tolimoje praeityje, o mes tebegyvenamė tik tos praeities prisiminimais. Negalėdami sugrįžti, jaučiame neišpasakytą ilgesį ir mūsų širdis nerami tol, kol nesugrįšime ten ir vėl kvėpuosime jos kvapiu oru.

Niekas neduoda veltui laisvės tautai, todėl ir šiandieną prieš vergėją priešinasi Lietuvoje tiek, kiek jų sąlygos leidžia, nebijodami gresiančių kančių, kad tik būtų iškeltos Lietuvai daromos neteisybės. Tad ir mes, švėsdami Velykų šventes, palaikome didžią viltį, kad sulauksime kada nors Lietuvos prisikėlimo.

Kristus kentėjo nors ir buvo niekuo nekaltas. Tačiau Dievas Jį išaukštino aukščiau visos visatos. Lietuva ir kenčia nekaltai, nes ji nieko bedieviškai Rusijai neprasikalto.

Tikėkime, kad Dievas atsilygins jai už praliėtą nekaltą kraują ir kančias, o mes tada galėsime džiaugsmingai švęsti Velykų šventes prie Baltijos jūros, kurios bangos skalauja ir Lietuvos krantus. □

Brockton, Mass.

“Martyno Jankaus” šaulių kp. metinė šventė

“M. Jankaus” kp. šauliai, bendrai su kitomis Brocktono organizacijomis, minėjo 61-ąją Lietuvos nepriklausomybės sukaktį. Šią sukaktį kasmet sujungia su visuotiniu, metiniu susirinkimu, kuriame dalyvauja ir kaimyninės šaulių kuopos. Dienotvarkėj: paskaita, kuopos narių iškilmingas apdovanojimas ir draugiškos vaišės. Šiais metais šventė įvyko vasario 25 d. Sandaros svetainėj. Dalyvavo “Martyno Jankaus” ir “Jono Vanagaičio” Bostono kp. uniformuoti šauliai ir svečiai.

Minėjimą atidarė “Martyno Jankaus” šaulių kp. p-kas R. Bielkevičius. Pirmininkas pasveikino Šv. Kazimiero parapijos kleboną kun. P. Šakalį, svečius ir

kp. šaulius. Perskaitė minėjimo dienotvarkę, apgailestavo, kad numatytas žymonių įteikimas neįvyks, nes iš Centro valdybos dar negauti žymeniai. Kuopos valdyba atstusatydino.

Susirinkimui vesti išrinktas Jonas Činčys, sekretore — Stasė Gofensienė. Valdybos pranešimą davė p-kas R. Bielkevičius, praėjusio susirinkimo protokolą perskaitė St. Gofensienė. Protokolas priimtas be pataisų. Revizijos komisijos pranešimą — O. Eikiniene. Brolio šaulio Vl. Jakimavičiaus kasa vedama tvarkingai. Kasoje yra 392.09 dol. Pinigai laikomi banke ir dalis nario mokesčių dar pas kasininką Vl. Jakimavičių.

Naujos valdybos rinkimas užsitęsė, nes buvęs ilgametis, darbštus p-kas R. Bielkevičius toliau būti p-ku atsisakė. Kuopos p-ku išrinktas Petras Šaulys, į valdybą: R. Bielkevičius, St. Gofensienė,

J. Freimanas, Br. Martišienė, P. Pulminskas, R. Rupšys ir korespondentė E. Ribokienė. Revizijos komisija pasiliko senoji: Jonas Činčys, O. Eikiniene ir A. Baškauskienė.

Žodį tarė “Martyno Jankaus” kp. dvasios vadas kleb. kun. P. Šakalys. Pasiūlymą “M. J.” kp. gražia veikla, sugyvenimu su visomis lietuviškomis organizacijomis. Visose šventėse dalyvauja uniformuoti šauliai su vėliavomis. Pavyzdinčiai tvarko vėliavų eisenas. Klebonas kvietė šaulius ir LKMS-gos 15 kp. dalyvauti parapijos patrono ir Lietuvos globėjo šv. Kazimiero minėjime — pamaldose ir salėje su vėliavomis. Malda yra pats didžiausias ginklas, kurio nei rūdys nesugrauzia.

Sumanymuose pasiūlyta su parapija ir visomis organizacijomis iškilmingai švęsti Rugsėjo 8 D., metų eigoje šauliams ir visuomenei suruošti kultūrinių ir pramoginių renginių. Tuo turės pasirūpinti naujoji kp. valdyba.

4 kuopos nariams įteikti šaulio ženklėliai, 18 davė iškilmingą priesaiką, kurią pravedė dvasios vadas kleb. kun. P. Šakalys. Su naujai prisiekusiais priesaiką pakartojo ir Lietuvoje davusieji šauliai. Buvo jautri ir didinga susikauptimo ir Tėvynei meilės pareiškimo vandlė.

Sekė Vasario 16-sios, Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo sukakties minėjimas. “Jono Vanagaičio” kp. p-ko J. Stašaičio paskaita — Nepriklausomos Lietuvos vyriausybės ministerių kabinetų sudarymas su pasikeitimų datom, prezidentais ir kt. Išvadoje — pati geriausia valdymo forma — demokratija. Taip kaip šaulių gretose yra dvasiškų, vienuolių, aukštuosius mokslus baigusiu ir mažamokslų, įvairių pažiūrų, tačiau visi sutartinai veikia, lavinasi ir siekia Lietuvai nepriklausomybės. Šaulių kuopos auga nariais ir įsipareigojimais, kai kitos organizacijos sudeda savo puošnias, pašventintas vėliavas į dėzes ir nariai išsiskirsto.

Vasario 10 d., Westgate Mall, “Martyno Jankaus” ir “Jono Vanagaičio” kp. šauliai, vedami “M.J.” kp. pirm. R. Bielkevičiaus, žygiuoja į iškilmingą mero proklamacijos pasirašymą, skelbiantį Vasario 16 d. Lietuvių Dieva. JAV vėliavą neša jos mecenatas E. Martišius, jo kairėje — Br. Martišienė, dešinėje — E. Ribokienė. Eisenoje buvo nešamos 5 vėliavos.

Jūrų šaulių kuopa "Klaipėda", Cicero, Ill., išleidusi kun. dr. J. Prunskio redaguotą knygą "Lietuva bolševikų okupacijoje". Viduryje sėdi kuopos pirm. K. Milkovaitis. Nuotr. P. Malėtos

Po brolio J. Činčio sklandžiai pravesto susirinkimo ir minėjimo sekė vaišės, paruoštos sesių šaulių, broliai pasirūpino gėrimais.

Nuoširdi padėka buvusiai valdybai: pirm. R. Bielkevičiui, vicepirm. P. Šauliui, J. Freimanui, secr. St. Gofensienei, kas. Vl. Jakimavičiui.

Geriausios sėkmės naujajai kp. pirm. P. Šauliui ir valdybai, visiems broliams ir sesėms: — tvirtai laikykite kultūrinius ginklus, juos aštrinkite, gretas dinkite. Padėkite tiems, kurie veda atkaklią kovą prieš okupantą. Palikime įpėdinius vertus kovotojus už Lietuvos laisvę.

Sesės ir broliai šauliai: Tėvynės meile užsidegę Jūs laukiat naujos aušros ryto. Jūs pirmieji išgirsite kai pasaulis šauks: vergijos pančiai trūksta, krinta. Jūs pirmieji nešite per Atlantą Lietuvos vėliavą į Gedimino kalną, kad amžiais plevėsuotų laisvoj tėvynėj!

Naujosios valdybos pirmasis posėdis
Posėdis įvyko šaulių E. P. Pulminskų
jaukiuose namuose. Posėdį atidarė visuo-

tinio susirinkimo išrinktasis pirm. Petras Šaulys. "M. J." kp. valdybos nariai pasiskirstė pareigomis sekančiai: I-sis vicepirm. — Petras Pulminskas, II-sis — Jonas Freimanas, III-sis — Vaclovas Rupšys, sekretorė — Stasė Gofensienė, kasininkė Bronė Martišienė ir valdybos narys — Romualdas Bielkevičius, kuris pasižadėjo naujam pirmininkui ir valdybai visokeriopa padėti, patarti. Kultūriniam reikalams vadovauti sutiko sesė Julija Šaulienė.

St. Gofensienė perskaitė visuotinio susirinkimo protokolą. Buvęs pirm. perdavė bylas naujam pirmininkui. Kuopos vėliavą P. Šaulys perdavė brolio V. Rupšio globai, kasos knygas, banko knygutę ir pinigus Vl. Jakimavičius perdavė naujai kasininkei sesei Br. Martišienei. Visus su banku susijusius formalumus sutvarkyti pasižadėjo padėti R. Bielkevičius.

Norima į kuopą įtraukti daugiau jaunimo. R. Bielkevičius duoda namelį, kur susirinkę jaunieji šauliai galėtų laivintis. P. Šaulys tikisi surasti jaunuolių,

kurie norės jungtis į šaulių gretas. Pirmasis rūpestis suruošti kultūrinį renginį, kuris papildytų kuopos kasą. Deja, artimoje ateityje visi savaitgaliai užimti. Jei galima būtų, suruošti gegužės mėnesį, arba nukelti į rugsėjo.

Po darbingo posėdžio, sesė ir brolis Pulminskai pakvietė prie turtingo vaišių stalo. Besivaišinant, židiny trąskant linksmai ugnelei, pasidalinta mintimis ir pabendrauta. Padėka šeimininkams ir naujajai kuopos valdybai. Tikėkim, kuopa ir ateity augs ir stiprės. Šiuo metu kuopoj yra 43 nariai.

E. Ribokienė

Cicero jūrų šauliai

Kovo 25 d. įvyko Cicero jūrų šaulių kuopos "Klaipėda" visuotinis narių susirinkimas, kurį atidarė ir jam pirmininkavo kuopos pirm. K. Milkovaitis, sekretoriavo kuopos sekretorė A. Kašiubienė.

Pirmininkas pranešė, kad kun. dr. J. Prunskio suredaguota ir kuopos išleista knyga "Lietuva bolševikų okupacijoje" jau išėjo iš spaudos. Knyga išleista gra-

žiai, turi pasisekimą knygų rinkoje, joje sukaupta daug reikšmingos medžiagos apie bolševikų žudymus, persekiojimus ir kitus smurto veiksmus atliktus Lietuvoje. Nutarta padaryti knygos pristatymą visuomenei Cicerijoje, datą pavesta nustatyti valdybai. Kuopos nariams, prisidėjusiems prie knygos išleidimo išlaidų sumažinimo, kuopos pirmininkas įteikė minėtas knygas.

Dėl knygos leidėjo man kilo sekančios neaiškumos: knygos redaktorius įžangoje (6 puslapis) rašo, kad knygą išleido j. šaulių kuopa "Klaipėda", Cicero, III., o viršelyje (3 puslapis) apačioje parašyta, kad išleido Jūrų Šaulių Kuopa "Klaipėda", Čikaga. Nežinau, ar čia spaustuvės klaida, ar tas padaryta sąmoningai. Tačiau faktas lieka faktas, kad šią knygą išleido Cicero j. šaulių kuopa, ji pati viena apmokėjo visas knygos išleidimo išlaidas. Klaipėdos vardo j. šaulių kuopa yra Cicerijoje, bet ne Čikagoje, ne Detroite, ne Vašingtone ar kur kitur. Mano manymu ir viršelyje turėjo būti parašyta kaip ir įžangoje — Cicero.

Į gegužės 19 ir 20 d.d. Čikagoje šaukiamą LŠST dalinių atstovų visuotinį suvažiavimą kuopą atstovauti išrinkti šie šauliai-ės: R. Latožienė, B. Latoža, J. Žemaitis, B. Kuras, S. Pranskevičius ir A. Gailius.

Šaudymo sporto vadovas B. Petrauskas pranešė, kad apie gegužės mėn. įvyks šaudymo varžybos dėl pereinamos taurės už 1978 metus, o apie spalio mėn. — už 1979 m. Numatoma padaryti tarpkuopines šaudymo varžybas tarp "Gen. T. Daukanto" j.š. kuopos, Čikagos ir Cicero kuopos. Šaudymo vadovas ragino, kad kuo daugiau kuopos šaulių kultivuotų šaudymo sportą, taip pat ragino ir šaulės šiame sporte dalyvauti.

Balandžio 22 d., Vyčių salėje, Čikagoje, įvyks Čikagos ir Cicero j. šaulių kuopų bendrai rengiamas VI. Pūtvio minėjimas.

Nutarta K. Brazdžionytės vedamai radijo programai paremti paskirti 50 dol. auką.

Alf. Gailius

Visuotinas šaulių suvažiavimas

1979 m. gegužės 19 ir 20 dienomis Čikagoje įvyksta LŠST atstovų visuotinas suvažiavimas. LŠST Statutas nusako, kad organizuotumui ir vieningumui patikrinti, šauliškos idėjos būtinumai visuomenėje kelti ir Sąjungos organams rinkti, bei Sąjungos reikalams apsvaryti, kas 3 metai šaukiami LŠST atstovų visuotiniai suvažiavimai. Jų nutarimai yra visiems privalomi ir vykdytini.

Atkurta Lietuvos Šaulių Sąjunga Trem-

tyje yra kultūrinė, patriotinė, rezistencinė organizacija, o taip pat savistovi ir niekam nesubordinuota. Jos tikslai: atkurti Lietuvos valstybės nepriklausomybę, siekti vienybės ir tautinio bei valstybinio susipratimo lietuvių tarpe, išlaikyti lietuvių, puoselėti lietuviškas tradicijas, stiprinti lietuviškojo jaunimo tarp meilę savajai kilmei ir kalbai ir t.t.

Suvažiavimas, atlikęs pagrindinius savo uždavinius, vėliau turės ir lietuviškai visuomenei staigmeną. Gegužės 20 d., sekmadienį, Šv. Kazimiero Lietuvių Tautinėse kapinėse bus atidarytas ir pašventintas Lietuvos Kankiniui Romui Kalantai paminklas. Į šias iškilmes yra kviečiami visi lietuviai. Paminklo autorius yra skulptorius R. Mozoliauskas. Paminklas yra labai imponantiškas. Jis prabilis simboliu nukryžiuotos Lietuvos ne tik šauliams, bet ir kiekvienam lietuviui, o taip pat praeiviu bylos, kad tėvynės meilės vedinas ir savo tautos išlaisvinimui jis net savo gyvybę paaukojo, kad tik Lietuva būtų laisva. Tad kokia auka gali būti didesnė už Kalantą?

Šauliai paminklui pastatyti yra suaukoję nemažą sumą pinigų, bet dar jų trūksta.

Todėl kiekvieno lietuvių šventa pareiga yra prisidėti prie paminklo pastatymo ir pagal savo išgales aukoti.

Visi šauliai yra prašomi, kas turi uniformas, jas dėvėti.

Tad iki pasimatymo suvažiavime Čikagoje.

Paminklo pašventinimo iškilmėse dalyvauja ne tik šauliai, bet ir nuoširdžiai kviečiama visa lietuviška visuomenė.

Algirdas Budreckas

Clevelandas

"Žalgirio" šaulių kuopos moterų sekcijos vadovės kadencijai pasibaigus, vasario 18 d. buvo sukvietas susirinkimas naujai vadovėi rinkti. Susirinkimui pirmininkavo šaulė Jadvyga Budrienė, sekretoriavo Marija Tranauskaitė. Pirmininkė Ona Mikulskienė, padariusi išsamų savo kadencijos veiklos pranešimą, iš pareigų pasitraukė, siūlydama išrinkti geriausią iš geriausių. Pati geriausia vėl tapo perrinkta šaulė Ona Mikulskienė, pačioje jaunystėje įstojusi į L.Š. S-gą Klaipėdoje ir sėkmingai vadovavusi Klaipėdos šaulių moterų rinktinei. Už teigiamą veiklą yra apdovanota Šaulių Žvaigžde, Lietuvoje. Be to, ji labai daug dirba su Čiurlionio ansambliu, vadovaujama kanklių orkestrui, turi privačią kanklių muzikos studiją ir šeštadieniais dirba lituanistinėje mokykloje.

Didžiąją savo veiklos dalį šaulės skiria kalėdinių eglutės papuošalų gamini-

mui. Medžiagą vartoja: plastikinius ir tikrų kviečių šiaudelius, kuriuos atgabena net iš Europos kraštų.

Pernai jos dekoravo net 8 viešas kalėdines eglutes: 5 buvo papuoštos Klevelando Teisingumo Centro Rūmuose, iš kurių viena buvo autentiška, tikrų kviečių šiaudelių ornamentais žavėjo tūkstantinę amerikiečių visuomenę. Viena išdidžiai stovėjo Apskrities kontrolieriaus įstaigoje, viena sveikino minios praeivius Euclid aikštės apsipirkimo centre ir viena puošė lietuvių Gintaro svetainę. Didelė dalis papuošalų teko Šv. Jurgio parapijos bažnyčios eglutei. Klevelando apskrities kontrolierius, advokatas George Voinovich, sekcijos vadovė O. Mikulskienei, atsiuntė padėką su pinigine dovana.

Eglučių puošimo metu, šaulės aiškino susidomėjusiems praeiviams, tautos likimą, jos laisvės siekius, sunkią dabartinę vergiją ir baisesius rusų vykdomus metodus tautoms naikinti, pabrėždamos, kad sovietinėje vergijoje eglučių puošimas laikomas politiniu nusikaltimu.

Darbščiujų sesių dėka, lietuviška eglutė pateko į vietinius amerikiečių dienraščius ir televiziją, savo kukliais tautiniais ornamentais protestuodama prieš Lietuvos pavergimą. Gal daugeliui atrodo, kad tai vaikų darbas, bet mums svarbu, kad šis "vaikų darbas" paveikė įvairių pažiūrų žmonių mases ir privertė susidomėti Lietuva, o gal net davė progą pirmą kartą išgirsti apie sovietiskąją rusų vergiją. Eglučių puošimo darbams nuolatos talkina šauliai: muzikas Alfonso Mikulskis, medžio skulptorius ir kanklių gamintojas Pranas Neimanas, Ignas Muliolis ir Jonas Šarkauskas. Be minėtų darbų, šaulės aktyviai dirba bendroje "Žalgirio kuopos veikloje. Vargu ar be jų kuopos veikla būtų naši. Per paskutinį metinį kuopos susirinkimą, sesės paruošė kuopos veiklos paveikslų parodą ir vaišes. Kasmet gegužinių metų organizuoja loteriją ir užkandžius. Švenčiant Kariuomenės šventes — dalyvauja pamaldose ir minėjimuose. Savo darbo tautiniais ženkleliais, papuoštais gintarėliais, papuošia savanorio-kūrėjus ir Klaipėdos krašto vaduotojus. Šiais metais, minint Vasario 16 d. organizuotai dalyvavo pamaldose ir paruošė vaišes visiems minėjimo dalyviams.

Naujos kadencijos vadovė O. Mikulskienė, pradėdant aštuntuosius darbo metus, pasikvietė sau dvi padėjėjas: Lilijaną Šaplickienę ir Eleną Šarkauskiene. Sekcijos korespondente sutiko būti Jadvyga Budrienė.

Jadvyga Budrienė

— 1978 metų NATO rudens kariniai manevrai Europoje atidengė eilę organizacinių trūkumų. Kai kurios NATO valstybės neparodė pakankamo bendradarbiavimo. Pažymėtina olandų laikysena — jie pareiškė nepasitenkinimą dėl amerikiečių lėktuvų per didelio triukšmo; karinių lėktuvų judėjimas Olandijoje suvaržytas šeštadieniais ir sekmadieniais, kitomis savaitės dienomis, nuo 5 val. p.p. iki 8 val. ryto; olandų kareiviai tarnyboje būna 40 valandų savaitėje, penkis dienas po 8 valandas kasdieną, (ten kariuomenėje esama ketetos unijų). Ši tvarka NATO organizacijoj sudaro žymią spragą. Danija ir Norvegija, kartu su Vakarų Vokietija privalo ginti įėjimus į Baltijos jūrą, tačiau pirmos dvi valstybės atsisakė savo teritorijosna įsileisti svetimų valstybių kariuomenes; tos valstybės neįsileidžia ir branduolinės energijos ginklų. Vakarų Vokietijos gynybos ministeris Hans Apel pareiškė, kad vykdomi per daug plataus masto kariniai manevrai, reikėtų vykdyti tik smulklių dalinių manevrus — kraštui padarytų mažiau nuostolių ir neerzintų Varšuvos paktą valstybių. Visa tai buvo sakoma amerikiečių sąskaiton, tarsi anom valstybėm būtų labiau priimtina raudonosios armijos manevrai.

Kariniai trūkumai labiausiai pasireiškė nevienodam ginklavime, skirtingom ryšių priemonėm: — skirtingų valstybių gretimi tankų daliniai negalėjo tarp savęs susiristi ir susikalbėti, tas labai apsunkino vadovavimą ir trukdė manevrus. Buvo problematiškas šaudmenų ir aprūpinimo tiekimas (dėl nevienodų standartų ir kalbos). Amerikiečiai išbandė galimybes greitai permesti iš Amerikos į Europą 14,000 kovotojų su reikalingomis kautynėms reikmenims.

Manevrus stebėjo Švedijos, Kinijos ir Varšuvos paktą atstovai.

Pažymėtina, kad lapkričio mėn. pirmoje pusėje, Brežnevas pasakė jį lankiu-

siems Amerikos senatoriams, kad rusai pagamino ir sekmingai išbandė neutroninę bombą, nors NATO rudens manevruose neutroninės bombos naudojimas niekur nebuvo užsiminta, gi amerikiečiai jos gamybą sustabdė.

— Vakarų Vokietijos naujas "Leopard II" tankas turės amerikiečių pavyzdžio elektroninius įrengimus: — laserį ugnies kontrolei, taikinio suradimui — sekimui ir kompiuterius. Pagal amerikiečių planus ir technišką pagalbą, įrengimus gaminasi patys vokiečiai (Krupp Atlas — Elektronik). Elektroninių įrengimų ir kompiuterių pagalba, taikytojas kontroliuos ir ugnies paleidimą; automatiškai bus atliekamos meteorologinės, atmosferinės, atstumo, taikymo (kampinės pataisos tarp pabūklo vamzdžio ir taikymo ašies), balistinės, ir stabilizacijos (žiroskopo įnešamos pataisos dėl tanko judesio). Sekimo ir taikymo įrengimais bus galima naudotis naktį ir blogam ore.

— Amerikiečių pėstininkų divizijos bus aprūpintos aukšto dažnumo bangomis, radio ryšių trukdytojais; jų pagalba bus galima nustatyti priešų ryšių centrai ir radio siųstuvai.

1978 metais žydų naujai įsteigtoje karo akademijoje, ruošiami aukštesnio laipsnio karininkai naujos strategijos ir taktikos srityse, vadovaujantis paskutiniųjų karų patyrimais ir nauju ginklavimu, kartu gvildenant naujas doktrinas karinėje ir politinėje srityse. Ilgiausį laiką užtrunkančiose strateginėse studijose nagrinėjama krašto saugumo pagrindiniai elementai, jungiant su Artimųjų Rytų ir globaline politika. Likusi dalis: — karinių jėgų padėtis, organizacija, ginklavimas ir pagalbinės priemonės taip pat kautynių taktinės doktrinos.

— Anglai pagamino, tolumo našumo prieštankinei raketai "Swingfire", keturvamzdį raketosvaidį, įmontuotą ant lengvo, aštuoniomis poromis ratų autovežimo, pritaikyto kilnoti helikopteriais.

Autovežimis turi du stambesnio kalibro kulkosvaidžius, kurie gali būti panaudoti prieš lėktuvus.

— NATO pietinio sparno pajėgumas atstatomas vėl: Turkija su 42 milijonais gyventojų, turinti apie 600 km bendros sienos su rusais, atstatė normalius santykius su Vakarų valstybėm. Turų ginkluotos jėgos, sudarančios apie pusę milijono kovotojų, su 300 kovos lėktuvų ir 3,000 tankų, gali pririšti 26 rusų divizijas, kurios būtų atitrauktos iš Centrinės Europos fronto. Turakai gali sekti visų laivų judėjimą iš Juodosios į Viduržemio jūrą, gali užverti rusų lėktuvų kelią į Vidurinius Rytus. Turakai leidžia amerikiečiams atstatyti ir naudoti tris sekimo bazes: radio ryšio, raketų laidymo ir požeminių branduolinės energijos bombų sprogdinimų. Turakai šiuo metu gauna iš amerikiečių pilną karinių reikmenų aprūpinimą.

— Netolimoje ateityje "Bundeswehr" turės lydimą tanką "Leopard 3", skirtą pėstininkų, motorizuotų ir šarvuotų dalinių paramai-apsaugai. 28 tonų, ginkluotas 57 mm greit šaudančia patranka, TOW raketosvaidžiu ir 7,62 mm kulkosvaidžiu. Greitis — 80 kmv.

— 1978 m. lapkričio 22 d. "Draugas", minėdamas Lietuvos kariuomenės 60 metų atkūrimo sukaktį, straipsnyje "Amerikos lietuviai ir Lietuvos kariuomenė" apžvelgė kiek ir kaip Amerikos lietuviai prisidėjo prie 1918 metų Lietuvos kariuomenės atstatymo ir pabaigoje rašo: — "Dabartinės Lietuvos atkūrimo aplinkybės bus kitokios. Bet ir nauju Lietuvos atkūrimo atveju, jos likimą, be abejo, spręs ir lems ne deklaracijos, ne pripažinimai, ne atskirų politikų pareiškimai, bet pirmoje eilėje, pačios pavergtos tautos: ar jos pakankamai sąmoningos ir ar pajėgs išvyti priešą ir apginti savo sienas. ... Reikėtų mums, minint Lietuvos kariuomenės atkūrimo sukaktį, bent pagalvoti, kokią pagalbą žmonėmis ir kitais dalykais mes įstentumėm pasiųsti Lietuvai, kai ji ir vėl įvairiais būdais, įskaitant ir ginklo jėgą, gins savo nepriklausomybę.

Reikia dar pastebėti, kad mes nenuneigdami JAV galimos pagalbos Lietuvai laisvinimo darbe, nesudėtumėm visų mūsų vilčių į jos vienos rankas, kaip šiuo metu sutartinai daro visi trys mūsų veiksniai. Amerikos parama, be abejo, būtų labai geras ir mielas dalykas. Bet Amerika nuo Lietuvos yra labai toli, o pati Lietuva maža. Esame įsitikinę, kad Lietuvos laisvės klausimą lems ne tiek kurios nors valstybės akcija, kiek pačios lietuvių tautos dvasinis, fizinis bei karinis pajėgumas, net sunkiausiomis tautai sąlygomis".

DAR ŠIEK TIEK ATSKIRŲ NUOMONIŲ

Perskaičius "Karyje" Nr. 1 ilgesnį straipsnį "Nepriklausomybė, ar vergija", kur straipsnio autorius J. Nrt. atsako į anksčiau, 1978 m. "Karys" 4 nr., atspausdintą Juozo Petraičio straipsnį ir kuriame patiekiamą begalybes kaltinimų ano meto Lietuvos vyriausybei, padariusiai didžiausią nusikaltimą dėl to, kad nesimė atitinkamų priemonių Lietuvos nepriklausomybei apsaugoti, kitaip tariant, nebuvo pakeltas kardas ir tuo pačiu neapsaugota garbė, kaip tais laikais jauniems karininkams buvo aiškinama. Taigi, skaitome įvairius išvedžiojimus ir kaltinimus, kur atitinkami duomenys esą paimti iš archyvų, Enciklopedijos ir pan., kitaip tariant, viskas tas paremta ne kokiomis nors fantazijomis, bet tikrais dokumentais.

Tokiu būdu, savaime atsiranda mintys, kad tur būt tik dėl Aukščiausiojo neapsižiūrėjimo, tokių daug ką pramatančių ir nestokojančių narsumo vyrų neatsirado reikiamu momentu vyriausybės narių tarpe. Straipsnio autorius tvirtina, kad tuo metu buvo visai geros sąlygos ir "kardui pakelti ir garbei apginti", tuo labiau, kad ir Lietuvos kariuomenė buvo moderniškais ginklais apginkluota (kažin ar taip jau buvo?). Pagaliau, jei karas ir nebūtų buvęs laimėtas, tai vistiek dabar lietuviai galėtų prieš pasaulį didžiulotis. Kaip pavyzdį patiekia, kad ir suomius, kurie karo, kaip tokiu, nelaimėjo, bet apgynė garbę ir dabar vaikšto "iš-kėlę galvas" prieš vakariečius, kurie visai palankiai apie tai atsiliepia. Ir kad taip neatsitiko su lietuviais, kad atseit dabar nedrįstama galvų iškelti, tai dėl to kalta vyriausybė. Čia, tuo pačiu, atsiranda ir kaikurių neaiškumų ir būtent, kodėl straipsnio autorius, sutvirtinimui savo nuomonės, negalėjo paminėti, kad ir Izraelio, kuris savo galybe gal ir neperdaug pasižymi, bet kovoja prieš skaitlingesnį priešą ir jį nugali. Nors ir nedrąsiai, norėtųsi pridėti kiek ir savo nuomonės: tai susidariusios sąlygos, kokių Lietuva tada neturėjo.

Tenka paminėti, kad nėra ir nebuvo jokia paslaptis, kad Lietuva iš visų pusių buvo apsupta ne kokių

nors draugų, bet priešų, kurių nė vienas Lietuvai nieko gero nežadėjo, o tik laukė tinkamos progos, kad kraštą paglemžus ir lietuvių tautą sunaikinus. Ir be jokių archyvų yra žinoma, kad bolševikai 1919-20 m., nors ir buvo karą pralaimėję, bet savo grobuoniškų tikslų Lietuvos atžvilgiu niekuomet nebuvo atsisakę. Panašius tikslus turėjo ir vokiečiai. Hitleris, kiek galėdamas, stiprino ir ginklavo savo kariuomenę, tik žinoma, ne žygiui iki Dubysos, kaip straipsnio autorius bando aiškinti, bet daug toliau. Vokiečiai, kitaip tariant Hitleris, jau anksčiau sudarė planus, bet ne karo veiksams vykstant (kaip straipsnio autorius aiškina), užimti į Rytus bent 400 km. ir ten apgyvendinti vokiečius, ypač pasižymėjusius kare. Ir tokiu būdu, Lietuvos valstybė ir lietuvių tauta buvo pasmerkiama sunaikinimui.

Tenka tik stebėtis straipsnio autoriaus išvedžiojimais, kad Lietuvos vyriausybė padarė didžiausią klaidą, kai vokiečiams pageidaujant ir dargi siūlant lietuvių kariuomenę tinkamai apginkluoti, nebuvo žygiuota į Vilnių. Tarytum vokiečiai buvo taip palankūs lietuviams, kad jie čia pat siūlė visokias gėrybes, tik visa nelaimė, kad lietuviai tuo nepasinaudojo. Autoriaus žodžiais tariant, buvo praleista auksinė proga. Nieko sau vaizduotė. Vokiečių tikslas buvo ne pasitarnauti Lietuvai, bet surinkti ir izoliuoti lietuvišką jaunimą, nes, turėdami Lietuvos atžvilgiu nepalankius planus, galėjo numatyti, kad lietuvių jaunimas, reikalui ištikus, galės jų planams priešintis ir tokiu būdu sudarys sunkumų. Jei ir būtų lietuvių kariuomenė žygiavusi į Vilnių, tai niekuomet ten ji nebūtų buvusi palikta, bet įjungta į vokiečių kariuomenės karo mašiną prieš bolševikus ir tuo pačiu būtų buvus sunaikinta.

Toliau, tai straipsnio autorius labai piktinasi, kad Lietuvos delegacija Maskvoje, derybų metu, kuomet Lietuvos vyriausybei buvo įteiktas ultimatumas, neparodė bent kiek savo tvirtesnio nusistatymo ir tokiu būdu nieko negalėjo laimėti. Lietuvos vyriausybė, nieko nelaukiant, tuojau turėjusi skelbti visuotiną mo-

bilizaciją ir tokiu būdu "pagąsdinti" Staliną, kuris būtų pasidavęs nuolaidesnis Lietuvos delegacijai.

Lietuvių delegacija, iš tiesų, kiek sąlygos leido, bandė "pasiderėti", bet Molotovas, matomai, netekęs kantrybės, pareiškė, kad Rusijos tikslas, jau nuo senai, yra turėti laisvą priėjimą prie Baltijos jūros ir dėl to su savo derybomis "nekvaršinkite nei sau, nei kitiems galvos".

Žinoma, buvusi Lietuvos vyriausybė gal ir nebuvo viena iš tobuliausių, tačiau tuo metu susidariusiose sąlygose bet kokia vyriausybė daug ką nebegalėjo nuveikti. Lietuva tapo auka dviejų plėšikų, Hitlerio ir Stalino, užmerkiant akis Vakarų demokratijoms. Atrodo, kad aišku ir be jokių archyvų, kad Lietuvoje klausimas buvo išspręstas "didžiųjų", nedalyvaujant lietuviams. (Panašiai vyksta ir po šiai dienai).

Šiandieną aiškinti, kad anuo kritišku Lietuvai metu buvo galimybės į karą įsijungti, kad reikėjo kardą pakelti, kad garbę apgintume, kad mažas kupstas didelį vežimą apverčia ir t.t., tai vis pasakaitės.

Baigiant dar tekų atsiliepti į straipsnio autoriaus J. Nrt. pasisakymą apie gen. Skučą ir Povilaitį, kur sakoma, kad jie buvo įspėti pasitraukti iš Lietuvos. J. Nrt. sako, kad nieko panašaus.

Tikrumoje buvo maždaug taip: birželio 14 d. Povilaitis (jau buvo atleistas iš tarnybos) vaikščiojo su pažįstamais Laisvės Alėjoj, Kaune ir kalbėjo apie artėjantį polševikų pavojų. Kai kurie bandė aiškinti, kad bolševizmas yra jau pasikeitęs ir kad perdaug bijoti nėra pagrindo. Birželio 15 d., apie 3 val. ryto, Vytauto kalne, kur gyveno Povilaičiai, taip pat netoli buvo ir gen. Skučas, atvažiavo dvi lengvos mašinos ir jiedu buvo įspėti, kad tuojau pasitrauktų iš Lietuvos. Jų šeimos tuojau ir išvažiavo į Povilaičio tėviškę, o vėliau, apie 5 val. ryto, ten pat išvažiavo ir gen. Skučas su Povilaičiu. Tą pat dieną, apie 2 val., besišildant saulutėje ir besidalinant įspūdžiais, jiedu pastebėjo atvažiuojant lengvą mašiną ir abu "apsidžiaugė", kad gal jiems kokių gerų žinių atveža ir nuėjo abu pasitikti (koks bailsus pasimetimas). Su-

KARIAI, ŠAULIAI IR PAVERGTA LIETUVA

Nepriklausomybės laikais kariai ir šauliai buvo laikomi tautos gynėjais — kovotojais. Atsikūrus šioms organizacijoms laisvame pasaulyje veikimo būdas turėjo prisitaikyti prie gyvenamos aplinkos ir veikiančių krašto įstatymų, tačiau kario ir šaulio charakteristika kaip kovotojo ir kovos tikslas — laisva nepriklausoma Lietuva, niekad neturėtų būti keičiamas.

Laisvajame pasaulyje lietuvišką veiklą galima būtų sugrupuoti į šias kategorijas: politinė, kultūrinė, profesinė, socialinė ir sportinė — pramoginė.

Įgyvendinimui savo užsibrėžto tikslo, kariams ir šauliams kaip kovotojams, tinkamiausia veiklos dirva turėtų būti politinėje srityje. Kai čia minima politinė sritis, tai nebūtinai reikia suprasti partinę — politinę veiklą. Yra daugybė sričių kur galima dalyvauti politinėje veikloje nepriklausant jokiai politinei partijai.

Kariai ir šauliai privalėtų daugiau domėtis politine veikla ne vien, kad jie yra kovotojai, bet ir todėl, kad kitose veiklos srityse yra daugiau savanorių negu politinėje ir gal dar svarbiau, kad mūsų politinę veiklą kur kas daugiau vertina pavergtos tautos dauguma. Sakysime, jeigu per Amerikos balsą ar Vatikano radiją pranešama, kad mūsų tautiečiai suruošė Vašingtone didžiulę demonstraciją prieš sovietus, tai tos žinios

stojus mašinai, išlipo keli lietuviai policininkai, pareikalavo juos rankas iškelti aukštyn ir pareiškė: „Jūs, gen. Skučas ir Povilaitis, Merkio parėdymu, esate areštuoti“. Tuojau jie abu buvo pervežti į kitą, netoli esantį ūkį. Povilaitis dar spėjo išpėti žmonas, kad jos tuojau pasitrauktų į Vokietiją, ką jos ir padarė. Bandoma primesti kaltę lietuviams pareigūnams dėl jų žiauraus elgesio, bet reikia atsiminti, kad tuo metu jau nebebuvo Lietuvos vyriausybės ir nei Merkys, nei policininkai jokių teisių jau nebeturėjo, o tik vykdė okupanto įsakymus.

Salietai

garsas eina iš ausies į ausį, lygiai tarp kolchozininkų, kaip ir tarp inteligentų, ar net partijos pareigūnų. Gi, kad Čikagoje pastatyta, lietuvių pastangomis, tokia ar kitokia opera, ar puošnus parengimas, tedomina pavergtoje Lietuvoje tik mažą grupelę tautiečių. Šia proga pravartu paminėti bent žymesnes politinės veiklos sritis: vieši susirinkimai ir demonstracijos prieš Sovietų Sąjungą; informavimas vietos spaudos, radijo bei televizijos stočių apie padėtį Sovietų Rusijos okupuotuose kraštuose; spausdinimas ir platinimas svetimomis kalbomis informacinių leidinių apie Sovietų Rusijos imperializmą ir pavergtų tautų likimą; priklausymas svarbesnėm gyvenamo krašto organizacijoms, ypač svarbu — dominuojančios partijos; kėlimas pavergtų tautų padėties rusų priespaudoje darbovietėse ir unių susirinkimuose ir daugelis panašių veiklos būdų.

Tenka pažymėti, kad mūsų įvairūs uždari parengimai mažai turi politinės reikšmės, nes jie nepatenka į tarptautinius žinių agentūrų centrus. Šie parengimai tik mūsų pačių pasitenkinimui, kai tuo tarpu tokie patys parengimai Sovietų Rusijos pavergtų tautų klausimais, ruošiami amerikiečių, anglų, vokiečių ar italų tarpe suteikia galimybę patekti į tarptautinį žinių centrą ir tas jau suteikia rimtą politinį svorį. Reikia pripažinti, kad kaip tik šito išėjimo į tarptautinę publiką laukia mūsų pavergta tauta. Tarptautinės nuomonės spaudimas yra išlaisvinęs šimtus kacetininkų, kurių dalis gyvena ir JAV. Turėdami čia suminėmus faktus kariai ir šauliai turėtų padaryti atitinkamas išvadas pakeičiant savo veiklos kryptį.

Dar tektų suminėti, kad karių ir šaulių padaliniai finansiniai šelpia visą eilę kitų organizacijų. Čia tenka priminti, kad Petkaus, Gajausko, Paulaičio ir daugelio kitų mūsų kacetininkų giminaičių okupuotoje Lietuvoje, o taip pat Lietuvos Nepriklausomybės kovų dalyvių ir Antrojo Pasaulinio, karių-invalidų, atsidūrusių sunkioje materialinėje padėtyje, šelpimas, turėtų turėti pirmumą prieš Čikagos, Sydney ar Londono skautų, sportininkų ir panašių

organizacijų rėmimą.

Šiuo straipsniu nepaneigiama kultūrinė, socialinė ar sportinė veikla, bet tik pabrėžiama, kad kariams ir šauliams politinės veiklos sritis turi būti arčiau širdies, o kultūrininkai, sportininkai ir kiti tesirūpina patys savo uždaviniais.

Jonas Kedys

(Ramovėno Jono Kedžio mintys, pareikštos LKVS "Ramovės" Australijos skyrių atstovų suvažiavime, Sidnėjaus mieste, 1978.XII.30)

TIKROVĖ IE LEGENDOS

Skaitant spaudoje Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimų aprašymus tenka pastebėti, kad kaikurie paskaitininkai, norėdami patraukti klausytojų dėmesį, pripasakoja daug nebūtų dalykų, pagrazinimų ir istorijos faktų iškraipymų. Paskaitininko klaidingų išvedžiojimų, žinoma, niekas negali ginčyti, kol pasakyti žodžiai pasilieka minėjimo salėje, bet kai tie klaidingi išvedžiojimai pasirodo spaudoje, tai galima juos ir nurodyti ir patikslinti.

„Kario“ 10 nr. patalpintoje Petro Jurgėlos New Yorke kariuomenės minėjime paskaitoje (Lietuvos kariuomenės karzygiškumas), yra netikslumų ir perdėjimų, kuriuos čia iš eilės paminėsime, būtent:

1. Atskiras Panevėžio batalionas, kuriam vadovavo kar. Jonas Variakojis, po atkaklių kautynių 1919 m. gegužės 24 d., išvadavo Panevėžį. Ten jis paėmė nelaisvėn 400 rusų, 2 patrankas, 16 kulkosvaidžių, karinį traukinį ir daug kitokio turto.

Tai netiesa. Variakojis su dviem kuopom ir žvalgų komanda užėmė Panevėžį 1919 m. kovo 27 d. be jokių kautynių ir be jokių rusų belaisvių, nes po bolševikų „apdaužymo“ prie Pociūnėlių, jie taip išsigando, kad pabėgo net ir iš Panevėžio.

Bolševikų karinį traukinį paėmė ne Variakojis, bet jis sudužo nuėjęs nuo bėgį. Geležinkelio bėgius netoli Karsakiškio išardė vietos partizanai.

Balandžio 5 d. Panevėžį vėl užėmė bolševikai, bet išsilaikė tik pusantro mėnesio. Galutinai Panevėžys buvo išvaduos gegužės 23 d. sudarytos iš trijų vorų Panevėžio grupės, kurią, faktinai, komandavo caro armijos prityręs pulk. Kathe. Vorų vadais buvo kar. Vidugiris, Motiejūnas-Valevičius ir Nastopka. Grupės pajėgą sudarė apie 2,000 karių (10 kuopų). Prie Upytės padėjo vokiečiai su savo artilerija.

2. Vienas mūsų gusarų būrys buvo perplaukęs Dauguvos upę. Jau galėjome lengvai paimti Daugpilį.(?)

Tiesa, kad Panevėžio bataliono priešakinės kuopos rugpjūčio 29 d. pasiekė Dauguvą prie Dveteno, bet tą miestelį užėmė latviai ir lietuviai nebandė keltis per upę. Jei mūsų kariuomenė negalėjo paimti toje Dauguvos pusėje esančio Gryvos priemiesčio, tai Daugpilio užėmimo galimybė yra tik graži legenda.

3. Latviai buvo labai kieti. Už Palangą perleidom jiems tris lietuviškus valsčius.(?)

Jokių trijų lietuviškų valsčių latviams neperleidom. Neskaitant lietuvių atkariauto iš bolševikų Ilukštės krašto, kurį vėliau latviai paveržė, pagal Simpsono arbitražą latviams perduota iš buv. Kauno gubernijos nedideli plotai — prie Aknistos, prie Skaistkalnės ir tarp Žagarės ir Vėgerių — iš viso 350 kv. km. derlingos žemės. Iš buv. Kuršo gub. Lietuvai perduota Palanga su smiltynais 155 kv. km. Ilukštę ir Palangą latviai užėmė remdamiesi tuo pagrindu, kad tie plotai priklausė Kuršo gub. ir kad lietuviai neparodė didesnio pasipriešinimo. Ilukštės kraštą su Eglaitė ir Subatu latviai užėmė 1920 m. kai visa Lietuvos kariuomenė kovojo prieš lenkus prie Giedraičių. Tuo metu buvęs Zarasų komendantu kpt. rašytojas Balčiūnas Švaistas savo atsiminimuose rašo, kad Eglaitės (Ilaukės) karo komendantas P. Januškevičius su savo kareiviais narsiai gynėsi ir paguldė apie 20 latvių kareivių.

4. Karą su rusais lietuviai užbaigė sparčiai ir didvyriškai.(?)

Lietuvos kariuomenei užėmus Ukmergę ir Panevėžį, bolševikai mažai besipriešindami traukėsi Daugpilio link. Per dvi savaites nuo Panevėžio užėmimo (gegužės 23 d.) lietuvių batalionai atsidarė arti Dauguvos (birž. 8 d. Panevėžio batalionas užėmė liniją Eglaitė - Kalnaberžiai - Skagarai, t.y., 17 km. nuo Dauguvos). Prie Daugpilio bolševikai sustojo, įsitvirtino ir išlaikė ten pririštą Lietuvos kariuomenę 3 mėnesius, t.y., iki spalio mėn. vidurio, kol jie iš šonų spaudžiami pasitraukė už Dauguvos. Kodėl bolševikai mažai priešindamiesi bėgo iš Lietuvos? Jiems grėsė apsupimas. Kai lietuvių kariuomenė užėmė Panevėžį, beveik tą patį dieną, gegužės 22 d., latviai su vokiečių pagalba užėmė Rygą. Atsivalaidavę latvių pulkai ir vietos vokiečių Landeswehras, viso apie 30 tūkst. karių, buvo nukreipti į Daugpilio frontą. Iš pietų pusės artinosi prie Daugpilio lenkų gen. Rydz-Smigly 20 tūkst. brigada. Bolševikai išsigandę apsupimo traukėsi iš Lietuvos, palikdami ne tik lie-

tuvių frontą, bet ir Daugpilio miestą, kurį latviai užėmė 1920 m. sausio 3 d.

5. 1920 m. liepos 12 d. Maskvoje Lietuva su Sovietų Rusija pasirašė taikos sutartį, pagal kurią Rusija pripažino Lietuvos nepriklausomybę su sostine Vilnium, o karo nuostoliams atlyginti Rusija sumokėjo Lietuvai 15 milijonų aukso rublių ir leido išsikirsti Rusijoje 1,000,000 hektarų miško.(?)

Pagal minėtos sutarties par. 13 str. 3, Sov. Rusija pasižadėjo sumokėti Lietuvai 3 mil. aukso rublių ir leisti išsikirsti 100 tūkst. ha miško. Tuos pažadėtus tris mil. aukso rublių atvežė į Vilnių pirmasis Sov. Rusijos atstovas Lietuvai, Odesos žydas Akselrodas ir perdavė auksą krašto apsaugos min. plk. K. Žukui, kuris su sargyba nugabeno jį į Kauną, nes tą dieną lietuvių kariuomenė, Želigovskiu atakuojant, traukėsi iš Vilniaus. Kai dėl miško, tai rusai paskyrė jį Vologdos gubernijos ir Lietuva negalėjo tuo turtu pasinaudoti. (15 mil. aukso rublių nuostolių atlyginimui bolševikai sumokėjo Estijai).

6. Lapkričio 21 ir 22 dienomis ties Radviliškiumi lietuviai po smarkių kautynių nugalėjo bermontininkus ir gruodžio 15 išvijo juos iš Lietuvos.(?)

Minėtomis dienomis įvykusios kautynės su bermontininkais vadinamos Šiaulių operacijomis, nes svarbesnės kautynės vyko tarp Šiaulių ir Joniško, kur lietuvių kariuomenės vadovybė turėjo tikslą atkirsti prie Meškuičių geležinkelį ir plentą, kuriais ėjo bermontininkų aprūpinimas iš bazių Latvijoje. Ten lietuviai turėjo daugiau aukų negu prie Radviliškio. Prasidėjusias kautynes, greit atvykusi Santarvės komisija (gen. Nisselis) sustabdė ir įsakė lietuvių daliniams pasitraukti iš Radviliškio ir netrukdyti bermontininkams evakuotis geležinkeliu ir plentu. Taigi tose kautynėse nugalėtojų nebuvo. Lietuvos kariuomenė bermontininkų pasitraukimą sekė ir prižiūrėjo, bet jų neatakavo, nes jie patys traukėsi.

7. Keistai skamba paskaitininko samprotavimas, kad Lietuvos kariuomenė, nugalėjusi rusus, mūsų vyriausybės sulaukta ties Daugpiliu; kad santarvės atstovas gen. Niesselis neleido mūsų kariuomenei sutriuškinti Bermonto divizijas; kad Tautų Sąjungos Kontrolės Komisija neleido mūsų kariuomenei sumušti lenkų išvyti ir atsiamti sostinę Vilnių; kad karzygiškumu pasižymėjusi Lietuvos kariuomenė ir Šaulių Sąjunga liko baisesiai pritrunktos dėl gėdos ir nepelnytos karinės negarbės.(?)

Kaip paskaitininkas galėjo šias nesekmes suderinti su mūsų kariuomenės kar-

zygiškumu ir iš tų nesekmių kurti didvyriškas legendas?

“Kario” 1 nr. A. Vakselio pasakyta kalba Kariuomenės atkūrimo minėjime Waterbury pakankamai patriotinė ir be pagraiznimų.

Petras Lelis

BALTIJOS KRAŠTAI I-MOJO PASAULINIO KARO PABAIGOJE

(Ištrauka iš generolo Niesselio atsiminimų)

Tas keletas 1919 metų galo savaitių, per kurias aš, būdamas Santarvininkų valstybių karinės komisijos priešakyje, vadovavau vokiečių-rusų kariuomenės dalių išskraustymui iš Latvijos ir Lietuvos, yra įdomiausias mano karinio gyvenimo laikotarpis. Iš tikrųjų, tada aš turėjau garbę pareikšti Santarvininkų valią vokiečiams, kad jie gerbtų Baltijos kraštų laisvę, ir jų priverstinis klusnumas buvo aiškus ir neginčytinas įrodymas jų karinio pralaimėjimo Didžiąjame kare. Mūsų kariuomenės išvyti iš Prancūzijos ir Belgijos, jie vis dėlto, dar nesijautė nugalėti Rytuose, kur laikė užėmę didelę dalį Latvijos ir Lietuvos ir tikrai tikėjosi ten pasilikti. Toli gražu, nepadėdami toms dviem tautoms susiorganizuoti kovai prieš bolševikų įsiveržimą, vokiečiai stengėsi visokiais būdais užkirsti kelią susikurti jų tautinių kariuomenių dalims. Dalis tų kariuomenės dalių, suorganizuotų didelių patriotinių pastangų kaina, buvo priverstos ištisus mėnesius spirtis prieš vokiečių grasinimus. Taigi tie grasinimai labai kenkė nepriklausomybei Latvijos ir Lietuvos, kurioms prie rytinių sienų grasino ir raudonoji kariuomenė, paskendus, laimei, didžiausioje suirutėje.

Mano vadovauta misija, dėl vokiečių valdžios organų piktos valios, buvo labai sunkioje būklėje. Įtikinėjimai ir atkreipimas dėmesio į pasirašytas sutartis jokių būdu nebūtų užtikrinęs latvių ir lietuvių teritorijos išlaisvinimo, jei ir čia karinis pralaimėjimas nebūtų sulaužęs Baltijos vok. kariuomenės dalių vadų užsispyrimo. Netikėtiems šalčiams užšaldžius pelkes ir taip, laimingu būdu, padėjusiems latvių kariuo-

menės dalių operacijoms, jos galėjo pramušti vokiečių frontą. Tuo pačiu metu, Pabaltijo vok. kariuomenės dalys, jau dėlto priverstos trauktis, jautė, kad jų pasitraukimui labai grasina lietuvių kariuomenė, kuri puolė jų dešinįjį sparną ir jų susiekimo kelius. Tas karinis pralaimėjimas evakuaciją padarė neišvengiamą: tas rezultatas, visų pirma, buvo pasiektas dėl jaunųjų Latvijos ir Lietuvos kariuomenių dalių karinio laimėjimo. Vokietija buvo priversta atsisakyti tiek nuo Baltijos kraštų okupacijos, tiek nuo savo ambicingų "Drang nach Osten" svajonių ta kryptimi. Tie karo veiksmai sudėti kartu su latvių ir lietuvių kariuomenių dalių gražiu pasipriešinimu raudonajai kariuomenei, ryškiu karinės garbės spinduliu apšvietė abiejų atgijusių respublikų vėliavas.

Tie įvykiai mane glaudžiai riša su Baltijos kraštais. Negaliu užmiršti kokių gilų įspūdį man padarė jų jaunos kariuomenės pajėgos, teisėtai besididžiuojančios savo laimėjimais ir savo kraštams patikrinama nepriklausomybe, nepaisant puolimų tų dviejų priešų, kurie net ir šiandien jiems vis dar yra du didieji galimi pavojai. (Kokia tikra pranašystė. K. U.)

Būdamas toj misijoj aš įsitikinau, kad baltų tautos, giliai samoningai jausdamos savo tautiškumą ir vadovaujamos patyrusių vadų, buvo tvirtai pasiryzusios išsaugoti savo kalbą, asmenybę ir nepriklausomybę.

Kai aš su savo bendradarbiais, po kelionės į Rygą, dar kartą atvykau į Kauną sueiti į kontaktą su Lietuvos vyriausybe, mus ten priėmė kuo draugiškiausiai, ir aš neužmiršiu tos šiltos simpatijos, kurią ten visi kalbėtojai reiškė Santarvės valstybėms, ypač Prancūzijai. Atsakydamas į jų kalbas, aš paminėjau tą raitelį, kuris yra Lietuvos herbe: "Jis vėl užsėdo ant savo žirgo, — tariau, — ir aš linkiu, kad jis jotų sparčia ir linksma zovada, patraukdamas paskui save jaunąją Lietuvos kariuomenę". Dabartiniai taikos metai tam linkėjimui pavirsti tikrove nedavė progos. Tačiau rimtame ir metodiškame taikos laikotarpio darbe Lietuvos kariuomenės da-

A.A. FELIKSĄ EIDIMTĄ PALAIDOJUS

LKVS "Ramovė" Klevelando skyrius, su mirusiais skyriaus nariais stengiasi kuo gražiau ir iškilmingiau atsisveikinti.

Sausio 19 d. į Jakub laidotuvių namus, skyriaus nariai susirinko paskutinį kartą atsisveikinti skyriaus narį, lietuviškų organizacijų veikėją a.a. Feliksą Eidimtą. Velionio karstą dengiant Lietuvos Trispalvei, ramovėnams stovint garbės sargyboje, atsisveikinimo žodį tarė Jurgis Malskis — LB apylinkės ir PLB garb. pirm. St. Barzduko vardu, A. Jonaitis — LKVS "Ramovės" ir Tautinės s-gos vardu, Alf. Mikulskis — žiurlioniečių vardu, Ed. Stepas — Balfu, V. Sariūnas — pensininkų, J. Budrienė — birutiečių, O. Jakubauskienė — Balfu ir Ohio LB apygardos vardu.

Į velionio karstą, "Žalgirio" šaulių kuopos moterų sekcijos vadovė O. Mikulskienė įdėjo Lietuvos žemės žiupsnelį. Ramovėno A. Spirikaičio iniciatyva, laidotuvių namuose ir ramovėnų visuotino narių susirinkimo metu, buvo pravesta rinkliava a.a. F. Eidimto įamžinimui į Lietuvių Fondą. A. Spirikaičio dėka, surinkta 241 dol. ir ramovėnų skyriaus valdybai iš kasos pridėjus 9 dol., Lietuvių Fondui pasiūsta 250 dol.

Velionio a.a. Felikso Eidimto karstą dengusio Trispalvė buvo įteikta velionio šeimai.

E. P.

Centro Valdybos Pirmininko A. Jonaičio žodis, atsisveikinant su a.a. F. Eidimtu

Susirinkome atsisveikinti su Lietuvos kariuomenės karininku, Klaipėdos atvadavimo dalyviu, ramovėnu, rūpestingu šeimos globėju, daugelio lietuviškų organizacijų veikėju. Su tos kartos tėvynės sūnumi, kuri suvaidino didelį vaidmenį atsikūrusios laisvos tautos gyvenime, taip pat tautai netekus laisvės, mums atsidūrus tremtyje, davė gyvenimo kryptį ir šaukė kovon už paverg-

lys, vadovaudamasis tyru ir karštu patriotizmu, ruošiasi, kad sugebėtų atsispirti bet kokiems įvykiams.

Tarp daugelio įvykių, kurie įvyko po Didžiojo karo taikant paliaubų ir taikos sutarties nuostatus, Baltijos kraštų evakuacija nedaug atkreipė visuomenės dėmesį, ir tą įvykį supusios aplinkybės, toli gražu, nėra žinomos. Vis dėlto, tai buvo vienas iš nugalėtojų pasiektų pozityvių ir patvarių pasisėkimų.

(vertė K. U.)

tos tėvynės laisvę.

Ne visi ištesėjo duotąją priesaiką kovoti dėl tėvynės laisvės, paliekant Europos krantus, tėvynė Lietuva liko už vandenyno, ilgėjo sugrįžimo kelias, mažėjo greito sugrįžimo viltys, kasdieninė duona, ir įsikūrimo rūpesčiai, aptemdė meilę gimtajam kraštui ir visiems įsipareigojimams.

Su didele pagarba ir pasididžiuvimu, turiu priminti, kad a.a. Feliksas visą savo ilgą gyvenimą skyrė ne kam kitam, o savajai tėvynei. Būdamas dar visai jaunas, išgirdo Baltijos balsą, nedelsdamas įsijungė į Klaipėdos vadotojų gretas, laimėjo kovą, Lietuvių tautai buvo atkelti vartai į platųjį pasaulį, džiaugėsi visa Lietuva, bet Karžygiams, kurie aukojosi, kentėjo ir vargo, niekas oficialiai nei ačiū nepasakė, jų krūtinii nepapuošė ordinais, kadangi mūsų vyriausybė niekad nepripažino, kad sukilimą organizavo. Nuskriaustųjų tarpe buvo ir a.a. Feliksas.

Man likimo buvo lemta susitikti Feliksą Klevelando miesto centre, vienų demonstracijų metu, ir nuo tos atmintinos dienos stebėjau kaip Feliksas gali — tiek daug, su tokiu pasišventimu, tiesiog savęs pamiršimu, dirbti visuomeninį darbą: pirmininkauja LB pirmajai apylinkei, rūpinasi lituanistine Vysk. Valančiaus mokykla, organizuoja paramą Grandinėlei, rūpinasi Balfu veikla, žurnalo "Karys" atstovas Klevelande, Lietuvių Fondo atstovas Ohio valstijoje, Tautinės Sąjungos narys, aktyvus ramovėnas, kurį laiką skyriaus pirmininkas, nuolatinis ramovėnų suvažiavimų atstovas. O kur visi kiti įvairūs koncertai, parengimai, pagerbimai, įvairios demonstracijos įvairiomis progomis, kurių praeityje būdavo po porą į metus. Visur ir visada Feliksas suspėjo, minėjimuose ir demonstracijose tvirtose rankose laikė Trispalvę vėliavą.

Nevisi išeidami iš šio pasaulio suspėja parašyti nueitojo gyvenimo kelio ir nudirbtų darbų atsiminimus, nežinau ar juos surašė ir a.a. Feliksas, bet savo darbus parodė ir įrodė, kad viskas yra galima ir įmanoma, jei tam turima noro.

Su ateinančia rytojaus diena, a.a. Feliksas amžių amžiams iš mūsų tarpo atsiskirs, bet jo atlikti darbai niekad nebus Klevelande pamiršti, kol mūsų krūtinėse plaks lietuviškos širdys. Feliksas įrodė, kad vertas Lietuvos karininko vardo. LKVS "Ramovės" Klevelando skyriaus valdybos vardu ir Tautinės Sąjungos, Klevelando sk. vardu, velionio žmonai, dukroms, giminėms ir artimiesiems, liūdesio valandoje, širdingiausiai užuojauta.

A.A. STEPONAS GERVĖ

Š.m. sausio 7 d., po sunkios ligos, mirė Steponas Gervė, sulaukęs 66 metų amžiaus. Gimė Lietuvoje, Ukmergės apskr. Lietuvos kariuomenėje tarnavo Kaune, Ryšių Batalione liktiniu puskarininkiu.

1941 m. karui prasidėjus, plk. Urbonas, keli karininkai, bei puskarininkiai ir nemažas būrys kareivių, jų tarpe ir Stepas, laimingai atsipalaidavo nuo ruskių ir laikinai sustojo Trakuose. Kai mus vokiečiai iš Antrosios Varėnos poligono paleido iš nelaisvės, nukreipė į Trakus. Pasiekę pirmą ežerėlį, sustojome poilsio. Susitvarkę, įžygiavome į kunigaikščio Kęstučio sostinę. Mus ten pasitiko visi. Po trijų dienų suformavo apsaugos batalioną iš trijų kuopų. Mane ir Stepą paskyrė į kulkosvaizdžių kuopą. Stepą teko gerai pažinti: buvo pareigingas, draugiškas, ramaus būdo ir mėgo jumorą. Po trijų savaičių 1 kuopą išsiuntė į Pirmąją Varėną, 2 kp. — į Lydą, kartu turėjo vykti ir Stepas. Lydoje Stepą pakėlė į viršilos laipsnį, kuopininko pareigoms. Vėliau, kuopą priskyrė prie 5-to bataliono, kuris atsidūrė netoli Minsko geležinkelio apsaugai.

Po pusantrų metų Stepą išsiuntė į Kauną į jaunesniųjų karininkų kursus, kuriuos jis sėkmingai baigė ir buvo pakeltas į jaunesniojo leitenanto laipsnį. Grįžęs į batalioną jis ėjo būrio vado pareigas.

Vokiečiams traukiantis atgal, pasitraukė ir batalionas į Lietuvą. Kaip mes visi, taip ir Stepas atvyko į Ameriką. 1952 metais Stepą sutikau Čikagoje sveiką ir geros nuotaikos. Dirbo ir gyveno viengungio gyvenimu iki pat mirties. Kai susirgo, jį globojo ir slaugė ponai Jerošiai. Jam mirus, jie pasirūpino ir jo laidotuviemis. Prie priežiūros prisidėjo ir kartu gyvenęs J. Lečkus.

Sausio 10 dieną atsiseikinti susirinko nemažas draugų ir pažįstamų būrys. Rytojaus dieną, po mišių bažnyčioje, buvo nulydėtas į Šv. Kazimiero kapines amžinam poilsiui.

K. Leknickas

Clevelando ramovėnų skyriaus nauja valdyba

Klevelando ramovėnų skyrius, sausio mėn. 28 d. Lietuvių Namuose sušaukė visuotiną narių susirinkimą ir vykdė naujos valdybos rinkimus. Skyriaus pirm. V. Stuogis atidarė susirinkimą ir paprašė minutės atsistojimu pagerbti mirusius skyriaus narius. Susirinkimui pirmininkauti pakvietė Jurgį Malskį, sekretoriauti — Pr. Karalių.

Pagal susirinkimui patiektą tos dienos darbotvarkę, sekė pirmininko, ka-

sininko ir revizijos komisijos pranešimai. Pirm. V. Stuogis darė pranešimą apie atliktus skyriaus darbus 1978 metais. Skyriaus valdyba ir nariai, kartu su Klevelando skautininkėm, mirusių pagerbimo dieną, lankė kapuose mirusių skyriaus narių kapus ir juos papuošė Lietuvos trispalvėm vėliavėlėm. Kartu su šv. Jurgio parapijos veteranais, šv. Jurgio parapijos bažnyčioje, užsakė bendras šv. Mišias ir pusryčius. Dalyvavo minėjime prie Lietuvos prezidento Antano Smetonos kapo, surengė gegužinę žurnalui "Karys" paremti, Ramovėnų vyrų choro choristų penkmečio pagerbimą-banketą ir Lietuvos Kariuomenės atkūrimo minėjimą, kurio metu buvo pagerbti Lietuvos kariai savanoriai-kūrėjai.

Iš kasos paskirta aukų, Centro Valdybai knygos "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės" II tomo išleidimui — 400 dol., žurnalui "Karys" — 250 dol., Gen. Plechavičiaus monografijos išleidimui — 100 dol., Grandinėlės išvykai į Australiją — 100 dol., D.M.N.P. parapijai už leidimą veltui naudotis patalpomis choristų repetitijom — 75 dol., Šv. Kazimiero Lituanistinei mokyklai — 65 dol.,

radijo valandėlei, "Draugui" ir "Dirvai" — po 50 dol.

Iš kasininko ir revizijos komisijos pranešimų atrodo, kad kasa ir knygos, kasininko Pr. Mainelio vedamos tvarkingai ir pavyzdingai. Išleistas ramovėnų vyrų choro plokšteles "Kur dangus ugnim liepsnoja", skyrius visas išplatinęs, tik dar ne su visais atsiskaityta. Centro Valdybos pirm. A. Jonaičiui pristačius, ilgametis skyriaus kasininkas Pr. Mainelis pakeltas į skyriaus garbės narius.

Po trumpų diskusijų apie pranešimus, sekė naujos skyriaus valdybos rinkimai. Visuotinam narių susirinkimui nutarus, rinkimai į valdybą ir revizijos komisiją vyko pusiau slaptu balsavimu. Kandidatai į valdybą daugiausia balsų surinko: V. Stuogis, Pr. Mainelis, J. Stankus, E. Pranckus, V. Skirpstas, V. Jokubaitis ir St. Mačys. Revizijos komisijon: Alb. Karsokas, Vl. Bačiulis ir St. Butrimas.

Nauja valdyba savo posėdyje pareigom pasiskirstė taip: V. Stuogis — pirm., E. Pranckus — I vicepirm. spaudos reikalams, V. Jokubaitis — II vicepirm. kultūriniam reikalams, St. Mačys — III vicepirm. socialiniams reikalams, I.

A.A. Steponas Gervė

Av. Kpt. Pranas Gudynas

A. A. kpt. Prano GUDYNO, žuvimui nuo teroristų kulų 1929.V.6 d. einant valstybines pareigas, Kaune, prie Valstybės teatro, šiemet sukanka 50 metų.

Pagerbiant jo žuvimo liūdną sukaktį, 1979. V.20 d., 10 val., Jaunimo Centre, Jėzuitų koplyčioje, Čikagoje, bus atnašaujamos gedulingos pamaldos už a.a. kpt. Pr. Gudyno sielą. Po pamaldų, prie L.L. Kovų paminklo — žuvusiojo pagerbimas.

Norintieji prisidėti prie įamžinimo a.a. kpt. Prano Gudyno, savo aukas gali siųsti į Lietuvos Fondo sąskaitą nr. 4387 (2422 W. Marquette Rd., Chicago, Illinois, 60629, USA).

Kūr.-savanoriai, ramovėnai, birutininkės, šauliai ir visuomenė kviečiami gausiai dalyvauti.
GINKLO DRAUGAI

Stankus — sekretorius, Pr. Mainelis — kasininkas ir V. Skirpstas — parengimų vadovas.

Nors skyrius savo didelėm aukom praeitais metais parėmė lietuvišką veiklą, tačiau lietuvių visuomenėje atsiranda geradarių, kurie savo didelėm aukom remia ir patį skyrių. Anksčiau savo didelėm aukom mūsų skyrių yra parėmusi skyriaus garb. narė Irena Plechavičienė ir šiuo metu skyriui ji yra paaukojusi 100 dol. Skyriaus valdyba ir nariai reiškia didelę padėką p. Irenai Plechavičienei.

E. P.

New Yorko Ramovėnai

Kovo 30 d., 7:30 val., Kultūros Židinio patalpose susirinko New Yorko ramovėnai, birutietės ir šauliai, dalyvauti ramovėnų suruoštame pasšnekesyje. Tema — Lietuvos architektūra, Arch Jurgis Okunis nupasakojo kaikuriuos Lietuvos ir lietuviškos architektūros aspektus. Panagrinėjo keleta žymiųjų Lietuvos architektūrinių paminklų (Pažaislio ansamblį ir kt.) ir davė progą pareikšti savo pastabas dalyviams.

Pašnekesys buvo tęsiamas filmų rodymu: arch J. Okunio stebėtinai greitas pastatų formų apmatų škiecavimas ir ištrauka iš filmo Tolstojaus "Karas ir Taika" — kavalerijos ataka ties Smolensku. Šį pastarąjį filmą parūpino inž. J. Zabelskis.

Atgaiva, tradicinis susirinkimų užbaidymas, buvo gyva ir bičiuliška.

Dalyvis

Ruošiama spausdinti nauja karinės istorijos knyga:

Z. Raulinaitis, GROBIO IR
NAIKINIMO ŽYGIS.

Aktyviam "Ramovės" skyriaus nariui, savanoriui-kūrėjui

plk. ltn. JUOZUI KARTANUI

mirus, jo mielai žmonai Onai, sūnums Juozui, Konradui ir dukroms Jūratei, Danutei ir Lilei bei jų šeimoms, reiškiamo nuoširdžiausią užuojautą.

LKVS "Ramovės" Omahos sk. v-ba ir nariai

Mieliesiems "Tremties Trimito" bendradarbiams

muzikei **Onai Mikulskienei**
ir

"Žalgirio" kp. garbės nariui
muz. **Alfonsui Mikulskiui**,
broliui ir svainiui Lietuvoje mirus, nuoširdžiausia užuojauta.

Tremties Trimitas

ATSIŪSTA PAMINĖTI

“Kario” bendradarbis **Stepas Paulauskas**, gyv. 1516 So. 49 Ave., Cicero, Ill. 60650, parašė gausiai iliustruotą, 70 psl. atsiminimų knygutę **GYVENIMO KELIAS**, kurioje aprašo Palangos vidurinę mokyklą, kaip rusai tvarkė Lietuvos policiją kai 1940 metais raudonoji armija okupavo Lietuvą, lietuvių vargus nuvykus į Belgijos anglių kasyklas ir kitka. Viršelyje Birutės kalno koplytėlė Palangoje. Geras “Draugo” spaustuvės atliktas darbas. Knygutės kaina atsiimant pas autorių 2 dol., siunčiant paštu — 2.50 dol.

LAIŠKAI “KARIUI”

Jūsų redaguojamam “Kary” Nr. 1 iš 1979 m. sausio mėn. puslapis 12, yra įdėtas Majoro J. Černiaus straipsnis, kuriame įrašytas L. Karo Mokyklos 1-os laidos baigusių karininkų sąrašas. Tame sąrašė yra ir mano pavardė su priedu — miręs.

Deja, tai yra melaginga informacija, nes aš tebesu dar gyvas!!!

Prašau tamstos į sekantį “Kario” numerį įdėti šį mano pareiškimą, nes melagingi pranešimai be reikalo trukdo mano artimuosius ir juos klaidima.

Mano pagarba jums,

L. Balzaras
Čikaga

NEKANTRUS ATSAKYMAS KELIAUJANČIAM LIETUVIUI

*Po visų pasaulį tiek daug yra miestų
paminkluose turinčių žirgus. Jie piestu,
daugiausia, pašokę — mat, tinka taip jojai
papbrėžti, kad čia ne bet kas, o herojai . . .
O jeigu paklaustum tų vieną herojų
kuo gi jis žymus? — “Matai, juk, aš JOJU! . . .” —
turbūt tas varinis asmuo atsakytų.
“O kur, ponas, jojai? . . .” — “Manai, į Alytų! . . .”*

ARĖJAS VITKAUSKAS

O Kai aš jojau . . . Pagal VI. Vijeikio eskizą, gobeleno technika išsiuvinėjo B. Kidolienė. Nuotr. L. Tamošaičio

Miško broliai. Pagal Vl. Vijeikio piešinį, gobeleno technika išsiuvinėjo B. Kidolienė. Nuotr. L. Tamošaičio

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.